

YAZI-YORUM

Kültür Sanat Ve Edebiyat Dergisi

27. Sayı

2020 Nisan
Yıl: 2 Sayı: 27 Ücretsiz

Yazı - Yorum Suç Ortakları

Genel Yayın Yönetmeni

Zeynep Eşin

Yayın Kurulu

İlknur Demir
Figen Şahin

Yazı İşleri

Fatih Eşin

Çizim

Şaranur Yaşar

Pdf Tasarım

Aydın Yaşar

Sosyal Medya

Deniz Eşin

Reklam Ve Halkla İlişkiler

info@yazi-yorum.net

Yazarlar

İlknur Demir

Zeynep Eşin

Figen Şahin

Büşra Canbaz

Mehmet Çakır

Beyza Büşra Erol

Ceren Demirkılıç

Gönül Malat

Osman Tünç

Nur Yüksel Öztürk

Nazan Taştan Yapıcı

Ömer Kaya

Sevde Gül Kocalar

Yasemin Pulat

Handan Kılıç

Başak Arslan

YAZI-YORUMDAKİLER

Dosya İnceleme

Gönül Malat | Kumların Kadını

Emre Erbatur | Yalnızlık Gittiğin Yoldan Gelir

Osman Tünç | Niçin Okumalıyız

Sevde Gül Kocalar | Ruhun Yalnızlığı

Ceren Demirkılınç | İçimizdeki Frankenstein

Handan Kılıç | Anayurt Otel

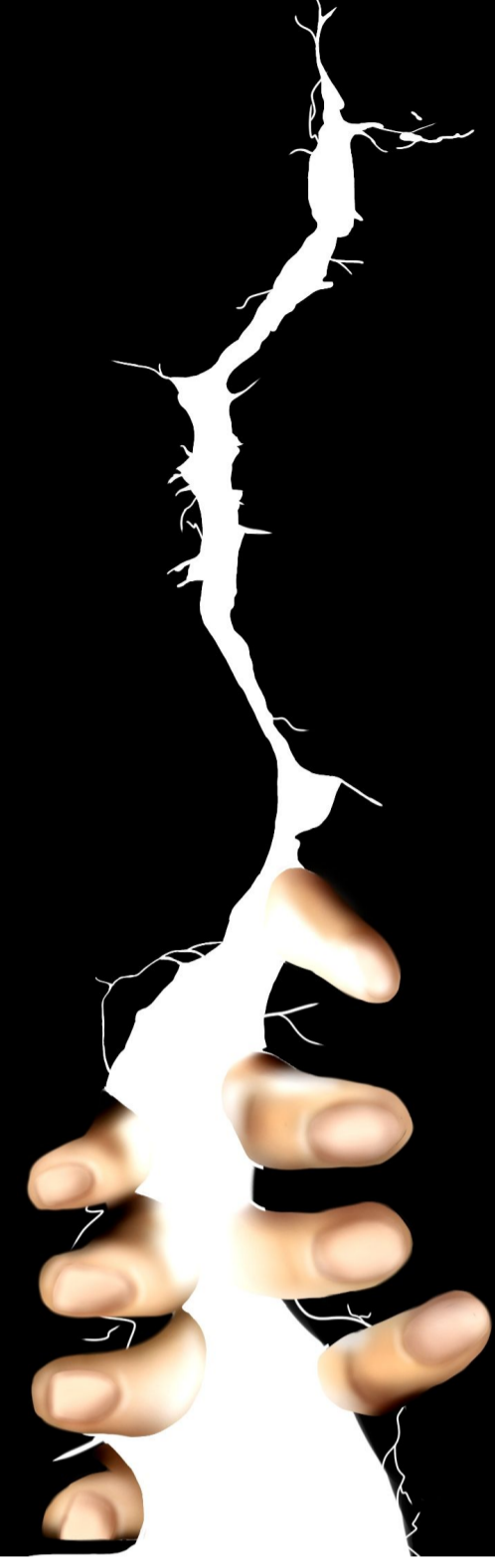
İlknur Demir | Çırlıçiplak Yalnızlık

Yasemin Pulat | Yalnızlığı Nasıl Bilirsin?

Büşra Canbaz | Yalnızlığımın İsim Buldum

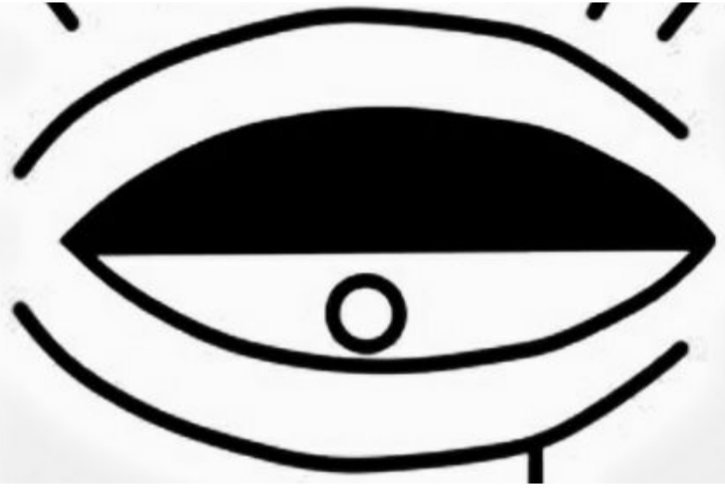
Mehmet Çakır | Kalabalık Yalnızlık

Nur Yüksel Öztürk | Sahip Olduğün Tek Şey Kendin

Röportaj

Erdal Özyağcılar

Öykü

Reşide Değirmi | Saklımızdaki Vidar

İsmail Demirtaş | Kerpiç Ev

Arda Can Buze | Bulut

Ozan Yılmaz | Sidikli Şiir

Arda Ayhan | Aralıklı Pencere Sancıları

Ömer Kaya | Vurgun

Leyla Işık | Çiçekleri Kim Sulayacak

Şiir

Tan Doğan | Zevzek

Yusuf Doğan | Yalnızlığın Gecesi

Hale Akay | Gün Farketmez

“

“Sorarlarsa, ‘Ne iş yaptın bu dünyada?’ diye, rahatça verebilirim yanıtını: Yalnız kaldım. Kalabildim! Altı milyarın arasına doğdum. Ve hiçbirine çarpmadan geçtim aralarından ...”

Kinyas ve Kayra (Hakan Günday)

”

Etrafındakilerin sayısı arttıkça azalır mı yalnızlığı insanın? İhtiyacı olmayanı satın aldıkça, tükettikçe ve tükendikçe, haz peşinde koştukça, arşınladıkça sokakları telaş içinde ve iş peşinde, yükseldikçe bedeni alışveriş merkezlerinin yürüyen merdivenlerinin üzerinde, kayboldukça kalabalıkların arasında, eğlendikçe ve güldükçe partilerde boy gösterip, kurtulabilir mi bu illetten?

Yalnızlık sahibini yavaş yavaş ölüme götüren amansız bir hastalık mıdır? Şayet öyleyse tedavi olmak bir tercih mi yoksa bir zorunluluk mudur? Dipsiz bir kuyu mudur yoksa yalnızlık acıların doldurduğu? Öz benliğinin farkında olmayan insan, kendisine dayatılan, bir şekilde kendini içinde bulduğu şu hayatta çeşitli yollar takip eder. İsteddiği hayatı yaşıyor olduğu yanılgısında yıllar geçer.

Mehmet Çakır
Kalabalık Yalnızlık
Deneme

Eğlenceler, oyalanmalar, hüzünler, sevinçler ve türlü yapay meşgalelerle zaman geçer gider. Nihayetinde vakit sona ererken anlaşılır gerçek. Kimin hayatını yaşamış ve ne elde etmiştir? Elde etmek istedikleri ile elinde olanlar gün batınca aynı mıdır? Tolstoy'un deyişiyle: "Nasıl yaşanmasını öğrenmenin zamanı ölümün kapıya dayandığı an mıdır?"

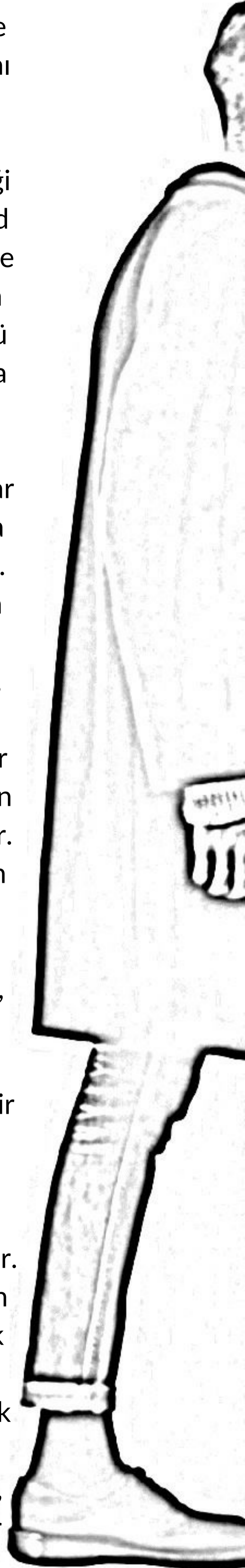
Modern hayat insanda kaçma ve tüm bu gürültüden uzaklaşma isteği uyandırıyor. İnsanların çehreleri mutsuz, bakışları donuk. Into The Wild filmindeki başrol oyuncusu gibi dünyayı kendi halinde ve her şeyi geride bırakıp kurtulmak istiyor insan üzerindeki ağır yükten. Ancak bir bataklığa saplanıp kalmışçasına gidemiyor. Yıllar boyunca kurduğu bağlar öyle güçlü ki, arzuları içinde kalıyor ve kalabalıkların içinde acı çekip yalnız kalmaya mecbur bırakılıyor.

Esasen insan, doğası gereği muhtaçtır kendi türüne. Tarih boyunca insanlar bir araya toplanmış, birlikte avlara çıkmış, partiler, merasimler ve anma törenleri düzenleyerek sevincini ve hüznünü paylaşma gereği hissetmiştir. Devletler kurmuş, savaşlar çıkarmıştır. Zamanın çarkı dönmeye devam etmiş, çağlar atlanmış, dünya küreselleşmiş ve insan modernleşmiştir. Modernleşme bireysellik tohumlarını saçmış, insan maddeye boğulmuş, hemcinslerinin sayısı artsa da insanın yalnızlığı azalmamış, yalnızlık, artan insan sayısı ile doğru orantı göstermiştir. Sosyal hayatın tarihin hiçbir döneminde bu denli geniş imkânlar sunmadığı bir ortamda, her geçen gün daha çok insanın kendisini yalnız hissetmesi dikkate değer bir olgudur. Soruna odaklanıldığında, insanı yalnızlığa sürükleyenini bunu amaç edinen ve bu amaçtan beslenen modern sistem olduğu aşikârdır.

İnsanın giderek daha da yalnızlaştığı, sistemli bir şekilde yalnızlığa itildiği, gerçekliğin türlü sahte sergilere taşındığı bir hayat var. Çürüyen, kirlenen, yabancılaştıran, içler acısı bir çağ duruyor karşımızda. Yaşadığı çağa yabancılaşan, ruhundaki boşlukları dolduramayan insan hakkında verilen mahkûmiyet hükmüdür yalnızlık. Bu hükmü bir defa giyen insan, cezasını bir ömür çeker.

Doğasının gereğini yerine getiren insan kalabalıklara karışır. Bireysel tercihlerine göre gruplara dâhil olur. İşini yapar. Gün biter ve eve gelir. Başını yastığa koyar ama bir türlü kapanmaz gözleri. Hayatında ters giden şeyler olmamasına rağmen hala tatmin olmamışlık hissi uyanır. Eksik hisseder. Ruhunda doldurulamaz bir boşlukla bulur kendini.

Öyle anlar da gelir ki; birden donup kalır insan. Bazen yürürken kalabalık kaldırımlarda, onca gürültünün arasında, kaldırıp başını, bakar etrafına. Akan hayata, hiçbir şeyin farkında olmayan insanlara, tabelalara, ışıklara, arabalara, bağırıp çağırmalara bir anlam vermeye çalışır. Giderek büyür içindeki kuyu.

Zaman geçer ve dŒmeye baŒlar iinin boŒluklarına. Böyle anlarda baŒlar yalnızlık. Tutar insanın yakasından da kolay kolay bırakmaz. Kalabalıkların tükettiği insan gün geçtikçe içine kapanır. DıŒ dünya ile içindeki dünya apayrıdır. Maskelerle dolaŒan l ruhların sayısındaki artıŒın birincil sebebi insanın yalnızlığıdır. Bir kere bu hastalığa tutulan insan için hastalığın ilerleyiŒi kaçınılmazdır. Cahit Zarifoğlu'nun deyiŒiyle bu tür insanların yalnızlığı bir Œehir kadar kalabalıktır.

Peki nedir yalnızlık? Arzulanan bir sevgili midir, yoksa tehditkr bir dŒman mı? Kaçınılmaz bir son mudur modern insan için? Var olmak için yok etmek mi benliğini? SıradanlaŒmak, herkes gibi olmak, olduğu yerde ırpınmak mı yoksa? İyi bir Œey mi, yoksa kötü m? Simsiyah gecenin ortasında parıldayan bir ıŒık mı, kalabalık değirmeninde öğütülen bir buğday tanesi mi?

Carl Gustav Jung "Yalnızlık, insanın çevresinde insan olmaması demek değildir. İnan kendisinin önemsediği Œeyleri baŒkalarına ulaŒtıramadıđı ya da baŒkalarının olanaksız bulunduğu grŒlere sahip olduğu zaman kendini yalnız hisseder." diyerek tanımlar yalnızlığı. Emile Cioran ise: "Gerçek yalnız varlık insanlar tarafından terk edilmiŒ olan değil, insanlar arasında acı ekendir." der. Yalnızlığın, bütün büyük ruhların kaderi olduğunu söyleyen Schopenhauer'a karŒılık Nietzsche: "Bu tür sıradıŒı kiŒilikler baŒlangıta inlerler, sonra melankoliye yönelirler, sonra hastalanırlar, en sonunda ölürler." tespitini yapar.

Bir Model Œarkısında sonu gelmez yalnızlığın. oğalır her gün. Her zaman öyle miydi yoksa zamanla mı yalnızlaŒmıŒtı insan? AlıŒır mı insan yalnızlığa? Pusu kurar mı yalnızlık peki yollarımıza?

Yalnızlık kalabalık bir ormanda durup ormanı gözlemlemektir. Kenara ekilmektir. Hırstan, sömürüden, ağzllkten, ikiyüzlülükten soyutlamaktır kendini. Yalnızlık kendiliktir. Ruhuyla barıŒık olmak, dayatılanı reddetmek, özgürce nefes alabilmektir. Direnmektir yalnızlık. Bitmeyen iŒlerden, sonu gelmeyen telaŒlardan kopmak, içine ekilmektir. Bulmaktır kendini ve yitirmemek insaniyetini. Dünyevi duyguların sağanağından kurtulmaktır yalnızlık. İnanlıktan uzaklaŒmamak için insanlardan uzaklaŒmaktır yalnızlık. Peki ne zaman yalnızlaŒır insan? Satın alırken, tketerken, koca bir ömrü yok yere feda ederken mi? DŒnrken, hissederken, anlatırken, konuŒurken ve susarken mi? Niçin yalnız kalır insan? BaŒkalarına benzemediği, zihnindeki sorulara yanıt bulamadığı için mi? Uyum sağlayamadığı için mi yoksa uymanın yok olmak demek olduğu bir sisteme.

Yalnızlığa mahkûm insan için medeniyet bir kıyma makinesidir. DŒnceler, hayaller, istekler, arzular ve insanlar parça parça edilir ve tüketime hazır hale getirilir. Tek tipleŒen, arzularının bataklığında, kine, nefrete, kıskançlığa bulanana insan zamanla yok olur. zgrlğn kaybeder. Kalabalıklara dâhil olmadan, ait hissetmeden yaŒamın iplerine sarılamaz olur. Oysa canavarlaŒan medeniyet içinde, içine çekilen ve farklı olmayı seçen insan için yalnızlık bulunmaz bir nimettir. Bir kere sadece yalnızken kendi olabilir insan. Maskelerin lüzumu yoktur. YalnızlaŒınca zgrleŒir insan. Zincirlerinden kurtulur. Peki zgrlk nedir? "Bir lokma ekmek, bir yudum su, uçsuz bucaksız kırlar."(1)

Yalnız insanın hayatında gereksiz koşturmacaya, ömür törpüsü samimiyetsiz ilişkilere, telaşlara, kıskançlıklara, kine ve nefrete yer yoktur. Modern hayatın sunduğu boğucu atmosferle olan sıkı bağları bir kere kopardı mı insan, içsel dünyasının kapıları sonuna kadar açılır. Hız çağında yavaşlamanın tadına varır.

Tercihe dayalı bir yalnızlığı seçen insan, sığınaklara ihtiyaç duyar. Ancak bu sığınaklar yalnızlığı azaltan değil artıran bir rol oynar. Kimi zaman Cemil Meriç gibi insanların kötülüğünden kitaplara sığınır. Kimi zaman müziğe, edebiyata, yazmaya sığınır. Tercih edilmiş yalnızlığın yalnızlarının iç dünyası bir hayli kalabalıktır.

Geçmişe dönüp bakıldığında diğerlerinden farklı olan, sisteme başkaldıran ve kendi olmayı seçip yalnızlığı tercih eden mutlu azınlığın, tarihin gidişatında çok önemli vazifeler üstlendiği görülür. Kalabalıklara aldırış etmeyip kalbinin sesinden başka ses dinlemeyen yalnız insan, seçkin insandır. Tüketilmemiş ve yok edilmemiştir. Frederic Gros'un dediği gibi: "Kalabalık içinde olmak, tüketiliyor olma intibası uyandırır: bedeni kısıtlayan hareketler, bedeni sarsan ani krizler. Sokaklar, bulvarlar tarafından tüketilir insan, tabelalar ve vitrinler yalnızca meta değiş-tokuşunu ve dolaşımını güçlendirmek için vardır."(2)

Peki nedir kalabalığın içindekilerden biri olan insanın manası? "Biri olmak boynumuza ağır ve aptalca bir kurgu zincirleyen ... Toplumsal bir zorunluluk değil midir?" (3)

Yalnızlığın prangalarından kurtulmak isteyen insan, kitlenin prangasını geçirir ayağına. Kudretli kalabalıklara dâhil olan insan, tek başına yapamayacağı işlerin peşinde zevkle koşar. Zayıf bilincini teslim eder farkında olmadan kitlenin ruhuna. Onlar gibi konuşur, bağırır ve düşünür. Ait olma hissiyatına sahip olan insan, kitlenin içinde bambaşka birisi oluverir. Kolektif ruh, bilinçli şahsiyeti ortadan kaldırır ve insanı başkalaştırır. Modern çağ yalnızlıklar çağı olduğu kadar kitlelerin de çağıdır.

Solomon Asch tarafından "Gruba Uyma Davranışı" olarak adlandırılan bir deney yapılmıştır. Bu deneyde sayıları 6 ila 10 arasında olan kişiler bir odaya konulur. İçlerinden birisi hariç diğerleri deney hakkında bilgi sahibidir. Odadakilere A, B ve C olarak adlandırılan üç adet çizgi gösterilir. Sırasıyla hangi çizginin en uzun-en kısa olduğu sorulur. Denek en son cevap verecek şekilde oturtulmuştur. Deneyin ilk safhalarında diğer üyeler doğru çizgiyi gösterirler. Ancak bir müddet sonra kasten en uzun çizgiyi değil daha kısa olan çizgiyi göstermeye başlarlar. Denek kendini iyice bir yoklar ve şaşırır. Uzun çizgi bariz bir biçimde belli olmasına rağmen diğer grup üyelerinin niçin yanlış çizgiyi seçtiklerine anlam veremez. Birkaç denemede diğerlerinin aksine kendi bildiği doğruyu söylemeye devam eder. Ancak kısa bir süre sonra tüm grup üyelerinin kasten yanlış çizgiyi göstermelerinden dolayı o da uzun çizgi yerine kısa çizginin en uzun çizgi olduğunu söyler.

(4) Deneyden de anlaşılacağı üzere kalabalık içerisindeki insan zamanla kendi doğrularını yitirir. Benlik duygusu sömürülen ve kaybolan bu insan kalabalığın duygu ve düşünceleri ile hareket eder. Kitle psikolojisi insanı farkında olmadan ele geçirir ve yok eder. Yalnızlığın dingin sularına kendini bırakmayan insan, kalabalık tarafından yutulmaya ve yok edilmeye mahkûmdur. Kalabalıkların arasına karışan ve kendini kalabalığa bırakan insan, maalesef bir kalbi olduğunu unuttur.

Oysa ki kalp içi sınırsız genişliğe sahip kıymetli bir hazinedir. Acı, sevgi, hüzün, saygı, yeis, sevinç ve bilumum insani duygularla doldurulabilir. Kalbi olduğunu unutan, insanietini unutmuş demektir.

Hatırlamak gerek bir kalbi olduğunu. Beslenmeyen ruhun solduğunu, zamanın hızla dolduğunu. Yalnız kalma pahasına, kalabalıktan kaçarcasına... Çok geç olmadan, pişmanlık duymadan...Nasıl yaşanmasını öğrenmek için kalbini tanımalı insan ve kulak vermeli şu dizelere:

Bir kalbiniz vardır onu tanıyınız.

Bir şehir kadar kalabalıktır bazıları

Bir dehliz kadar karanlıktır bazıları

Konuşurlar

İsterler

Susurlar

Dinlememişseniz nice yıl kalbinizi

Ev meslek iş para geçim diyerek

Düşünün şimdi bir de

Şehirlerde kasaba ve köylerde

Başını eğmiş kalbiyle söyleşen bir kişi olduğunuzu(5)

Kaynakça

1. Yürümenin Felsefesi, Kolektif Kitap, 13. Baskı, Frederic Gros,

4. Asch Deneyi İçin Bkz. <https://www.youtube.com/watch?v=exe9QKjldnY>.

5. Cahit Zarifoğlu-Kalbiyle Söyleşen.

Francis Bacon

"Gerçeği söylemek gerekirse, insanlar yalnızlık denen şeyin aslında ne olduğunu, nereye varabileceğini pek bilmiyorlar. Her yığına, içinde dostluk var gözüyle bakılmamalı; insanların yüzleri bir resim galerisinden öteye bir anlam taşımayabilir, konuşmalar da bir zilin çınlaması gibi olabilir."

Röportaj

Erdal Özyağcılar

Tiyatro, sinema ve dizi oyuncusu, seslendirme sanatçısı. 1 Ocak 1948, Bursa doğumlu. Uzun yıllar İstanbul Şehir Tiyatrolarında ve Haldun Dormen sahnelenen çok sayıda oyunda rol aldı ve bu kurumdan emekli oldu.

Tiyatro'nun yanı sıra pek çok sinema ve televizyon filminde rol almış ve seslendirme çalışmaları yapmıştır. Erdal Özyağcılar, Bizimkiler ve Elveda Rumeli Şehnaz Tango, Beşik Kertmesi, Yabancı Damat ve Karadağlar ile devam etmiş en son Şampiyon adlı dizi ile geniş kitlelerce tanınmış ve sevilmiştir. Şimdiye kadar otuza yakın film projesinde yer almış olan sanatçı, Sinemaya 1966 yapımı "Ölüm Tarlası" filmiyle adım atmıştır. Daha sonra Kibar Feyzo, Çöpçüler Kralı ve Yılanların Öcü gibi birçok projede yer almıştır.

Yeşilçam'ın ve tiyatro'nun emektar karakter oyuncularından Erdal Özyağcılar ile keyifli bir röportaj gerçekleştirdik.

Dünya olarak kötü bir dönemden geçiyoruz, herkes huzursuz, belki de yalnızlığı iliklerimize kadar hissettiğimiz bir dönem. Bu dönem içerisinde siz neler yapıyorsunuz?

Bana göre yalnızlık değil kalabalıklaşma son günlerde geçirdiğimiz. Dayanışma bir omuz omuza olma hali, yakınlarımızla bir hâl hatır sorma hali. Dünya genelinde ölenlere acıma, ölüm korkusunu az da olsa koklayıp vermek. Su insanı boğar ateş yakarmış. Ayva sarı, nar kırmızı sonbaharmış durumu yani.

Dergimizin bu ay ki konusu yalnızlık. Genel sorulardan ziyade sizinle sanat dünyasını ve yalnızlığı konuşmak isterim.

Türk sinemasında pek yalnız karakterler üstünden yaratılmış filmler çekilmezdi. Daha doğrusu benim dönemimde Fransız ya da Avrupa sineması gibi melodramlar vardı, birde Erten Eğilmez'in yönetmenliğinde komedi filmleri.

Günümüzden sinema dünyasına gelmek istiyorum. Türk Sineması'nı değerlendirdiğinizde, size göre yaratılmış en yalnız karakter kimdir?

Canlandırdığım bütün karakterler, gencinden yaşlısına kadar yaşam enerjisi ile dolu olduğu için yalnızlaştıran bir rol olmadı... İnsan çok yalnızım dediği zaman da bile yalnız değildir... Yalnız olduğunu düşünmek bile bu gerçeği kendisi ile paylaşmaktır. Ne diyor Özdemir Asaf Baba.. "Yalnızlık paylaşılmaz. Paylaşılsa yalnızlık olmaz."

Bireysel bir sanatçı olmak mı yoksa bir ekiple çalışmak mı tercihinizdir?

Şair, yazar, ressam ya da heykeltıraş olmadığımı göre... Bireysel bir sanatçı olamıyorum ama ekip çalışması denince de şöyle bir bakmak gerekir. Bir ekibin bireyleri çok önemlidir... Gerçekten çok büyük katkıları olan ekip çalışmaları da vardır, zaman kaybından başka hiçbir şeye yaramayan ekip çalışmaları da.

Yalnız, tek bir oyunu sahneleme hakkınız olsa hangisini seçerdiniz? Neden seçerdiniz?

Sermet Çağan'ın "1963" yazdığı "Ayak Bacak Fabrikası " adlı oyunu sahnelemek isterdim... İki nedenden birincisi; Türk tiyatrosuna kazandırılmış çok güzel bir KARA MİZAH örneğidir.. İkincisi; şehir tiyatrolarına girdiğim ikinci yılıydı ve bu oyun sahnelendi, oyunda "öküz" rolünü oynuyordum o yıl "Avni Dilligil Tiyatro Ödülleri'nin de En yardımcı Erkek ödülünü kazandım.

Erdal Özyağcılar iyi bir okur mudur?

İyi bir okurdur diyemem açıkçası. Yani illa her ay bir iki kitap okuma alışkanlığım yok. Ama bir oyun sahnelenirken ya da bir dizi film projesi çalışırken çok okurum... Dönem dizisi ya da filmi ise konusu doğuda geçen film veya diziyse onlarla ilgili özellikle eski kitap koleksiyonu olan büyük kitapçılardan epey sayıda kitap alırım... Okurum, notlar alırım. Mesela; Elveda Rumeli ile ilgili bir ön çalışma yapmıştım. Kırk iki kitap toplayıp Balkanlar ve Rumeli hakkında okumalar yapmıştım.

Edebiyat dediğimizde ilk aklınıza gelen isimler?

Üç Kemal'ler; Kemal Tahir, Orhan Kemal, Yaşar Kemal...

Yaşar Abi'nin ölümünden iki yıl önce" Akçasazın Ağaları" romanını dizi film yapmak için konuşmuştuk...

Can Yücel, Özdemir Asaf, Attila İlhan,

Özdemir Asaf'ın matbaasında Türk talebe federasyonunun düzenlediği uluslararası halk oyunları festivalinin kitapçıklarını basardık.

Sinema, dizi ve tiyatro üçlüsü arasında içinde olmaktan mutlu olduğunuz, size en çok keyif veren sanat dalı hangisi, Neden?

Tiyatro, sinemave diziler benim dostlarım.Yol arkadaşlarım. Her anlarından büyük mutluluk duyduğum canlarım.Atos, Portos, Arami'sim.

Ben de D'Artagnan. Sevgiyle.

Sanat bu ülkenin topraklarında çok kıymet gören bir olgu değil. İnsanlara 'gerçekçi' düşünüp çok para kazanmayı hayal etmeyi öğreten bir ülkeyiz. Peki, sizin tiyatroya yönelmeniz bunca gerçekliğin arasında nasıl oldu?

Michael Caine'nin bir lafı var. "Ben sadece iyi bir oyuncu olmaya çalıştım.Ün ve para arkadan geldi."

Yeni projelerinizde bahseder misiniz?

Projeler,projeler...Bende hiç bitmez. Yeni projeler düşünmeye, üretmeye ve üzerinde çalışmaya bayılırım. Bu korona günlerinde ben, Güzin, Zeynep sitcom yapalım dedik... Sinan Biçici yazdı. Çeşitli kanallara gönderdik, bekliyoruz. Ondan evvel de "Rumeli Masalı" adlı dizi filmprojemiz var. Arkadaşım Figen Şahin ile beraber güzel bir hikâye yazdık. Epey bir yol kat ettik.Tabii isteyen bir kanal,bir yapım firması bulursak, Balkan hikayelerini özleyen seyircimiz haftanın bir günü sıcacık bir diziyile buluşur diye umut ediyoruz. Yolu açık olsun herkesin.

Ozan Yılmaz

Sidikli Şiir

Öykü

Birilerinin unuttuğu bir eşya gibiyim. Sanki uzun bir seyahate çıkarken unutulmuş, varlığı öyle çok da gerekli olmayan bir nesne gibi... Kalakalırım öyle bir başıma. Sabahın birinde amaçsızca sürterim İstiklal'in karanlık arka sokaklarında. Oturur bir duvar kenarına, yakarım cigaramı. Hatırladıklarım hep hüzün verir.

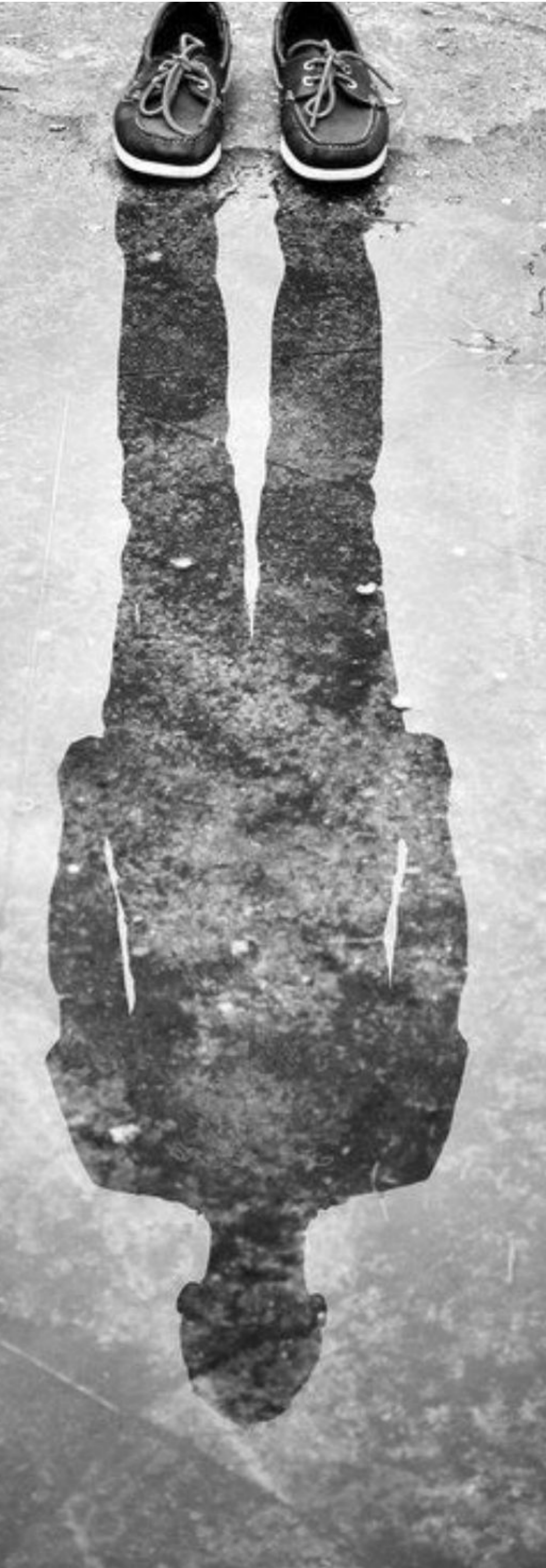
Sokaklar bu saatte şarap kokar; bense, beni mutlu edecek o kokuyu ararım. Kokmaz işte bir türlü. Tam kokacakken gök gürler, yağmur indirir. Öyle bir yağmurdur ki; tüm kokuları bastırır. Yalnız, çocukluğum kalır geriye.

Bir şair sokulur gecenin karanlığında yanıma. Cebinden çıkardığı bir şarap şişesini paylaşır, sabaha kadar şiir okuruz. Paylaştığımız şiirdir esasen, tek bir hayalin sıcaklığında. Bir kadın geçer az ötemizden; sana benzetirim adımlarını. Ürkekçe ve hızla uzaklaşır adımların. Dinlerim ben, yitene dek sessiz gecenin içinde.

Sokaklar biraz da hüzün kokar bu saatte. Bazen uzaklaşan adımlarının yankısıdır hüznün adı. Yarım kalan aşkların damakta bıraktığı tat, yarım bıraktığım şiirleriminkine benzer. Biraz çilek, biraz kavun, biraz badem; belki şu hiç sevmediğin kayısı gibi...

Aşk şiirleri yazar; ölüm ve ayrılık şiirleri okurum. Yüreğimse hep hızlı atar. Yine de yetişemez hızına ve zamana.

Sokak basar gibi olunca, yol alırım başka bir karanlığa... Kadıköy sahilinde bir dondurma olur yalnızlığım. Dilimi her değişimde ürperirim. Bir dolmuşun savrulan arka koltuğunda düşünmeyi unuturum.

Gece sabaha dönerken, kaybolurum Taksim'in arka sokaklarında yeniden; ağızda damla sakızlı dondurma tadıyla. Nefesi damla sakızı kokan bir kadın beklerim. Derim ki - o beni kokumdan bulur, tanır - ve beklerim. Dakikalar hızla saate, saatlerimse sabaha dönüşür. Ben, sidik kokan bir duvara yaslı, bilmem kaçınıcı şarabımı bitiririm de sen gelmezsin.

Sokaklar biraz da sidik kokar bu saatlerde. Ruhumsa kasvet... Bir kedi sokulur kasvetime, sürtünür ruhuma; ben severim o ağlar.

Sokakların dili yoktur; ama vardır hafızaları. Kaydederim ben de hatıralarımı... Böylece sokaklar saklar beni, esirger tüm kötülükler(iniz)den. Efsunlanırım sokağın kokularıyla. Bu saatlerde ben de sokak gibi kokarım.

Yalnızlık, sizin size yokuşunuzdur.
Yalnızlık hadi gidelim'dir çoğu kez, hadi
n'olursun...
Yalnızlık alıp karşına kendini,
Öteki kendinlerle konuşmaktır
Bakışmaktır, öteki kendinlerle;
Dövüşmektir.
Kimi zamanda öldürmektir,
İçlerinden sana en çok benzeyeni*

Japon yazar Kobo Abe'nin 1962 yılında kaleme aldığı ödüllü kitabı "Kumların Kadını," uzak Asya'da hala söylenmeye devam eden bir destan gibi güncelliğini koruyor. Kobo Abe bir manasçı gibi kitabını hem yazmış hem de söylemişgörüyor. Yazarın deyişini işitip bir yandan da okurken, kopuzun melodisi yerine kumların akışını duyduğunuz anda, kitabın içine girip kumlarla yaşamaya başlıyorsunuz. Kitapokuyucusunu bu ilkel yaşam şartlarını hayal etmeye epeyce zorluyor. Doğrusu imgelem dünyanızın sınırlarını koşarak aşmanız gerekiyor. Bununla birlikte kitabın sürreal ve lirik anlatımı (çeviri çok iyi), sınırlarınızı aşmak için yeterli kolaylığı da sağlıyor.

Kanımca "Kumların Kadını" için, bir yalnızlık destanının Kafkaesk anlatımı diyebiliriz. Metinde varoluşçu unsurlar gizlenmiş gibi görünse de dikkatliokuyucu, bunları kumların arasından çekip çıkarabiliyor. Özellikle Sisyphus metaforları yakalandığında, kitap başka bir boyuta yelken açıyor. Hepimizin hatırlayacağı gibi Sisyphus, bütün çabasının beyhude olduğunu bildiği haldekendisine verilen cezayı görev gibi görüp çabalamaktan asla vazgeçmez. Çünkü o bir "Amor Fati" insanıdır. Yani kendi kaderini sever. Yaşamından ve kendinden memnundur. Eyleminde onu sabır ve direngenlik gibi erdem mertebesine yükselten şey aslında, hayata tutunması için varoluşa zerk edilen anlamdır biraz da.(1)

İşte Kumların Kadını, XX. yüzyılın Sisyphus'unu anlatıyor bizlere. Varoluşa zerk edilen anlamı da!

Okura, çukurdaki yaşam şartların en hafif değimle hırçın olduğunu üzerine basa basa belirtmeliyim. Kadının her günü kar kürür gibi kum kürüyerek geçmektedir. Akışkanlığı nedeniyle kum, insan vücudundakiler de dahil tüm boşlukları doldururken, insanı aniden yutarak ölümüne de yol açabilir. Diğer yandan bazı kusurlarını da örtebilir. Söylemeliyim ki, yazar usta anlatımıyla bu ironiyi, okuyucusunun iliklerine kadar hissetmesini sağlayabiliyor. Bu bağlamda kumun niteliklerinin kitaptaki anlatımı bizleri, Hasan Ali Toptaş'ın "Gölgesizler'ine" özellikle, "Kar, neden yağar, kar?" sorusuna götürerek, "Kum, neden var, kum?" sorgulaması da yaptırıyor.

Yazarın aynı zamanda hekim olması, özellikle tıp tarihinden söz açarak Frengi gibi hastalıkların metne kolayca yerleştirilmesini sağlamış görünüyor. Kadının yanına bir gece kalmak için inip bir daha çıkamayan ve esaret hayatı yaşayan roman karakteri Cumpei Niki, tedavi edilmiş ama sürekli tekrarlayan bir Frengi hastası çünkü. Yazar bu hastalık sayesinde metninde, "Kolomb'un küçücük gemisiyle, küçücük bir limana gizli gizli getirdiği şeyi, herkes elbirliği ile tüm dünyaya yaymıştı. İnsanoğlunun eşitliği belki de sadece ölüm ve zührevi hastalıklar karşısındaydı," diyerek Kristof Kolomb' alkışlanacak bir gönderme yapıyor. Bu iki cümleyi okuyucunun anlamlandırması için belirtmek gerekir ki, Kristof Kolomb Amerika'yı keşfedene kadar Frengi hastalığı, yalnızca Amerika kıtası sınırları içerisindeydi. Keşiften sonra başta Avrupa olmak üzere tüm dünyaya yayıldı. Ayrıca Amerika'da Kızamık hastalığı hiç yokken, Kolomb'un keşfiyle Amerika'ya yayılan Kızamık hastalığı, az daha Kızılderililerin top yekun ortadan kalkmasına neden oluyordu.

Yazar kumların özellikleri (tanelerinin boyutları vs.) ve Kolomb'un yumurtası anlatımıyla leitmotif tekniğini kitabında sıklıkla kullanıyor. Roman karakteri Cumpei Niki esaretinden kurtulmak için, basit ama zekice çözümler (Kolomb'un yumurtası gibi) üretip duruyor. Sonunda kendini bir kış uykusunda olduğuna ikna ediyor. Geri dönüş tekniğinin de sıklıkla kullanıldığı romanda Cumpei Niki, öğretmenlik yaptığı dönemde bir bakır levha üzerine yapılmış 'yalnız cehennem' adlı resmi düşünüp, bunun neresi cehennem herhalde yanlış adlandırmışlar dediğini ve garipsediğini hatırlıyor. Ama kum çukuruna girdiğinde o resmin neyi anlattığını tamamen anlıyor ve diyor ki; "Yalnızlık, bir hayalin peşinden koşup doyurulamayan arzular demek."

Cumpei Nikiyi bir böcek türü bularak adını dünyaya duyurma beklentisi ve arzusunu dizginleyemeyince, kendini kumlara gömülmüş buluyor. Sonunda doyurulamayan arzularının, kum evdeki esaretine neden olduğunu da anlıyor. Anlatıcı bu durumu "Düşler, çaresizlik, utanç, itibar ne varsa kumlara gömülüp yok olmuştu. Kumdan duvar, adamın ruhunu yakalamış, onu kese kağıdındaki bir kediye çevirmişti," diyerek ifade ediyor.

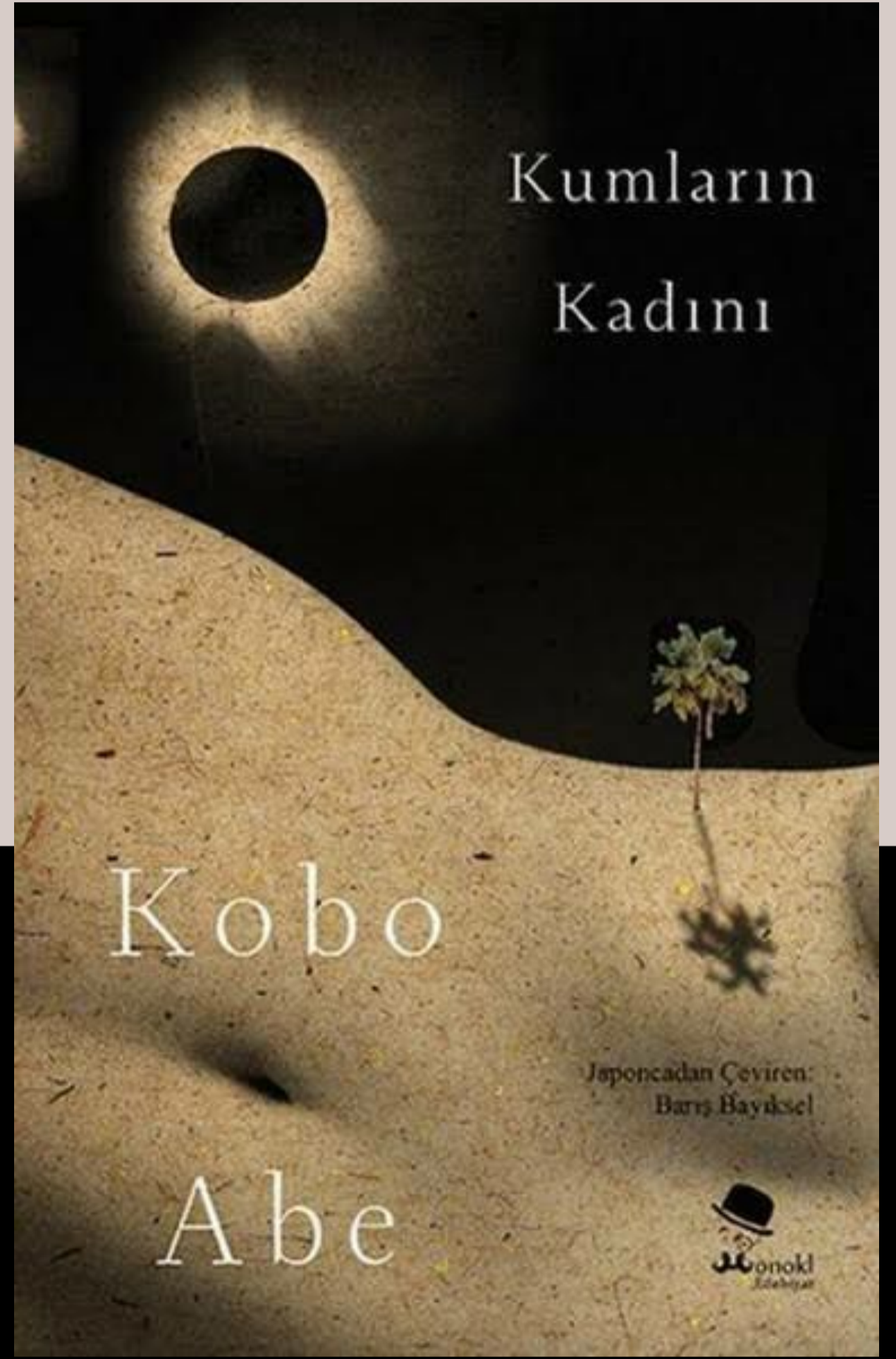
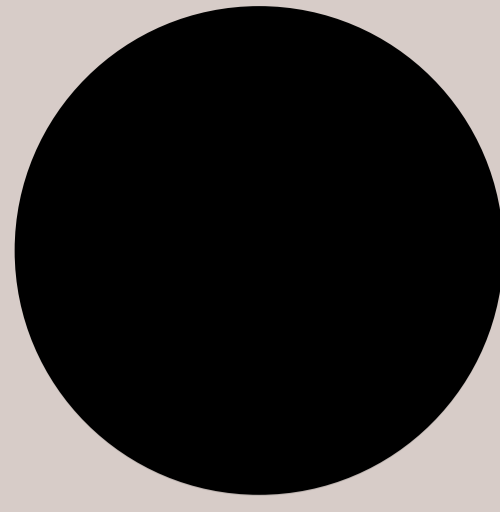
Kitaptaki leitmotiflerden birisi de "Hüzne tek yönlü biletim var," (Got a one way ticket to the blues, woowoo.. Neil Sedaka'nın 1959 yılında bestelediği şarkı) şarkısı. Aynı zamanda kitabın önemli bir diğer metaforu bu şarkı. Sözleri, doğumdan başlayarak tüm yaşam yolculuğunu anlattığı gibi, Cumpei Niki'nin kumların kadınıyla olan hayatını da betimliyor.

Su ve susuzluk bu gerçeküstü - lirik romanın kurgusuna olağanüstü anlamkatan iki önemli öge. Günün birinde insanın hayati ihtiyaçlarının bir tehdit unsuru olabileceğini, hatta bir silaha dönüşebileceğini hüznle okuyorsunuz kitabın satırlarında. Bu bağlamda yazarın suyla; yaşam ve ölümü ilintilendirerek anlatımı hayranlık uyandırıyor doğrusu.

Ayna ve radyo yine yazarınmetne ustaca yerleştirdiği, varoluşa zerk edilen olağanüstü semboller. Aynanın özde, kumun çok yüksek ısılara maruz bırakılmasıyla cama dönüştüğünü hepimiz biliyoruz. Ayrıca camın arkasına kaplanan sırla ayna olduğunu da! Yazar burada okuyucusuna, kum ve sırlı cam (kum-ayna) ile “Amor Fati’yi” muhteşem bir şekilde anlatıyor. Ayna kadının, radyo ise Cumpei Niki’nin yaşamla bağı.

Romanın Japon edebiyatının en prestijli ödüllerinden biri olan Yomiuri Ödülü’nü almış olduğunu, filme de çekildiğini bilgilerimize eklemeliyiz. Ayrıca filmin, Cannes Film Festivali’nde Jüri Özel Ödülünü aldığını ve en iyi yabancı film dalında Oscar’a aday gösterildiğini de belirtelim.

İncelemeyi, filozof Michel Foucault’un yalnızlığa dair söylediği bir sözülle bitirelim; “Eğer bir kişi yalnız olmayı beceremiyorsa, başkalarıyla bir arada olmayı da beceremez.

*Hasan Ali Toptaş,Yalnızlıklar

Kaynaklar:

1. J.H. Kılçıkısız, Sisyphus’un Kafa Yaran Kayası, Son Gemi Dergisi 63. Sayı (şubat-2020)
2. Wikipedia

Handan Kılıç

Anayurt Oteli

Bir Zebercet Okuması

Edebiyat, topluma ve bireye ayna tutan, zaman değişse de, kadim meseleleri hiç değişmeyen insanı insana anlatan önemli bir kaynaktır. Sinema ise, bu aynadan yansıyanlarla bizi en hızlı şekilde karşılaştırır ve daha fazla insanın gerçeği görmesini sağlar. Bu nedenle edebiyat uyarlamaları meselesi olan senaristler için iyi bir kaynak olmuştur.

Bu yazı ile geçen ay “Akrebın Yolculuğu” filmini incelediğimiz Ömer Kavur Sinemasına mercek tutmaya devam ediyoruz. Bu seferki filmimiz, Yusuf Atılgan’ın “Anayurt Oteli” romanından aynı isimle 1987 yılında çekilen 90 dakikalık bir yapım. Yeraltı edebiyatının ilk örneklerinden olan kitap, Ömer Kavur’un da, Atilla Dorsay’ın ifadesi ile “Öncü karakter çalışması” filmlerinin ilki kabul edilmiştir.

Film, bir Ege kasabasında geçer. Aydın’ın Nazilli ilçesinde tren istasyonu yakınındaki tarihi bir konakta çekilmiştir. Senaryosunu, başrol oyuncusu Macit Koper ile birlikte yönetmen Ömer Kavur yazmıştır.

Kısaca filminden bahsetmek gerekirse;bir antikahraman olduğunu hemen fark ettiğimiz Zebercet,işlettiği otelin bütün düzenini (ortalıkçı dediği yardımcı kadını saymazsak) tek başına halleden içine kapanık bir adamdır. Bu işi babasından devralmış, askerlik dışında memleketi olan bu küçük kasabadan ayrılmamıştır. İstanbul’da yaşayan akrabalarına ait,Tanzimat döneminde inşa edilmiş bu eski konak, ilçenin dışarısiile en önemli bağlantı noktası olan tren istasyonunun hemen yanında olduğundan bir uğrak noktasıdır. Yıllar içinde çok hadiseler görmüş, Cumhuriyet’le beraber otele çevrilmiş bu yaşlı konakta doğmuştur Zebercet. Annesi dört düşük sonrası kırk dört yaşında iken yedi aylık dünyaya getirmiştir. Geç kavuştuğu oğullarına erken veda eden anne baba, kahramanımızigenç yaşta yalnız bırakmıştır.

İşte, hiç evlenmemiş, kendi halinde yaşayıp giden kahramanımızın hayatı, bir akşam gecikmeli Ankara treni ile otele gelen “Bir odanız var mı?” diye soran yabancıнын ortaya çıkışı ile değişir. Sabah apar topar otelden ayrılan bu kadın Hacırahmanlı kasabasına nasıl gidileceğini sorar. Bir daha da kadını gören olmaz. Gizemli kişininardından günleri sayan ve onunla tekrar konuşabilmenin hayalini kuran adamın yalnızlığında, taşra hayatının kısırdöngüsünü, bir tezatin üzerinden izleriz.

Günlere bölünmüş film, yirmi iki günlük kısa bir zaman dilimini anlatırken toplumun her kesiminden insanın girip çıktığı otel,zengin bir metafor olması yönüyle Ömer Kavur'un dikkatini çekmiş olmalı ki, Akrebin yolculuğu filminde de kullanılmıştır.

Yalnızlığı, geleni gideni ile canlılığına rağmen aidiyetsizliği hissettiren konak, filmin ana karakterlerinden biridir aslında. Zebercetle yaşayan, onunla dünyaya küsen mekan, hayatının üst başlığı yalnızlık olan Zebercet için tıpkı anne rahmi gibi bir sığınak olmuştur. Erken doğumla beraber dünyanın acımasız yüzüyle çabuk tanışan ve annesine doyamadan onu kaybeden antikahramanımız zor anlarında özlediği şefkati, duyguyu burada arar. Her ne kadar sığınak olsa da konağın sarıp sarmalayacak kolları yoktur. Yalnızlığın insanı yok eden ateşine düştüğü zamanlarda çevresiyle daha çok ilgilenir Zebercet. Gelenleri gidenleri izler, sevgililerin odalarını dinler. Ama gizemli kadının ortaya çıkışı ile kalbinde kendisi için de bir umut ışığı doğar. Böylelikle, konuklarının sırları ve kendinden bile gizledikleriyle Zebercet'in iç aleminin şahidi olan mekandan dışarı adım atar.

Şahika Tekand tarafından canlandırılan,adını bile bilmediğimiz kadın ortadan kaybolur ama yakınlık içeren bir yoldaşlığın hasretindeki Zebercet, ondan hoşlanmıştır ve döneceğini düşündüğü kadının onu fark etmesi için çabalaması gerektiğine karar verir. Bu onun duygu dünyasına dair gördüğümüz ilk yaşam alametidir. Mesela, yıllardır aynı yerde traş olurken erkeklerin kolay kolay vazgeçemedikleri alışkanlıklarından olan berberini bırakır, il merkezine gidip orada ilk girdiği yerde bıyığını kestirir. Yeni giysiler alır. Bir hayalin peşinde bir dizi değişim yaşar. O içine kapanık, küçüklüğünden beri minyon yapısı ve ismi ile alaya alınan adam, dünyaya bir başka gözle bakmaya başlar. Çünkü aşkın ihtimali bile insanı parlatan bir ışıktır. Artık günleri, rutine heyecan katan bir bekleyişle geçer.

Ben, filmi yıllar sonra tekrar izlerken her tür insanın girip çıktığı oteli günümüz sosyal medyasına benzettim. Ve hepimiz kendine bir şekilde görülme ihtimali ile çeki düzen veren Zebercet gibi yalnızlarız aslında diye düşündüm.

Olduğumuz yerde duruyoruz; otel katibi gibi gelen gidenle selamlaşıyor, bazen muhatap olarak bazen gizli gizli diğerlerinin hayatına girip çıkıyoruz. Aynı şekilde bizim de hayatımızı gözetleyenler, yaptıklarımızı beğenenler, dostça sohbet edenler, ezik bulanlar, sadece eleştirmek için takip edenler, arkadaşlık kurmaya çalışarak şu koca dünyada sıkışıp kaldığımız sosyal medya hesaplarımızdan bir pencere açarak nefeslenmek isteyenler oluyor. İşte o zaman dudığımdan aynı cümle dökülüyor: Hepimiz profillerimize sıkışmış Zebercet'leriz.

Çevremiz, köylüden hayvanınisatın alırken ucuza getirmeye çalışan üçkağıtçı araçlar ile turnede aynı anda üç rolü oynattığı oyuncusuna tek yevmiye ödeme derdindeki tiyatro sahibinden, evladını öldüren babaya, aşık olduğu kadın/adamla gizli birliktelikler yaşayan insanlarla dolu hala. Sadece takılıyorz dediği kadınları otele getirenlerle sosyal medya üzerinden eğlenmelerin belki de bir farkı yok.

Hatta beklemlerin kabustan sayıldığı bir zamanda kimse Zebercet kadar sabırlı değil. Herkes bir başkasının mağduru iken bir diğerini mağdur etmekten çekinmiyor. Altmış yıl öncenin Türkiye'sinin bir otel lobisinden gelip geçen insanları ile bugünkü internet dünyası gerçeği olmuş insanımızın tek farkı onların daha sabırlı olması.

Yoksa yine bireyler Zebercet gibi kravatlı,fularlı, gömlekli, takımlı, her daim mangalda kül bırakmayacak kadar ahlaklı, taviz vermediği ilkeleri ile saygılı bir resim çizerken kimsenin görmediği yerlerde Zebercet'ten daha kötü eylemleri hiç çekinmeden işliyorlar. Toplumun ve bireyin iki yüzlüğü konusunda değişen hiç bir şey yok. İşte burada edebiyatın ayna olmağdaki başarısını, yazarın maharetini, yönetmenin sadelik içindeki metafor kullanım zenginliğini görüyoruz. Bu nedenle Zebercet sevilen bir karakter olmuyor. Hem kitabı okuyanlar hem de filmi seyredenler açısından insana kendi gölge yanlarını hatırlattığı için olsa gerek acıtan bu karakteri kimse görmek istemiyor.

Herkesin söylemi/görüntüsü ile yaptığı/gösterdiği farklı olan günümüz dünyasında, insanın karanlık yanlarının olduğu kabulü ve iki tarafını dengeli bir şekilde beslerse ayakta kalabileceğinin fark ettirmesi yönünden filmi ve kitabı değerli buluyorum. Saçma sapan ya da bunaltıcı diyerek kestirip atanların da aynada kendi suretlerine dayanamadıklarını düşünüyorum: Sosyal medya hesabından iyi aile babası pozunu verirken, kendi eşine, kızına yapılırsa dünyayı yakarım dediği hareketleri bir başkasına rahatlıkla yapabilen erkeklerin, cinsiyetçi yaklaşımlarla ahkam kesen kadınların ya da özgürlükçü olduğunu haykırıp kadın, çocuk, hayvan, insan hakları savunucusuyum diye rol kesen entellektüellerin, kendilerine dokunmayan yılanları kah görmezden gelerek kah destek olarak beslediklerini gördükçe Zebercet'in yaptıklarını masumane buluyorum. Topu topu fark edilmek, biraz sevgi görmek, var olduğunu hatırlamak için dokunulmak istemişti.

Tamam, otelde ortalıkçı kadın diye tanıtılan "Yok insan" olarak nitelendirebileceğimiz karakter, on yıldır aynı mekandaberaber yaşadığı, geceleri yatağına usulca sokulan adamı, kedi köpek zannedip uyumaya devam ettiğinden sonunda Zebercet'in kurbanı oldu ama Zebercet de doğduğu günden beri horlanan bir adam olarak toplumun kurban ettiği insanlardandı. Zebercet itiraza bile razı idi ama kadıne gece ne gündüz onu fark etmedi. Ne karşı durdu ne de birlikteliğe katılım göstererek yalnızlığın zehrini akıtacak o yakınlık bağına kurmalarına müsaade etti. Olanların farkında bile olmayışı umursamazlığından mı, akıl eksikliğinden yoksa kimsesizliğinden miydi bu husus müphem bırakıldı.

Herkes gibi sıradan bir adam, normal bir hayat yaşarken bir kadının hayaline kapılıp geri döneceği umuduyla önce heyecanlandı ama beklemek ızdırabını derinleştirdi. Tıpkı günümüzde sosyal medyada başlayıp yitirilen ilişkilerde olduğu gibi... Durgunluğun duygularını da kadıkleştirdiği bu adam, önce otelden çıkmadan sessizce onu nefeslendireceğine inandığı kadını bekledi. "Güç bir iş" olan bu bekleyiş netice vermeyince dışarıya çıkıp iz sürme gayreti gösterdi.Eli boş döndüğü otele müşteri kabul etmemeye, emniyet güçlerine verdiği fişleri geçen yılın aynı zamanındaki kayıtlara göre tutmaya başladı. Bir zaman sonra bundan da vazgeçti.

Öfkesi, her geçen gün ayağına bağlanmış taş gibi onu su üzerine çıkmaktan alıkoydu. Ortalıkçı kadını sıkıştırdığı bir gece, onu insan olarak farketmediği, iradesi ile sevişmeyi seçmediği için kendini kaybedip cezalandırdı. Sonra bunun bedelini ödemek korkusu için sardı ama bir yandan da hissetmek neymiş onu anlamaya çalışıyordu.

Adliye önünden geçerken o günlerde gazetelere haber olan, gerdek gecesinde karısını öldüren adamın getirildiğini görüp peşinden duruşmayı izlemek için salona girdi. Katile sorulan sorulara cevaplar ararken zihninde konuşup durdu.

Oradan çıkıp meyhaneye gitti.Tek başına rakı içerken arka masada konuşan adamları dinliyordu. Cezaevinden çıkan biri, diğerine yaşadıklarını anlatırken:“İlk üç hafta dayanılmaz oluyor. Sonra alışıyorsun. Güvensizlik, yalan, kuşku, hiç yalnız kalınmıyor. Arada isteniyor insanca bir sıcaklık” dediğinde Zebercet’in içine zaten mahkum olduğu yalnızlığına eklenecek hapsedilme korkusu da düştü. O esnada arkada çalan türkü,Ruhi Su’nuncan yakan sesiyle yükseldi: “Altı aydır mektup gelmez, ne ölmüştür ne sağdır” Adeta kalabalıkta yaşanan o derin yalnızlığı, çaresizliği hissettiren sözleriyle türkü ciğer deldi geçti. Kitabın yazarı Yusuf Atılgan da,neredeyse her kıymetli yazar ve şairereva görülen siyasi suçlu statüsünde on ay cezaevinde kalmış ve sonrasında tam otuz yılmemeleti olan Manisa’nın Hacırâhmanlı kasabasında bir başına tecrit hayatı yaşamıştı. Kendi acı tecrübeleri ile yazdığı bu kısım usta yönetmenin her karesi için ciddi emek verdiği filmde de en etkili sahnelerden biri olmuştu. Öyle ki, sonunda doğum günü olan 28 Kasım’da ölmeyi planlayan Zebercet, sığınağından dışarıya çıkıp dünyanın acımasızlığını farkettikçe, kadının gelmeyeişine karşı içten içe artan bir öfke ile ortalıkçı kadına yaptığının cezasını bir an önce kendi kesmeye karar verdi. “Soğuk, taş gibi miyim gerçekten?” diye kendini sorgulayan Zebercet bir 10 Kasım sabahı, saat dokuzu beş geçte dışardan siren sesleri gelirken yaşamına son verdi.

“Zebercet” sık kullanılan bir isim olmadığından bir de burayabakayım istedim. Ve sözlüklerde şu anlamları ile karşılaştım. “İsim olarak daha çok kızlara verilen doğal bir taş. Mağmatik kayacın şeffaf sarı ve yeşil renkli bir türü.Rengi zümrüte yakın olsa da onun kadar değerli bir taş değildir. Unsuru ateş olup kalp çakrasında ve mide üzerinde etkili. Doku bozulmalarını önleyici özelliklere sahip, beden ve zihin dengesini sağladığı” söylenen bu taşın yazar tarafından kahramanına özenle seçilmiş bir ad ve tezatlıkların en önemlisi olduğunu fark ettim. Neşe ve sevinç hissi veren taş, diğer insanlara da sevgiyle bakılmasını sağlar, kişinin yaşam enerjisini, canlılığını korumasına destek olurmuş.Hatta kişinin iç dünyasını fark etmesini sağlayarak kişisel gelişimini hızlandırırılmış. Çevre ile iletişimini mükemmelleştirip kıskançlık,egoistlik ve duygusal soğuklukları yok edermiş. Ateş tanrıçası Pele’nin gözyaşları olduğuna da inanılan bu taşın Cennette evlerin duvarlarında kullanılacak parlak taşlardan olduğuna dair bir hadis de varmış.

Yani Zebercet taşı kalbe ve mideye iyi gelirken anti kahramanımız boş kalbi ve eylemleri sonunda yaşadığı pişmanlıklarla sürekli istifra eden, yaşam enerjisini yitirip içinde yanan ateşe yenilen, bir gözyaşı olup bu dünyadan giderken ardında ağlayacak bir kimse olmadığından siren sesleri duyulan bir bahtsızmış. Sırf bu tezatlıklarla yazarın yaptığı oyunlar, sayfa sayısı kabarık olmayan kitabı en iyi romanlar arasına katmış olmalı.

1923’te otele çevrilen tarihi konak, 1980 de iş başına geçen son işletmecisinin 10 Kasım sabahı hayata veda edişi ile biterken tıpkı her yaşta okuruna farklı gerçekleri fısıldayaniyi romanlar gibi tekrar izlenmesi gereken filmlerden olduğunu hatırlatıyor. Türk sinemasının en iyi on filminden biri kabul edilen, Anayurt Otelini bir de günümüzün perspektifinden değerlendirip “Bir Zebercet Okuması”eşliğinde izlemenizi tavsiye ediyorum. İyi seyirler.

Arda Ayhan

Aralıklı Pencere Sancıları

Öykü

Bir şeyleri yanlış mı yapıyorum? Gülümsemeye çalışıyorum, komik gelmeyen şakalara gülüyorum ve ardından da... Keşke beni seven insanlar olsa etrafımda... Diyorum. Bir de mesela kalabalık olsunlar istiyorum, sürekli dip dibe de olmayalım ama varlıklarını ve beni koşulsuz sevdiklerini bileyim mesela. Hatta...

"Nereye daldın sen öyle? Alo..."

Başkaları nasıl hissediyor merak ediyorum, bu hisle nasıl başa çıkıyorlar? Ya da başa çıkıyorlar mı? Çıkmaya gerek var mı?

"Baran?"

Masanın diğer ucundaki bir kadının seslenişi ile uyanıyorum, dalmışım. Kalabalık içindeyim, bir bardayım, bir arkadaşımın arkadaşının doğum günü... İsimlerini bir türlü öğrenemedim, her seferinde biliyormuş gibi yapıyorum. İlk sefer dikkat etmeyince arkası böyle geliyor, biri birine adıyla seslenirse aklıma kazıyorum. İki haftadır dışarı çıkmamıza rağmen isimlerini öğrenemediğimi fark ederlerse onlar için bir dalga malzemesi olabilirim ve "beni seviyorlar" şeklinde kendimi kandırmam da son bulabilir kafamda. E.. o zaman neden buradasın diye soruyorsunuz belki.

Bilmiyorum.

Belki de bilmek istemiyorum.

İçinde bulunduğum tabloya uzaktan bakılsa karmaşa ve engel olunamayan bir hengâme görünür fakat yakından bakılınca mutlu yüzler görülmesini ve insanların daha yakından bakmak istememesini anlayamıyorum. "Mutlu yüzler, eşittir, her şeyin yolunda gittiğinin habercisi" denklemine mi sığınmalıyım yoksa? Bu yüzden gülümsemeye çalışarak konuşmalara dalıyorum, zorlayınca çok güzel rol yapıp grubun gözdesi gibi olabiliyorum hatta.

Evet, bunu istiyorum hatta ve kimi zaman önünü alamıyorum bu hayalin. Belki de kimi zaman bu hayalin zedelenmemesi için erken ayrılıyorum insanların yanından. Bir çatlak olduğunda o günü baştan sona kötü hatırlayacağımı da biliyorum. Önünü alamıyorum.

Ve bir sebep bulup ayrılıyorum yanlarından. "Bu yalanım eskidi" diyerek yeni bir yalan bulmam gerektiğini de kendime hatırlatıyorum.

Önünü alamadığım "vaktimi boşa geçirdim" hissimle gecenin bir yarısı taksiye biniyorum ve evimin iki sokak aşağısında bıraktırıyorum kendimi. Bu saatlerde sokaklar tekinsiz olsa da biliyorum ki dolaşması çok fazla keyifli. Ha bir de pek kimse olmuyor bu saatlerde. Gerçi, ucu başka bir binaya çıkan bu sokaklarda neden olsun ki insanlar? Belki evlerindedir bu insanlar, ailecek televizyon başındalar ya da bir arkadaş grubuyla oturuyorlar, belki de çift halinde sarmaş dolaş bir haldeler...

Kim bilir?

Ben biliyorum.

Yani bana izin verildiği kadarını...

Sokaklarda olabildiğince yavaş yürüyorum önce, sonra yanan ışıklara bakıyorum, önceliğim -daha kolay gözüksün diye- alt katlardaki ışıklar oluyor. Sonrasında bu yanan ışıklardan pencereleri ya da perdeleri açık olanlara kayıyor gözlerim.

İlk başlarda utanıyordum. Ama sonrasında insanların geceleri perdeleri açma olayının dışarıyı görmek kadar dışarıdan görünmek olduğunu da anladım. Her insan görünmek isterdi, önemli olduğunun kendisine hatırlatılmasını, özellikle mutluya veya imrenilecek bir hayatı varsa. Belki harika bir koltuğu vardı ve perdeleri o yüzden açıyordu, belki de harika bir sevgilisi vardı, o yüzden... Ama bunu gündüz yapsalar o kadar da tatmin olmayacağını da biliyorum insanların. İnsanlar gündüzleri hep meşgul, hep yapacak bir şeyler buluyorlar, önemi olmayan ama kendileri için önemli olmasını istedikleri şeyleri... Ve bu esnada etrafına pek bakmıyorlar ama geceleri...

Adımlarımı yavaşlatıp bilmediğim sokaklara yolumu uzatıyorum, aralıklı pencerelerde kalabalık insanlar görüyorum. Evin salonu olduğunu düşündüğüm yerde hep bir aradalar, perdeleri hep açık. Mutfakta birden fazla kişi var, mutlu görünüyorlar, perdeleri hep açık. Tek yaşadığım evin içinde çok kalmak istemediğimi ve bu yolla kimi zaman metroya binip bütün duraklarını gezerek kalabalık olmasını, kalabalıklar arasına oturmayı, oturdukça her iki yanımdaki insanın omuzlarını ve biri bana sarılıyormuşçasına o omuzlarının değmesini hatırlıyorum, perdelerim hep kapalı...

Birini görüyorum, penceresi perdesi her şeyi apaçık... Sanki gösterecek çok güzel şeyleri varmış gibi... Meraklanıyorum, usulca yaklaşıyorum, evin içinden gelen müzik sesi daha da artıyor kulaklarımda. Bir parti mi var diyorum. Tek başına birini görüyorum.

Dans ediyor.

Müziğin ritmine uymadan, uyarak, kimi zaman saçma denebilecek hareketler yaparak... Ve çok mutlu gözüküyor, tek başına dans ederken çok mutlu gözüküyor, bunu yediremiyorum. İlk ona kızıyorum, kızgınlığının sebebinin o olmadığını fark edip kendime kızıyorum ama oradan uzaklaşamıyorum da. Müzik sesinin durmasıyla düşüncelerimden sıyrılıyorum. Pencereye doğru yaklaşıyor, biraz telaşlanarak kafamı çeviriyorum ama uzaklaşamıyorum. Göz ucuyla bakıyorum, el sallıyor ama bir yandan da çekindiği belli oluyor ve hemen ardından uzaklaşıyor. Müziğin sesini tekrar açıyor. Bu sefer bana bakarak yavaşça ve müziğin ritmiyle bir dans hareketi gösteriyor. Omuzlarını oynatarak yana kayıyor arada, ilk başta gülüyorum, komik görünüyor ama bende ona bakarak yapmaya başlıyorum hemen orada. İstemsiz bir gülme geliyor bana, o da gülüyor, adını bilmiyorum ama bakışarak gülmeye başlıyoruz.

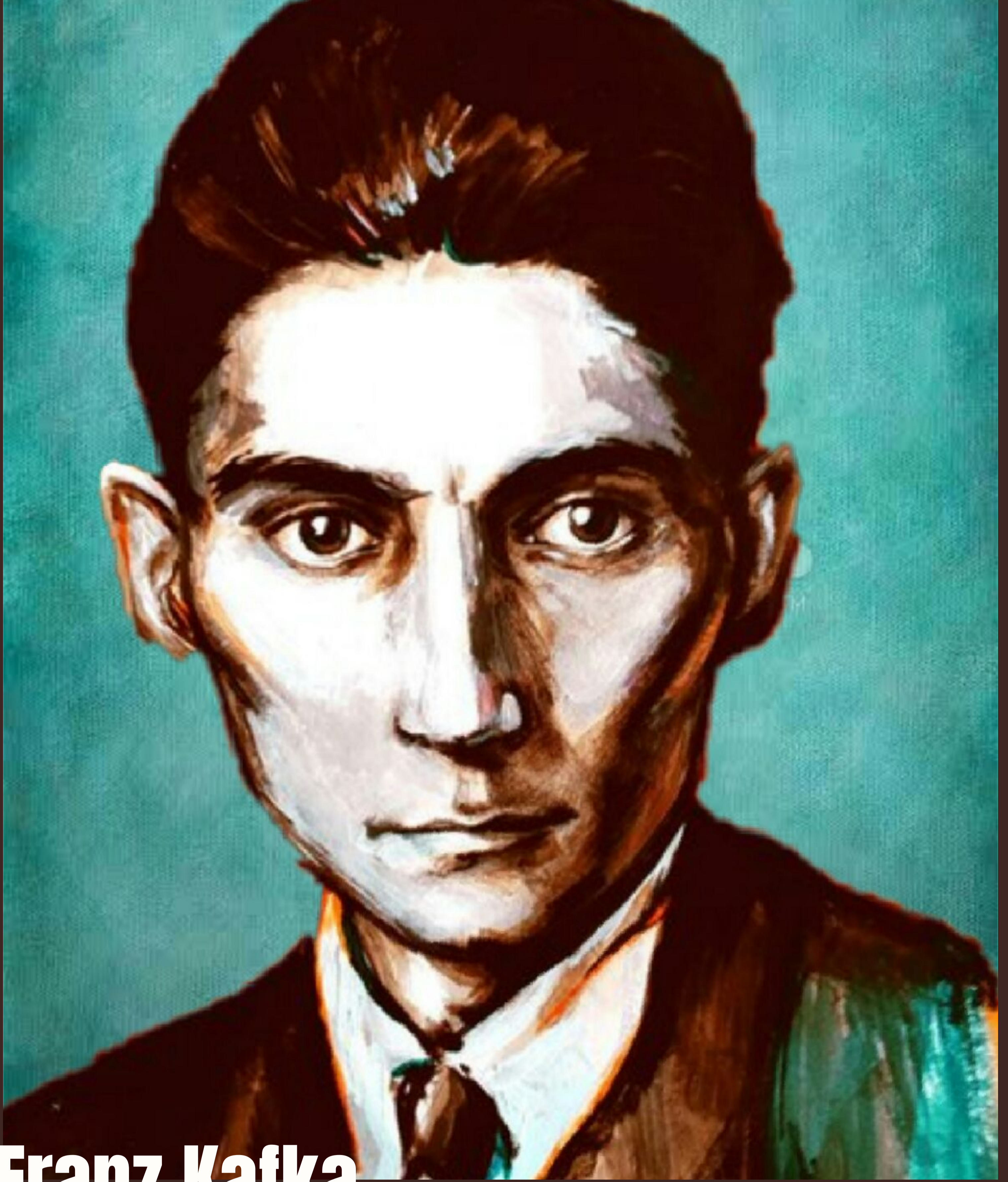
Bir şeyleri yanlış mı yapıyorum? Gülüyorum sadece, bunun neresi yanlış olabilir ki? Garip olan uzun zamandır bu kadar derinden gülmemem... Bunu fark etmek beni anlık bir duraksamaya soksa da devam ediyorum. Tanıdığımı düşündüğüm insanların yanındaki sancılı gülümsememi ve tanımadığım birine karşı olan gülümsememi düşünmemeye çalışıyorum. Ama bunu yaparken düşünüyorum

"Nereye daldın sen öyle? Alo..."

"Baran neye bu kadar gülümsüyor ki şimdi?"

"Oooo yine daldı gitti bu, geçen ki buluşmada da böyleydi."

"Baran?"

Franz Kafka

"İçi insanlarla dolu büyük evler var karşıda, gene de tek odada bir başına olmak, bir evde yalnız yaşamak, yaşamın en önemli yanı, daha doğrusu:

Kimi zaman yalnız kalabilmek mutluluğun ilk koşulu."

“

Yalnızlığın herhangi bir noktasında sözcükler ortadan kaybolur ve ruh orada, o sessizliğin içinde; usul usul, büyür...

”

-yalnızlığı nasıl bilirsiniz?

-iyi bilirim!

...

İskandinav mitolojisine göre, yalnızlık ve sessizlik tanrısının yaşadığı rivayet edilen kara delik ormanının tam ortasındaki yaşlı bir ağaçta şöyle yazarmış;

“yalnızlığın herhangi bir noktasında sözcükler ortadan kaybolur ve ruh orada, o sessizliğin içinde; usul usul, büyür..”

Uzun uzun anlatılamayacak kadar kısadır aslında yalnızlık.

Yalındır etimolojisi.

Herkes göre yalnızlık olan, bana göre tek başlıktır.

Ve hüznü de değildir.

Yasemin Pulat

Yalnızlığı Nasıl Bilirsiniz?

Deneme

Tek başınalığın yerine yalnızlığı yazacağım ben de!

Öyle başkalarının yalnızlığını falan değil,

Özene bezene seçilmiş olan, kendi yalnızlığımı.

İsteye isteye, seve seve, bayıla bayıla yalnızım zira.

Ama insan öyle bir günde yalnız olmuyor.

Geçe geçe yalnız oluyor kalabalıktan,

Seçe seçe oluyor..

Ne kadar değerliyse yalnızlığı, o kadar yalnız oluyor.

Tek başına yapabilecekleri iki kişiyle yapabileceklerinden daha fazla olduğunda yalnız oluyor.

Lavobaya başka birinin saç telinin düşecek olması ihtimalini göze alamadığı için yalnız oluyor.

Bıraktığı her şeyin bıraktığı yerde duruyor oluşunu sevdiği için yalnız oluyor.

Kahve fincanından, bardak dolabına, yatağından, yorganına, yemek masasından, koltuğuna, uyku saatlerinden, uyanma saatlerine, kitaplarından, filmlerine, yazmalarından, çizmelerine kadar,

geniş geniş yalnız oluyor.

Ve eğer anlamlı bir kalabalığı yoksa insanın, kendini yalnız da hissetmiyor.

Hüzünlü olan yalnızlık değil,

Yalnız kalmamak adına yapılan seçimlerdir zira.

Benim yalnızlığım, başkalarına olan ilgisizliğimle başladı.

Ve sonuna kadar dinleyemediğim hayat hikayeleri..

Başkalarını merak etmeyince, kendini merak ediyor insan!

Kim olduğunu,

Kim olmadığını,

Nereden gelip, nereye gitmekte olduğunu,

Aldığı nefesi,

Verdiği nefesi..

Ve önleyemiyor içindeki üst-insana ulaşmaya karşı duyduğu yükselişi!

Nietzsche'ye göre, aşmak,

Bana göre geçmek kendini.

Kendine tırmanmak da denilebilir,

-basamak basamak..

Ama önce ineceksin o merdivenleri;

Yalnız başına!

Gececeksin kendinin her yerinden;

her yarasından, her acısından,

-aşkından.

Bütün savaşlarından,

bütün yenilgilerinden,

yanılgılarından.

Bütün hücrelerinden,

Atomlarından.

Arayıp, bulup, çıkaracaksın kendinin bir parçasını daha yüzeye,

-okyanusun o sonsuz derinliklerinden.

Zira, gelebileceğin yer, kendine açılan yeni bir kapının daha eşiği yalnızca..

İnsanlar gelecekler ve geçecekler hayatından,

Misafir gibi..

Bir iz bırakacaklar,

Bir söz bırakacaklar,

Bir hatıra belki,

Bir ürperti..

Bir öğreti,

Bir düşünce,

Bir duygu,

Bir şarkı belki..

Velhasıl,

Aynalarda görecek,

Biraz daha anlayacaksın kendini..

Nihayetinde,

Kimseye değil,

kendine giden bir yoldur yaşamak.

Ben de kendime kaçmayı uygun buldum kısaca,

-başkalarına kaçacağıma.

İnsan bir yerden sonra anlatılarak anlaşılacakların ötesine geçiyor zira.

Osman Tünç

İNCELEME

Niçin Okumalıyız

Proust'un Okuma Üzerine kitabı ve John Ruskin'in Susam ve Zambaklar isimli kitaplarının incelenmesi

Okumanın insanoğlu için hobiden ziyade bir ihtiyaç olduğu konusunda hala tam manasıyla ikna edilememiş bir kesim olsa da çoğunluk olarak biz, kitap okumanın ihtiyaç olduğuna inananlar, bunda hemfikiriz. Fakat bizim bile farkında olmadan ya da daha tatmin edici bazı cevaplar bulmak için "Peki neden okumalıyız ve okumak bize ne katar?" türünden sorularla boğuştuğumuz oluyor. Kimimiz bu sorulara içimizden geldiği gibi, okurken içinde bulunduğumuz ruhsal durumumuzu göz önünde bulundurarak cevaplamaya çalışırken kimimiz daha güvenilir bir yol takip edip dünya tarihinde iz bırakmış yazar ve düşünürlerin yazdıklarında ararız bunun cevabını. Açıkçası ben de ikinci seçenekten yana olduğum için sık sık başvururum bu düşünürlerin eserlerine. Mesela Kayıp Zamanın İzinde isimli enfes nehir romanın yazarı Marcel Proust'un okuma üzerinde düşüncelerini fırsat buldukça okur, okumanın gerekliliği konusunda şüpheye meyletmiş olan ruhumu tatmin ederim. Böylece kitapların ferahlatıcı iklimine tekrar dönerim.

Şimdi madem konu Proust'tan açıldı isterseniz onunla devam ederek onun Okuma Üzerine adlı eserinden hareketle onun okumaya yüklediği rollere kısaca bir bakalım.

Okumanın iyileştirici etkisi;

Okumanın insan ruhu üzerindeki iyileştirici etkisinden bahseder Proust ve şöyle devam eder: ... Okuma tinsel hayatın eşigidir. Oradaki yolu bize gösterebilir, yolu oluşturmaz. Yine de bazı durumlar vardır, tinsel çöküntülerin patolojik denebilecek bazı durumları.

Bu durumlarda okuma bir tür iyileştirici disiplin olabilir ve tekrara dayalı teşviklerle tembel bir ruhu zihinsel yaşama ebediyen dahil edebilmekle yükümlü olabilir. Bu tür durumlarda kitaplar tembel ruh için bazı sinir hastalarının ruhsal tedavilerine benzer rol oynar... Proust okumanın bu sağaltıcı rolünü içimizde nüfuz edemeyeceğimiz yerlerin kapılarını açıp bize yol açmasına bağlamıştır.

Bir dostluk biçimi: Okumak

Okumanın iyileştirici rolünden bahsettikten sonra okumaya eylemine yüklediği başka bir role geçer Proust. Okumayı, bir dostluk biçimi olarak tanımlar ve bu dostluğu kişilerin dostluğundan yeğ tutar. Bunu şu cümlelerle açıklar: ... Hiç kuşkusuz bireyler arasındaki dostluk hava civadır ve okuma bir dostluk biçimidir. Ama en azından dostluğun samimi bir biçimidir ve bir ölüye, olmayan birine yönelik olması ona çıkarsız, neredeyse dokunaklı bir hava verir. Dahası o, öteki bütün dostluk biçimlerini çirkinleştiren her şeyden bağımsız bir dostluktur. der ve ekler: Kitaplarda sahte sevimlilik yoktur. Geceyi bu dostlarla geçiriyorsak bu gerçekten istediğimiz içindir.

Okumanın dostluğuyla, kişilerin dostluğu hakkında Proust'un söyledikleri bunlarla sınırlı değildir. İletişime geçiş şekli olarak da kitapları ve insanı karşılaştırır. ...Bir kitapla bir dost arasındaki asıl farklılık, bilgeliklerinin büyüklüğündeki farklılık değil onlarla iletişim kurma biçimidir. Okuma, konuşmanın tersine, yalnızlığımızı sürdürürken, yani yalnızken sahip olunan ve konuşunca çabucak dağılan entelektüel güçten yararlanmaya devam ederek esinlere açık olmaya ve zekanın kendi kendisi üzerindeki çalışmasını bütünüyle verimli kılmaya devam ederek her birimizin önceden iletilmiş bir başka düşünceyi edinmesidir.

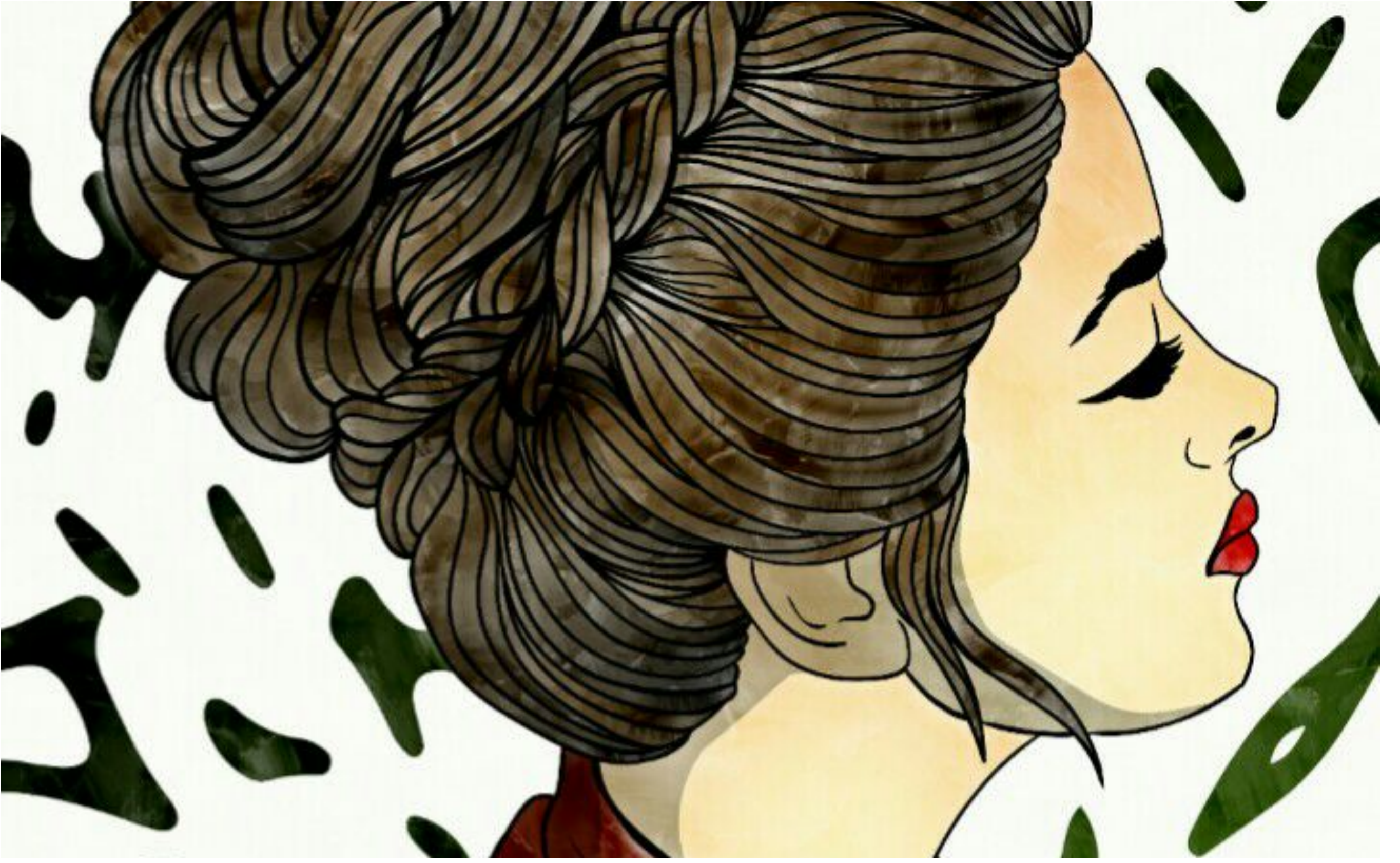
Proust'un bu eserinden bahsetmişken kitabı yazarken bazı alıntılar yaptığı ve kendisinden etkilendiğini bildiğimiz John Ruskin'e de kısaca olsa bile değinmeden geçmek olmaz.

İngiliz yazar, Susam ve Zambaklar isimli kitabının Susam: Kralların Hazinesi adlı bölümünde kitaplarda gizli hazineler olduğundan bahseder ve kitapları nasıl okumamız gerektiğini anlatır. Zambaklar: Karaliçelerin Bahçeleri adlı ikinci bölümdeyse okumaya eğitimci rolü yükler. İyi seçilmiş kitaplar, der Ruskin, yanlış eğitim verilmiş cahil kişiler üzerinde bile olumlu etki yapar.

Ardından kitapları, "anı geçirmeye yarayanlar" ve "tüm zamanlar okunacak olanlar" diye iki sınıfa ayırır. İkinci sınıftaki kitapların eğitim için öneminden bahsedip onlara minnettar olmamızı öğütler. Onları âtil bırakıp yüzlerine bakmadığımızda da kendimizden utanmamız gerektiğini söyler.

Değirmeye çalıştığım iki kitap da gayet kısa kitaplar olduğu için daha fazla irdeleyip büyülerini kaçırmak istemiyor ve yazımı burada sonlandırıyorum. Bir sonraki sayıda

"Niçin okumalıyım?" sorusunu cevaplandıran okurun aklına takılan ikinci soru olan "Ne okumalıyım?" sorusuna cevap aramak üzere görüşmek dileğiyle, kendinize iyi bakın.

Leyla Işık

Çiçekleri Kim Sulayacak

Öykü

./.

Yaşlı adam;

Daha dün sabah erkenden sesler geldi kulağıma. Yattığım yerden seslenmişim “Hanım, yatsana daha çok erken.” diye. Yanıt bekledim konuşmama. Ses yok! Onun yokluğunu unutmuşum. Sandım ki erken kalkmış da bana kahvaltı hazırlıyor. Sesler yandaki evden geliyormuş meğer. Akşamları eve döndüğümde merdivenleri çıkarken mis gibi yemek kokuları gelirdi burnuma. Evimizin ışığı yanardı. Yıllardır karanlık karşılıyor kapıda beni. Soğuk eve giriyorum kış günü, sessiz soluksuz ev neye yarar?

Kendi kendime konuşur, kendimi avutur oldum.

Genç kadın,

Bir şey mi aradınız?

Yelegimin iç cebinde fotoğraf olacaktı.

Yeleginiz bende. Omuzlarıma bırakmıştınız.

Dalgınlık işte! Ben ne yaptığımı biliyor muyum sanki?

Bak! O ve ben. Ne kadar güzel değil mi?

Evet, çok güzel, ikiniz de mutlu görünüyorsunuz.

Mutluyduk. Beni çok sevmişti. Ya ben? Ben de onu çok sevmişim. Bu fotoğraftaki gibi hep gülümserdi. Suskun ya da düşünceli olsam “Bey surat edip durma, gül biraz” derdi. Bu fotoğrafı onun sevdiği yeşil elma ağacının önünde çekti miştik. Evlendikten sonra dikmiştik o ağacı. Özenle bakardı, sulardı... İlk elma verdiğinde çocuklar gibi sevinmişti. Ağaca her bakışında “Bak ağacımız meyve verdi” deyişini, bahçedeki sedirin üzerine oturduğumuz akşamlarda elma koparıp bana uzatışını anımsıyorum.

Bir de... Birde... Ağaca perde gerip, kazanı şuracığa vurup, onu yıkadıkları günü anımsıyorum. Keşke o ağaçları dikmeseydik bahçeye. Keşke o perde gerilmeseydi ağaçtan ağaca. Kara kazan kaynamasaydı.

Gülüþü olsaydı dallarda meyve yerine. Hava hep soğuk kalsaydı, ısınmasaydı kazanın ateþiyle. Yakmasaydı beni. Bırakmasaydı tek başıma. O gün bu gün, ellerimin arasında kaldı başım. Umarsız başım... Gece gündüz suluyorum ağaçları... Çiçekleri... Ağaçlardaki, çiçeklerdeki ateþi söndürüyorum. İçimin ateþi sönmedi, gözümün yaşı dinmedi. O dikti elleriyle. Suladıkça ağacı, çiçeği... Ellerine can veriyorum.

Kadın, Lütfen... Lütfen ağlamayın. Siz yaşıyorsunuz, onu da yaşıyorsunuz. Yaşlı adam, Buralardan gitsem... Bıraksam bu bahçeyi, bu evi, dükkânı, gördüğüm düşleri. Gitmeli mi, kalmalı mıyım çok düşündüm bir zamanlar ama yapamadım. Onun diktiği karanfiller vardı teneke kutularda sulanmayı bekleyen. Akşamsefaları, hanım elleri, güller vardı. Onun sevdiği yeşil elma... Bahçedeki sedir. Kahvemizi içerdik, söyleşirdik ihlamur ağacının altında. Akşamları nar ağacına asılı ampulün etrafına toplanırdı sinekler, böcekler. Cırcır böcekleri öterdi. Kahvemi pişirdiği cezve, mangal küskün... Küskün, yıllar yılı nar ağacının dibinde. Artık kahve de içmiyorum. Sanki yıllar sonra o gelecekte kahvemi pişirip uzatacak ellerime. Ben de keyifle yudumlayacağım.

Astımım tuttuğunda uyumaz başımı beklerdi... Şimdi geceler çok uzun inatlaşıyor gündüzle. Cumbalı küçük pencerenin önünde oturup değişen sokağı, insanları izliyorum. Bazen bir hüznün kanatıyor içimi. Dolan gözlerimden süzülüyor yaşlarım. Uzanıp başındaki tülbendin ucuyla siliyor. Ağlamamı istemiyor besbelli. Ama elimde değil. Yıllar yılı onun varlığını duyumsayarak yaşadım. Çiçeklerini soldurmamak için. Öleli kaç yıl oldu? Üç mü, beş mi, on mu, yoksa yirmi yıl mı? Ne fark eder?

Ölüm hiçbir şeyin sonu değil. Hâlâ görüşüyoruz onunla. Düşlerimin sultanı o. Onunla konuşuyorum her gece. "Ah sultanım, ah kadını. Niye beni sensiz bıraktın? Niye beni de alıp götürmedin? Acılarımı avuturdun, gülüşün çiçek çiçek açardı yüreğimde. Soluğum olurdun, canım olurdun can kafesimde. "Şimdi yapayalnızım" diyorum.

"Yalnız değilsin, ben varım düşlerinde.
Evimiz, bahçemiz, bahçemizdeki diktiğim çiçekler...
Çiçekleri suyuyla suladığımız tulumba, dükkân...
Bu sokak, kedin Boncuk var" diyor.
Unuttuğum şeyleri anımsatıyor. Yeniden yaşamak gibi... Eskisinden daha iyi davranıyorum ona. Haksız yere bağırmiyorum, sindirmiyorum, ağlatmıyorum onu. Ben ağlıyorum, o siliyor gözyaşlarımı tülbendinin ucuyla.
Artık uyandırmıyorum astım nöbetlerimle. Uykusuz başımı beklemiyor. O uyuyor, ben uykusuz bekliyorum. Pencereden gelişini, bir ışık gibi süzülüşünü içeriye. Sonra güllü basma minderin üzerine oturmasını bekliyorum. Yastığa dayanıyor, kanaviçe işli yastığa.
Uykuya direnen gözlerimle izliyorum onu. Kalkıp mangalda sönmeye yüz tutmuş kuru karıştırıyorum maşayla. Cezveyi üstüne koyuyorum. Mis gibi kahve kokuyor odanın içi. Kahveyi bu kez ben yapıyorum, uzatıyorum eline.
Bir sigara yakıyorum. Derin bir nefes çekiyorum. Göz göze geliyoruz. Dargın dargın bakıyor bana. "İçme şu mereti içme, yeter artık!" diyor.
"İçeyim de öleyim;
Öleyim de yanına geleyim bir an önce" diyorum.
Çok üzgün,
-Çiçekleri kim sulayacak, gülleri kim budayacak? Demez mi?
İşte yaşıyorum evladım.

“

*Selçuk Altun'un Yalnızlık Gittiğin
Yoldan Gelir'inde ve
Bir Sen Yakınsın Uzakta Kalınca'sında
Nevrotik Yalnızlığın Ekonomisi*

”

Yalnızlığın belli ölçüde bencillikle bir ilgisi olmalı. Bütün gündelik sorumluluklardan, başkalarının size yönelik isteklerinden arınmış bir tür bencillik. Hiçbir şey yapmak zorunda olmamak hâli. Bir tür umursamazlık da var sanki işin içinde. İstenildiği ölçüde, rahatsız edilmeksizin yalnız kalabilmeninse maddi koşullarla bir parça ilgisi olduğunu düşünüyorum. Yukarıdaki gibi arı, pürüzsüz bir yalnızlığın ekonomik bir bedeli olmalı. Onu satın alabilen kişi mutlu mudur bilemeyiz tabii. Yalnızlığın her zaman bir iç huzurunu, bir tür kendiyle barışıklığı beraberinde getirdiğini sanmıyorum. Özellikle de denetimi sizin elinizde olmayan yalnızlık, terk edilmişlik, kimsesizliktir gibi geliyor bana. Yine de kişi terk edilse bile kendiyle barışabilir. Kendisi gibi yalnızlığıyla da barışabilir ve üstelik bu yalnızlığın her zaman çok yüksek maddi bedellerle satın alınması gerekmeyebilir.

Emre Erbatur

Yalnızlık Gittiğin Yoldan Gelir

İnceleme

Nihayetinde o kadar da kişinin elinde değildir yalnız olması. Denetimli olup bir seçim, bir tercih olan yalnızlıklar da olabilir. Toplumla arasına geçici bir sınır koyan bireyin yalnızlığıdır bu. Bu yalnızlık, bir yaşam biçimidir daha çok ve bedeli ne olursa olsun, bir tercih olduğu için kimi zaman bir barışıklıktan, bir umuttan söz edilebilir belki. Her seçimin bir vazgeçiş olduğu klişesinden hareketle bedeli içinde bir yalnızlıktır sanki. Yaşam biçimi tercihi, olumsuzluklara göğüs germeyi de barındırır içinde çünkü.

Oysa benim ekonomisinden bahsettiğim daha farklı bir denetim taşıyan bir yalnızlık türü. Denetimli çünkü kişinin ihtiyacına göre satın alınıp biçimlendirilen bir yalnızlık bu. Kişinin çevresindeki insanları seçmeye tenezzül edebildiği, dilediği zaman hayatından çıkarabildiği bir yalnızlık türü. Pahalı bir yalnızlık. Küstah, mesafeli, cimri ve neredeyse düşmanlık duygularıyla dolu bir yalnızlık olmalı bu. Kibirle tütsülenmiş, ölçsüz bir bencillikle tıraşlanmış, görkem ve başkalarından her bakımdan üstün olma takıntısıyla cilalanmış, tiranlara özgü, “genellemeci”, “mükemmeliyetçi” ve “indirgemeci” görünürde hoşnutluk veren bir yalnızlık türü (bkz. Bünyamin Kapıcıoğlu, www.miskinadam.com'daki Kibir: Yalnız Hissetmenin ve Mutsuzluğun Katkı Maddesi). Nevroz kavramını en yalın anlamında, travmasıyla yüzleşemeyen bireyin bunu örtbas etmek için başvurduğu psişik stratejiler, alternatif benlik yaratma, en basitinden kendini kandırma çabaları olarak tanımlarsak, nevrotik bir yalnızlık başka bir deyişle. Paranın satın alabildiği tüketim nesnelere çevrili, belli bir estetik düzeyi koruyan, kaliteli edebiyatla kıvamlanmış, tüketicisini toplumun genelinden soyutlayan ve sözüm ona sıradanlıktan kurtaran, kimilerinin gözünde onu hayran olunası bir birey kılan görkemli ve seçkin bir yalnızlıktır bu. Bana göre, Selçuk Altun böyle bir yalnızlık sarmalının girdaplarını ve bu girdapların yarattığı zihinsel ve ekonomik coğrafyayı sunuyor bize.

Yazarın ilk kez YKY'den 2001'de yayımlanan, adını Oktay Rifat'ın şiirinden alan Yalnızlık Gittiğin Yoldan Gelir adlı ilk romanı çok zengin ve çok şanslı bir erkeğin bu zenginliğin ve şansın sayesinde, küçük yaşta ana-babasını bir kazada yitirmiş olmasının ve bütün bir ömrünün dayısı tarafından şekillendirilmiş olmasının ruhsal çöküntüsünü estetize ederek yaşama tutunma çabasına dair, çoğunluğu Batılı yazarların, sanatçıların ve eserlerinin adlarına ve içeriklerine göndermelerle dolu oldukça ansiklopedik bir roman. Öte yandan anlatının daha iyi anlaşılabilmesi için kitabın devamı niteliğindeki, yine ilk basımı benim elimdeki İş Bankası Kültür Yayınları'nın 2017 tarihli baskısındaki künyeye göre YKY'de 2001 görünen ve yine adını Oktay Rifat'ın bir şiirinden alan Bir Sen Yakınsın Uzakta Kalınca adlı romanıyla bir arada okunması ve değerlendirilmesi gerekiyor.

Romanların ana karakteri / ben anlatıcısı Sina İnsan'ın öyküsü bana yıllar önce tanık olduğum bir sohbeti anımsattı. Üniversitede vaktinin çoğunu bisiklete binerek geçiren yalnız yaşayan bir arkadaşım vardı. Saatlerce ve kilometrelerce bisiklete bindiğinden söz ediyordu. Şairliği, öykücülüğü de vardı bu arkadaşımın. Bu yüzden olacak çok da güzel anlatıyordu. Bir gün yine anlatıyordu nerelere gittiğini. Üniversitenin mahzeni andıran yemekhanesinde oturup yemek yiyorduk. Sonradan klinik psikolog olacak bir dostum da masamızdaydı. Bisikletçiyi dinledik dinledik. Üstat, ne diyorsun bu işe diye sordum, psikoloğumuza.

Her zamanki gibi iddiasız, sakın yüzünü kararlılıkla bisikletçiye dikti ve yine her zamanki sakın ses tonuyla sordu: “Aslında yapman gereken neyi yapmıyorsun da bu kadar çok bisiklete biniyorsun?” Bisikletçi anlamıştı. Gülümsedi. “Abi, çok fena yakaladın be... Zor sorular bunlar...” gibilerden bir şey söyledi. Geçmiş gün, yıllar öncesinin bu sohbetinin geri kalanını çok iyi hatırlamıyorum doğrusu...

Nevrotikliğin de böyle bir tür ikame çabasıyla ilgisi olduğunu düşünürüm. Nevrotik kişi de tıpkı Selçuk Altun'un ana karakteri Sina gibi, yukarıdaki sohbetin bisikletçisi gibi bir takım eksiklikleri ikame eder hep. Erteler.

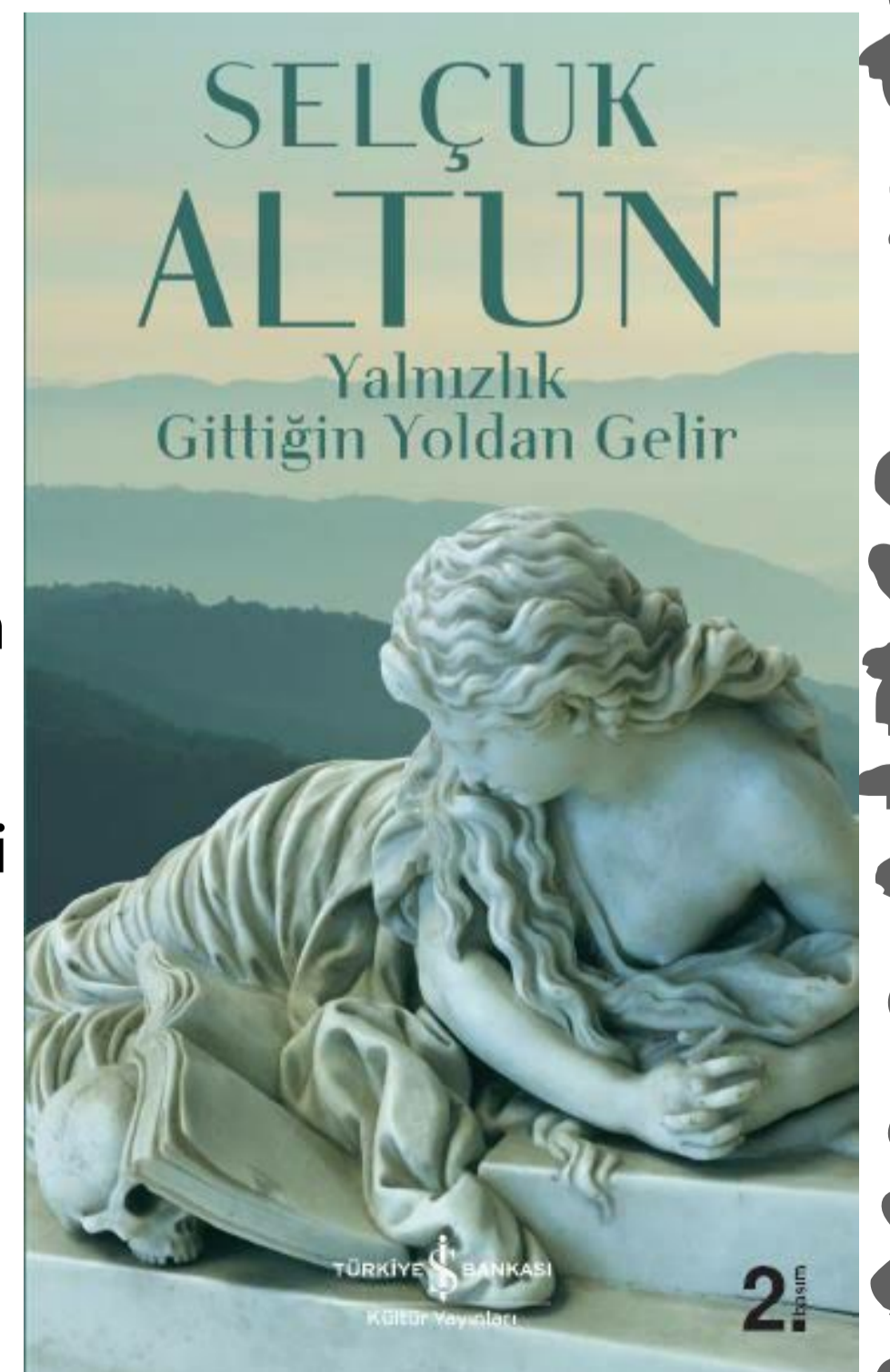
Asıl yapması gerekenin yerine başka gereklilikler koyar. Travmasıyla yüzleşemeyen insan bu yüzleşmeyi ikame ediyordur aslında. Travma insan olmanın kaçınılmaz bir parçası olduğu için nevrozlar da kaçınılmaz tabii. Ama daha gelişkin, kendiyile barışık bir insan olmanın yolu genellikle nevrozlardan kurtulmakla mümkün oluyor.

Kulağa hoş ve kolay gelir insanın kendiyile, yaşamıyla, deneyimleriyle barışması. Oysa görüldüğü kadar kolay değildir bu. Çünkü bu zorluk bazen tüm bir yaşam serüvenini belirleyen bir deneyim olur. İkame etmek daha kolaydır çünkü. İkame etmek ve unutmak, yok saymak, kaçmak, maskeleyen. Çoğumuz, en çok yazarlar ve sanatçılar ya da en genel tanımıyla entelektüeller nevrotiğizdir. Abartılı ikamelerimiz vardır. Kimi de caziptir, yararlıdır, klastır, seçkindir. Beğeni toplar, karizmatiktir. Güzel lokantalarda kaliteli yemekler yemek, birbiri ardınca, işi gücü unutacak denli çok kitaplar okumak, hiç durmadan yazmak, okuduklarımızda ve yazdıklarımızda kaybolmak, sonra başarı ve başarının getirdiği iktidar ve parasal güç. Nevrotik soru hep omzunuzun ardındaki sık ağaçlı karanlık ormanda asılı durur oysa: "Neyi gizliyorsun?" "Aslında yapmak istediğin ne?" Üstelik görünürde bu eylemlerde hiçbir sorun olmayabilir. Çoğu gündelik, herkesin yaptığı sıradan şeylerdir, şanlıysanız bazıları sizi diğerleri arasında öne çıkarır. Başarı da buradan gelir zaten.

Sorun nedir peki? Bu edimleri nevroitik yapan nedir? Nevroz, insanın bu edimleri anlamlandırırken takındığı tutumdur kanımca. Aslında nevroitik yoğun bir anlamsızlığın, travmanın, korkunun ve yalnızlığın kalbinde yaşamaktadır. Mutsuzluğu sonsuzdur. Mutsuzluğunun kaynağını bilse bile o bilgi üzerine çalışmaktan ziyade o bilgiyi unutmak, örtbas etmek ve yerine daha cazip, daha görkemli, daha kapsayıcı, daha ulaşılmaz, daha üstün nitelikli, onu başkaları gibi sıradan biri gibi değil de onlardan daha seçkin kılacak, hadi adını koyalım Tanrılaştıracak ikame bir bilgi üretir, stratejiler yaratır.

Sina İnsan da büyük ölçüde dayısının yönlendirmesinde, Türkiye topraklarının tarihsel seyri içinde, kapitalistleşmenin gediklerinden ve nimetlerinden yararlanarak biriken inanılmaz aile servetinin, iktidarının ve bu servetle iktidarın sağladığı benzersiz ayrıcalıkların sayesinde böyle pahalı bir nevroitik yalnızlığın peşindedir hep. Oktay Rifat'ın şiirlerini, çoğunlukla Batılı yazarların kitaplarını okurken, eğitim hayatı boyunca başarıdan başarıya koşarken, hep en iyi okullarda okurken, en iyi kazandıran meslekleri seçerken, dayısının kendisi için biçtiği,

Türkiye Cumhuriyeti'nin Thomas Jefferson modeli bir Başbakanı olma projesini gerçekleştirmek uğruna, hayatta annesinden ve Betty'den sonra sevdiği tek kadın olan Raşel Kanetti'ye dayısının dikte ettiği veda mektubunu uslu uslu yazarken ama sonra akli başına gelip dayısını terk edip Raşel'in peşine düştüğünde tanıştığı alter egosu Ohannes Yetvartyan'ın yaşamına karışınca, Dua'ya da aşık olup yaşamının seyri değişirken, dayısının kaza süsü vererek intiharı sonrası servetine servet katıp bir de üstüne dayısının son andaki vicdan muhasebesiyle tekrar buluştuğu Raşel'le yüzleşirken ve iki kadın arasında kararsız yalpalarken, ortadan kaybolan iktidarsız Ohannes Yertvartyan'ın peşinde, sözüm ona dünyanın en iyi romancısının ve ressamının kim olduğunu keşfetme uğruna bir başka alter ego olan Bihzad'la tanışıp içindeki ölümcül avcıyı ve kavgacıyı keşfederken, bir yandan da kendisini aldatan ve gıyabında "parazit" ve "sapık" olarak nitelendiren Raşel'den kadının akademik yaşamını siyasi bağlantılarıyla mafyatik yöntemlerle kökünden kazıyarak ve kadının sevgilisini yeni öğrendiği karate teknikleriyle iştahla döverek intikam alırken,

dayısının gölgesinde bir ömür süren pısrıklığının acısını sözüm ona bir pubda onunla alay eden sarhoşları ya da İstanbul'da bir benzincide sigarasını söndürmemekte ısrar eden bir adamı döverken, Ohannes Yertvartyan'ı öldürdüğünü sandığı, aslında tam da bu sırada ortaya çıkan bir başka alter ego olan Aram Gümüşyan'ı öldürme planları yaparken aslında hep aynı travmaya takılıp kalmıştır. Sina İnsan kokusuna ve sevgisine doyamadığı annesi, sevgisine bir türlü mazhar olamadığı babasıyla birlikte bir trafik kazasında ölen zavallı bir çocuktur. Ve bu travmasını ört bas etmek için yukarıda çok kaba hatlarıyla özetlediğim, okuma keyfinizi kaçırmamanız için bir çok ayrıntısını vermediğim kimi olgu ve edimlerden de anlaşılacağı gibi genişlemeci nevrotik çözümlerden üstünlük / görkem saplantısına, oradan belki tam tersi istikamette kendini ortadan silmeye ve özgürlük kisvesi altında bir tür çekilme stratejisine sapsaplanmıştır (Horney, 2015 [1950]: bkz. özellikle 1., 2., 8., 9. ve 11. bölümler).

Anlatı estetiği açısından bakılacak olursa, Selçuk Altun'un romanlarında Yusuf Atılgan'ın Aylak Adam'ını hatırlatan ironik bir tutum var. Romandaki ana karakterler dışında birçok karakterin adının ve soyadının birbirinin amalgamı olması bu ironik anlatımı güçlendiriyor. Hatırlanacak olursa Atılgan'ın romanında kişilerin adları yalnızca harflerden ibarettir.

Yine tıpkı Aylak Adam'ın ana karakteri C. (İngilizce'de C harfinin Sina'nın adındaki S sesi vermesi Selçuk Altun gibi bir yazar için rastlantı olmamalı) gibi Sina İnsan da aslında farkındadır durumunun. Ama kuşku, tedirginlik dolu ve tekinsiz bir farkındalıktır bu. Nitekim Sina Bir Sen Yakınsın Uzakta Kalınca'nın sonlarına doğru bir özet tanımlama, çekişen ve yüzeysel bir oto-analiz yapar, belki bir parçaitirafta da bulunur. Ayrıntılarını yine okuma keyfinizi kaçırmamak için vermediğim uzatmalı platonik aşkı Betty'ye gitmek, onunla "birlikte ama yalnız olabilmek" için havaalanındadır. Aram Gümüşyan'dan intikam alma arzusu tatmin edilmemiştir. : "6 Ekim. İstanbul'un kurtuluş ve annemin doğum günü. Kim bilir kaçınıcı kez uzun menzilli bir sürgün uçuşu için bezgin havalimanındayım. Analarıyla abartılı törenle vedalaşan sığ yolcuları gördükçe kalbimin sıkıştığını duyumsuyor, mutfakta bile yalnız bırakmadığım melek annemi için parçalanarak anıyorum. Onu altı yaşındayken yitirdikten sonra sürekli "başarılı olmak" için kurgulandım. Beni büyük gözaltında 20 yıl bunaltan Dayım'ı iyilik başmeleği sanmıştım. Bu yüzden iyilik özürlü ve bencil bir âdemim. Sadaka vermenin bile özel bir töreni olduğunu sanırım. Büyük suç işlemenin heyecanını henüz ıskaladım. O.Y.nin buyurduğu gibi "İlahi güçler suç işlememi istemiyor" olmalı. Evlenerek galib(a) iki kutupla birden tanışma şansı yaratacağım. Evliliğimi başta yalnızlığım olmak üzere kitap, resim ve heykellerimle nasıl paylaşabileceğimi düşünmek bile istemiyorum. Uçağa binerken Elias Canetti'nin, "Kendini daha iyi saklayabilmek için aranmayı isterdi" özdeyişini anımsıyorum nedense." (Altun, 2017 [2001]: 189)

Çok acıklıdır bu içe bakış aslında. Mutsuzluk dolu, doyuma ulaşmamış birinin sözleridir bunlar. Bir yandan birinin sizi bulmasını arzulayacaksınız ama bu arzunuzun sıradanlaşmasından, üstünlük takıntınızı onaylamak için sığ olduğuna inandığınız insanların seviyesine alçaltmasından çekindiğiniz için saklambacınızı sürdüreceksiniz. İşte nevrotik yalnızlık tam da böyle bir ikilemin hattını kurar ve bir ömür böyle geçebilir. Servet ve satın aldığı seçkin estetikse bu hattı her daim görünmez ve hatta geçerli de kılan sadık ve avutucu dostlardır. Toplum nezdinde sizi haklı gösterir, sizse onulmaz, ruhsal bir körlük içinde, kendi kendinizi onaylamanın şehvetinde yaşarsınız. Tıpkı Sina İnsan gibi. Böyle bir yalnızlık ve toplumsallaşma ikileminin romanda işlenmesi bakımından da Fethi Naci'nin Atılgan'ın Aylak Adam'ın alımlanmasıyla ilgili belirttikleri (Naci, 1990 [1981]: 365), Altun'un romanı için de geçerlidir. Yeteri kadar toplumsallaşamamış, hali vakti yerinde ve genç okurlar romanla aralarına mesafe koyup buradaki ironik tınıyı yakalayamayabilirler (benzer bir alımlama problemini Hermann Hesse'nin Bozkırkurdu'nun en azından Türkiyeli gençler arasındaki okunma deneyiminde gözlemlediğimi düşünüyorum) ve kendilerine cazip gelen Sina İnsan'la gereğinden fazla özdeşleştirebilirler. Bu özdeşleşme romanın ironik ve gerçek düzlemlerini ayırt etmeyi zorlaştırabilir.

Dolayısıyla Selçuk Altun anlatısının daha iyi anlaşılması için Sina'nın şahsında arada böyle farkındalıklar yaparak okuru uyarır. Örneğin, birkaç noktada Selçuk Altun'la şahsen de karşılaşırız. Bu karşılaşmalar da hem bir noktaya kadar belli bir suç ortaklığının altını çizmek hem de romanla okur arasında ironik mesafeyi pekiştirmek içindir. Kitabın yazarı olarak bilinen Selçuk Altun arada sırada ortaya çıkarak karakteriyle arasına bir mesafe koyup okurunu uyarır. En yalın haliyle, ona roman okuduğunu hatırlatır. Selçuk Altun sadece bir yazar değil insandır da. O, başka bir insanın, insan olmasıyla barışık olamayacak denli diğer insanlardan nefret eden, hatta tiksinen bir insanın öyküsünü anlatmaktadır. El yazısı ise birçoğumuzunki gibi bozuktur. Sina'nın nevrozu nedeniyle bir türlü baş edemediği kusurluluk ve içine hapsoldüğü mükemmeliyetçilik bir insan erdemidir son çözümlemede.

Sina'nın okuduğu yazar ve eser isimlerinin de birbiri ardınca gelmesi de bir süre sonra mekanikleşir ve yabancılaştırıcı bir işlev kazanır. Okumak bir kaçış, bir maskedir Sina için çünkü. Toplumsalla yüzleşmemek için başvurduğu bir emniyet supabıdır. Nevrozunu meşru kılmak için yaslandığı cazip bir kaidedir. Kendiyle barışık olduğu için okumaz Sina, kendiyle barışabilmek, kendini kendine gerekçelendirmek için okur. Birincisinde okumanın bir benliğin, bir yaşantının uzantısı, sonucu olması söz konusuysen, ikincisi ve daha acıklısında okumak araçsallaşır, bir ihtiyacın, bir eksikliğin simgesine dönüşür okumak. İşlevselleştiği ölçüde keyif verir. Tıpkı uyuşturucu gibi.

Aynı doğrultuda, nevrotik üstünlüğün onaylanması ölçüsünde işlevselleşen estetik ve sanat sevgisi, resim ve heykel koleksiyonculuğu, insanlar arası toplumsal bir eylem olmaktan da çıkacak, estetize edilmiş duygusal bir körlüğe dönüşecektir. Gerçekten de Sina zamanla, ama özellikle de dayısının ölümünün ardından, küresel kapitalizmin paradan para kazanma konusunda ona sağladığı kolaylıklar sayesinde servetine servet kattıktan ve bir daha hiç çalışmaksızın hayatını istediği ülkede geçirebilecek şekilde şekillendirdikten sonra, bir yandan, özellikle Türkiye toplumunu, sığ, cahil, sanattan uzak ve görgüsüz bir toplum olarak görürken, bir yandan bunun sebebinin ailesini ve kendisini zengin eden kapitalist yapı, kendi bencilliği, bilgisini ve sahip olduğu koleksiyonları paylaşmaktan kaçınması olduğunu görmekten acizdir. Durumdaki çelişkiyi hissetse bile bunu gidermeye tenezzül edecek yürek yoktur onda.

Neredeyse, Oktay Rifat dışında başka bir Türkiyeli yazarı okumaması ya da Türkiyeli resamlardan söz etmemesi de kendi bireyselliği kadar toplumuyla da yüzleşmekten kaçınmasının bir ürünüdür aslında. Batı edebiyatı veya yalnızca kendi benimsediği yazarların iyi yazarlar olduğu takıntısı aslında üstünlük nevrozunun onaylanmasından ve meşrulaştırılmasından başka bir şey değildir. Sina İnsan'ın görünürde olumlu alter egosu olduğunu iddia ettiğim Ohannes Yertvartyan'la tanışması da kendisinden yaşlı bu adamda kendisinin estetize edilmiş bir yansımasını bulduğu ölçüde önem taşıyacaktır.

İki romana ayrı ayrı baktığımızda Yalnızlık Gittiğin Yoldan Gelir'in daha düşünsel düzlemde nevrotik bir anlatı olduğunu gözlemliyorum. Bir Sen Yakınsın Uzakta Kalınca'ysa Sina'nın nevrozunu ve anlatının ironisini daha eylemsel düzlem taşıyor. Eylemsel düzlem düşünselin izdüşümü olduğu halde öyle değilmiş gibi gösterir kendini anlatının ironik evreninde. Gerçekten de birinci kitaptaki eylemsiz Sina'nın, ikinci kitapta eyleme geçerek sözüm ona özgürleştiğine tanıklık ediyor gibiyizdir.

Oysa Sina'nın eylemleri de birinci kitapta düşünsel düzlemdeki üstünlük takıntısının uzantısıdır ve üstünlüğünü, sıradışılığını, lezbiyen bir bireyin cinsel yönelimini değiştirecek denli kudretli bir erkek oluşunu müjdeler ve pekiştirir. Bu pekişmedeki ironiyi onun Ohannes Yertvartyan'ın ve her ikisinin de görünüşte olumsuz alter egosu olan, kaçakçı, sübyancı, ekonomik sorunlarını tetikçileri vasıtasıyla insan öldürmek gibi mafyatik yöntemlerle çözmeyi tercih eden Aram Gümüşyan'la ilişkilerinde daha iyi anlarız.

Aslında, romanın üst katmanındaki yaldızlı tabakayı kazıdığınızda, başka bir deyişle, anlatıyı kurgulayan nevroitik maskeleri düşürerek çözümlediğinizde, sözüm ona bu iki seçkin Türkiyeli entelektüelin Aram Gümüşyan'dan çok da farkı olmadığı ortaya çıkacaktır. Onlar da kapitalist düzenin nimetlerinden yararlandıkları ölçüde nevrozlarını meşrulaştırdıkları ve bu meşruiyetle kurguladıkları yaşamlarında farklı düzlemlerde tecavüzcü, kaçakçı ve mafyadılar. Dolayısıyla, Batı kültürüne dair onlarca okumadan sonra, Sina'nın Bafra'daki hemşerilerini fedai olarak kullanarak, O.Y.'ninse entelektüel bir eski mafya liderinin ekibine katılarak mafyalaşması ve yazılı kültürü gülünçleştirilmesi bizi bu anlamda şaşırtmamalıdır. Zaten ilk kitapta, daha Sina ortaokuldayken onunla uğraşan çocukların mafyatik yöntemleriyle ekarte edilmeleri ikinci kitaptaki mafyalaşmayı müjdelemiştir. Şiddet bir aile geleneğidir.

İkinci kitaptaki eylemselin birinci kitaptaki düşünsel tutsaklıktan görünürde bir özgürleşmeyi dile getirdiğini belirtmiştik. Gerçekten de Sina, dayısının ölümüyle, Thomas Jefferson modeli bir devlet başkanı olma projesinden özgürleşmiştir. Artık kendi başınadır. Sınırsız bir serveti vardır. Ama tam da bu anda sınıfsal ayrıcalıklar sayesinde estetize edilmiş, paralı seks, alkol, gece hayatı, şiddetle sıvazlanan kof bir yaşama yelken açarken, bir insana fiziksel anlamda tecavüz ederken, O.Y. de başka bir insana belki ruhsal anlamda tecavüz edecektir. Bir anlamda sermayenin nevroitikleştirdiği, işlevselleştirip birer yamaya dönüştürdüğü hazlarla dolu yeryüzünde günahkârlığın da bir ekonomisi vardır. İşte bu anlamda da, tüketim kalıpları ayrı olsa da tüketim tutumlarının ortaklığı nedeniyle, ne Sina'nın ne de Ohannes'in Aram Gümüşyan'dan bir farkı vardır. Büyük balığın ondan biraz daha küçük olan büyük balığı yemesi de bir aile geleneğidir.

Estetize edilmiş yalnızlığı Sina'nın tek sığınağıdır. Ama aslında onu sıradanlaştıran, hep korktuğu gibi, sığlaştıran da bir sığınaktır bu. Çünkü o da hepimizin parasal güce ve iktidara kavuşmuş halidir aslında. Öfkeli, çaresiz, zalim, bencil ve şımarıktır ama o bunu kabullenmez, kabullenmediği için de bu nevroitik sarmaldan çıkması mümkün değildir. Para ve nüfuz bu yalnızlığı, bencilliği ve bir takım günahlarla elde edilen ve pekiştirilen bu refahı aklamayacaktır.

Roman boyunca Türkiye toplumunun da sürekli olarak eleştirilmesi de aynı üstünlük takıntısının bir uzantısıdır. Siyaset, kültür, insan, tarih ve bunları çevreleyen bütün olaylar ve olgular Sina'ya ve ailesini ilgilendirdiği ölçüde yüzeysel bir biçimde var olurlar genellikle. 1960'lardan 2000'li yıllara kadar geçen kırk yılın ideolojik ve siyasi bilançosu, Sina'nın nevrozunu besler nitelikte, yalnızca onun servetini ve seçkinliği meşrulaştıracak şekilde değerlendirilir. Onun temsil ettiği sermayenin iktidarda farkı yüzler halinde pay sahibi olmasının, söz konusu kırk yıl içinde bu sermaye karşısında daha insanca, insan hakları, özgürlükler ve emekten yana siyaseti savunan örgütlü solun bir türlü toparlanamamasında ve etkin bir muhalefet yaratamamasındaki rolü üzerine bir yorum görmeyiz anlatının nevroitik tabakasında. Dolayısıyla, ülkenin kırk yılın tarihsel siyasi birikiminin ideolojik olarak neredeyse yok sayılmasının yukarıda değindiğimiz bireysel toplumsal düzlemdeki nevroitik körlükle örtüşmesi rastlantı değildir. Hepimiz onulmaz bir sığılık içinde boğulmaktayızdır. Ancak Sina'nın dedesi ve dayısı, hem eseri hem de yaratıcısı oldukları bu sığılığın gediklerinden yararlanarak zengin olmuş ve bu zenginlik sayesinde yaşamlarını estetize etmiş kişilerdir. Aslında onlar da aynı sığılık içindedirler ancak boğulmamakta, yüzebilmektedirler. Nitekim Sina'nın zamanla mafyavari bir tutumla yaşaması bu sığılığı daha da görünür kılacaktır.

Sonuçta, Selçuk Altun'un ustalıkla anlatısı 2000'li yılların başında yazılmış ve geçerliliğini yirmi yıl sonrasında bile hâlâ hissettiren, ironisinin keskinliğini bu geçerlilikten alan yazınsal bir uyarıdır. Servet iyi bir nevroz avcısı; sermayenin avladığı nevrozsa, verimsiz, sevecenlikten uzak, kof bir yalnızlığın yatak arkadaşıdır; bir ülkenin ve toplumun yalnızlaşmasına mal olabilecek kadar da acıklı ve acımasızdır.

“Yollu! Vallahi bak yollu bu! Giyinmemiş ki! Bilerek yapmadıysa ben de bir şey bilmiyorum. Nasıl iş bu Meral Abla? Böyle mi çıkılır balkona, kapıya... Gelgel diyor işte ona buna. Hep böyleymiş hep. Kaç kişi görmüş abla.”

“Tövbe tövbe... Bakmasana kızım o tarafa, duyacak. Aaa!”

“Adam bırakmadı mahallede diyorlar. Çoluk çocuk var, genç kızımız, delikanlımız var abla. Bozdu ahlakı bütün. Kiracı mı kalmadı, buna verdiniz evi be abla. Hem boş kalsa ne olacaktı, ihtiyacınız mı var sanki?”

“E yok çok şükür de... Ben anlamam; kime vermiş, neyi satmış bizimkiler.”

“Demeyeyim dedim ama geçen senin Kerem’i de bundan çıkarken görmüşler. Baki Abi’nin kulağına gitse... Senin kiracı bildiğin, oğlanın dostuymuş, diye. Allah muhafaza, olacak iş mi abla. Haydi bunu geç, ya gelin duysa. Zavallım. Aman aman... Al sana boşanmaklar, yuva yıkmaklar...” dedi-dedi-dedi durdu komşusu.

“Kerem de babasının sağ kolu artık. Ne olmuş işe güce gittiye, mal sahibi neticede. Âlem kıskanç, gelin bilmiyor mu sanki!”

Meral Hanım sevmezdi kadını; pek görgüsüz, alt tabaka diye; ama yine de eski komşusu ya neticede. Orada burada görünce hâl hatır sormaca, yalnızca. “Üfff bu da... Densizdir böyle.” Şimdi iyice tiksindi kadından. Yine de söyleyecekti tabii eve gidince beyine, uygun bir dille.

Boşanacağım inşallah baba! İstemiyorum, dedi.
“Başkasını seviyorum, zorla güzellik olmaz.”
Etraflıca düşünsün istedi babası. Baki Bey, hep
olgunca.

“Değer mi?”

“Değer!”

Tamam, dedi. Madem öyle, tamam... Mağdur etme
karını da o vakit. Helâllik istemeli. Böyle şeyler
önemli. Evi bırak ona. Arabayı da. Efendi gibi al
ceketini çık git. Kalanlar yeter adam olana. Söyle
bakayım; kim bu kız, anlat, nerede?

Sonra, dedi. “Çok seviyorum, o da beni maşallah.
Sağ ol babacığım, ver elini öpeyim.”

Gitti.

Baki Bey tam vaktinde eve geldi. “Meral... Meral?”
Meral Hanım’ı hiç merakta bırakmazdı. Meral
Hanım’ın da meraklanmak aklına gelmezdi. Kocası
hesap kitap, deyip sıkça gece olunca dükkana
diyerekten giderdi.

“Hamd olsun, işler çok, e kazanç da, bereket
versin, yetişemiyor Baki/Baki Abin/Baki Bey/Baki
Amcan/Baki Enişten/Baki’ciğim.”

Düşünceliydi Baki Bey şimdi.“Bu kez torun olur
belki...”

Dertli hiç değildi. Her şey Allah’ın izniyle... “Ben
geldim... Meral?”

Evinin hanımı, oğlunun valide sultanı, kocasının
gonca gülü Meral Hanım. Her sene illâki giderdi
Umreye. Yolculuklar ilkin Baki Beyleydi. Sonra
işler açıldıkça açıldı hani.

“E, çalışan kazanır, şükür.”

Epeydir Bakisiz, ahretlikleriyle, hanım hanıma.

“Allah herkese nasip etsin.”

Baki Bey iştedir. Öyle ki geceleri bile.

Oğlanları aslandır. Öyle ki herkes bilir.

Geniş mutfakta, gösterişli mobilyalarda, kaliteli
beyaz eşyalarla, altın sarısı irili ufaklı biblolarla,
yazlıklarla, kışlıklarla Meral Hanım...

Hayat ne güzeldi. O güne kadar.

N'oldu Meral! dedi Baki Bey, şaşkın. Meral'in gözleri hem şişmiş hem handiyse kapanmış. Beyi, onu bugüne değin hiç böyle görmemiş. O da hiç bu hâle gelmemiş. İlk kez. Ağlamaktan. Niçin bu kadar ağlamış? Bu kadar ağlanır mı? Boylu boyunca serilmiş büyük salonun ortasına Meral Hanım. İnliyor da inliyor. Ağıt mı bu?

"Kasanın anahtarını istedi. Sen yolladın sandım. Seen... Ah seen... Yolladım..."

Annesi "Ne yapacaksın, zaten sizin hepsi..." deyince; Kerem delirmiş de delirmiş: "Benim, beniiim!"

Yoksa, demiş Meral Hanım... "Yoksa o kadın... Doğru mu?"

O, demiş Kerem. "Çok seviyorum."

Meral Hanım; gelinini, yüksek zümre dünürlerini, habis akrabalarını, kıskanç konu komşusunu, Baki Bey'in iş yaptığı adamların hanımlarını düşünmüş de düşünmüş... Kısacık bir sürede. Hemen ardından: tansiyon çıkması, dil kurumması, kulak uğuldamsı, kalp çarpması, kafanın patlayacak gibi olması. Bayılma.

Baki Bey, Meral Hanım'ı yerden kaldırmaya çabalaya, ne olduğunu anlamaya çalışırdı. Kapı çaldı. Sırtını dikleştirip Meral Hanım'ın, koltuğa dayadı Baki Bey. Ne yaptığını bilmez bilmez açtı kapıyı. Gençten, çiroz bir çocuk. Bunu Baki Abi'ye verecekmişsiniz, dedi. Zarf. Meral Hanım inildemeye devam ediyor, ağıt gibi, böyle ağıt olur mu: "Ne deriz biiiz.../Rezil olduuk..." Baki Bey, bir hoş; elleri titrek, nefesi kesik. Zarfı açıyor. Kıyamet kapıya gelmiş. İkiye katlanmış kağıtta şöyle yazıyor:

"Seni üzdüm;
ama söz,
Kerem'i üzmeyeceğim.
Hakkını helâl et."

İlknur Demir

DENEME

Çırlıçıplak Yalnızlık

Bazı kelimelerin anlamlarını açıklayabilmek için sözlükteki karşılıkları yetersiz kalır. Bu tanımları bazen döke saça kullanırız ama anlatmak istediğimizi becerip dillendiremeyiz. Yalnızlık için, kimsesiz deriz, ıssız deriz, tenhalık deriz. Deriz demesine de bu kelimeler sözlüklerdeki karşılıklarından başka kelimelerden destek almadan kendi başlarına kullanıldıklarında havada uçuşup durur fakat bir türlü ayaklarını yere değdiremez. Çünkü bazı yalnızlıkları ne sözcüklere ne de sözlüklere sığdıramayız.

Daniel Defoe'nun Robinson'u "Bütün dünyadan uzakta ve yapayalnızdım." derken yalnızlığın ıssızlık halini ifade etmektedir. Ama bir süre sonra ıssız adada yaşamaya alışan Robinson Crusoe, istemsizce içine düştüğü yalnızlığa alıştığını hatta bundan mutlu olduğunu söyler. "Diyebilirim ki insansızlıktan başka bir eksikim yoktu. Fakat bir süre sonra da insanlar fazla gelir oldu."

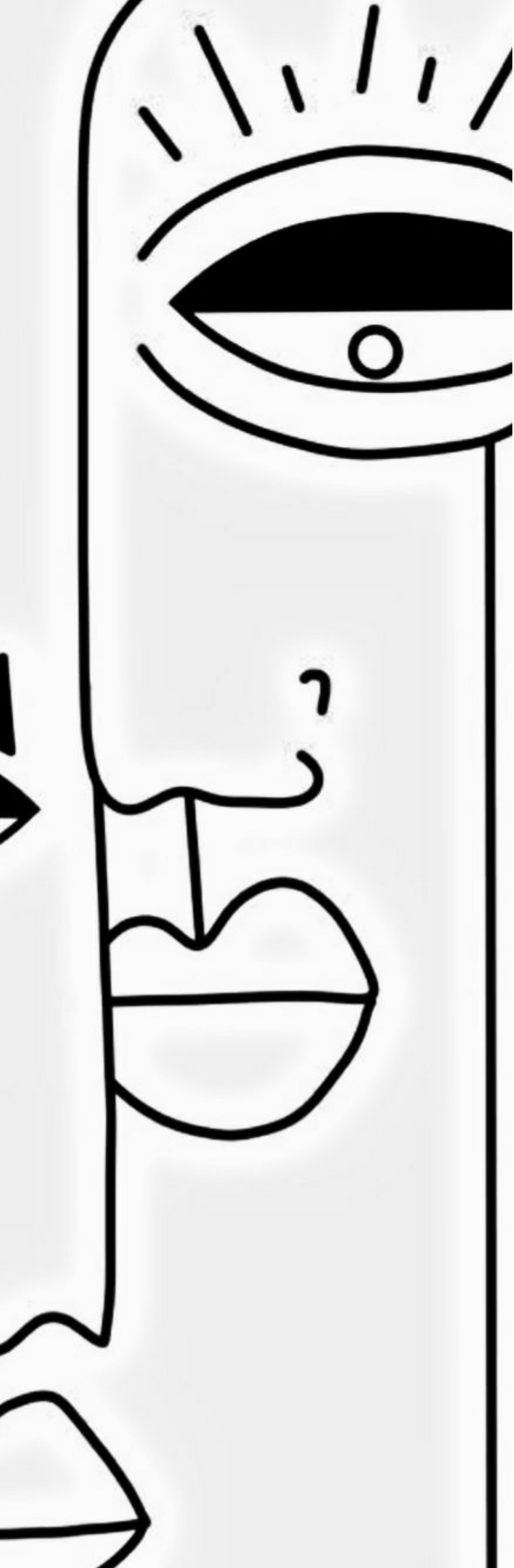
Robinson, Daniel Defoe tarafından yaratılmış, yıllarca bir adada yalnız yaşamak zorunda kalmış, bir roman kahramanı olmasına rağmen zaman zaman birçoğumuzun kaçış hayallerini süslemektedir. Yaşamın içinde de bazı anlarda, kalabalıktan bunalıp, yalnızlığın ıssızlığına sığınmak isteriz. Hatta Robinson'un ıssız adasının hayaliyle yaşarız. Hani mümkünse Cuma ile de karşılaşmayalım diye gerçekleşmesi neredeyse imkânsız hayaller kurarız. Sonra bir şey olur ufacık bir ışık görünür tünelin ucundan. Ya bir el uzanır tutar elimizi ya da bir göz değer gözümüze. Bazen yalnızlık düşleri bile sıkıntı verir ve yeni bir buhran haline düşene kadar, terk ederiz ıssız ada hayallerimizi,...

Ebeveynlerini kaybeden bir çocuğun yalnızlığı ise ne Robinson' un yalnızlığına benzer ne de bizlerin hayallerini süsleyen ıssız adada kalma özlemimize. Bu çocuk, yalnızlığın kimsesizlik haliyle tanışır ve uzanıp elini tutar. Zaman zaman yalnızlığın eli gevşese de bilir çocuk hangi eli tutarsa tutsun, o el hep onunla yürüyecektir. Çocukluğunda oluşan bu kırık her soğuk havada sızlayacak ve kendini hatırlatacaktır. Yine de zamanla soğğun şiddetinin azalma ihtimali hep vardır ve elbet tutacağı bir el kaybettiği bütün ellerin yerini alabilir.

Oysa öyle yalnızlıklar vardır ki ne ıssızlık ne kimsesizlikle tarif edilemez. Sözlüklerde de yalnızlığın tanımında karşılık bulmaz. Değişik olanı tanımlamak için farklı, öbürünü tanımlamak içinde öteki der çıkıveririz işin içinden. Toplumun bize dayattığı normlara bilinçli ve istekli bir karşı çıkış sonucunda karşı karşıya kaldığımız yalnızlık, tercihe bağlıdır. Farklı olmayı kişi kendi özgür iradesi ile seçebilir. "Yalnızım, ama bir kente yürüyen ordu gibiyim." diyen Sartre gibi ya da Aldous Huxley' in "Eğer farklıysan, yalnızlığa mahkûm oluyorsun" sözünün ardına gizlenmiş yalnızlığı seçme lüksünün, insanın var oluşunun sebebi olabildiği gibi. Bu seçilmiş yalnızlık belki de kişinin hayatını daha anlamlı kılmaktadır. Kısaca bu bir tercihtir ve kişi toplumun genelinden farklı olarak kendinde var olan farklı özellikleri baskın kişilik özellikleri haline getirerek yalnızlığıyla mutlu olabilir. Yalnızlığı sevmeyen özgürlüğü de sevmez diyen Schopenhauer'e öykünerek "Özgürüm, çünkü yalnızlığımı seviyorum" deme hakkını her daim elinde tutabilir.

Fakat yalnızlık tercih edilmiyor ve öteki olmaktan kaynaklanıyorsa, bu durumun kişi için trajediye dönüşmesi kaçınılmazdır. Bu istemsiz farklılık yalnızlığın karanlık yüzünü ortaya çıkarmakta, kişinin tercih hakkını elinden almaktadır. Öbürü anlamındaki bu kelime toplum bilminde, mevcut kültürün içinde dışlanmış olanı ifade etmektedir. Dışlananın, iflah olmaz yalnızlığıdır bu. Kuytulara gizlenmiş olan bu yalnızlık, sesi soluğu çıkmayan, enstrümantal bir müzik gibidir. Hissedebilenlerin duyduğu, çok söze gerek duymayan, çırılçıplak bir yalnızlıktır. Toplumun geneline uymayan farklı bir fiziksel yapı, öteki olmanın karanlık merdivenlerinde ışısız bırakmaktadır insanı. Bataklığa düşen birinin dibe doğru yavaşça çekilmesi gibidir. Sırf bize benzemediği için yalnızlığın mutsuzluğuna koy verdiğimiz Saartjie Baartman'ın yüzyıllar süren yalnızlığı gibi trajiktir.

Hotanto Venüsü'nün adını duymuştum ama onun yalnızlığına şahitlik etmem ve iliklerime kadar hissetmem; Gretchen E. Henderson'un, çirkinliğin, farklı kültürlerdeki anlamlarını sosyal, politik, sanatsal, ekonomik yönleriyle ele aldığı "Çirkinliğin Kültürel Tarihi" adındaki kitabın sayfaları arasında gördüğüm bir gravür sayesinde oldu. Kime ve neye göre belirlendiği meçhul olan ve değer ölçülerine uymayan vücut yapısı ile çırılçıplak bir yalnızlığın karanlığına gömülmüş bu kadının, bir platform üzerinde sergilenen çıplak bedeni. Ona bakan dört çift gözün resmedildiği bu gravürdesırf bedensel farklılığından dolayı onu seyretme hakkına sahip olduğunu zanneden insanların arasındaki çaresizliğini, bedeninin dilinden döktüğü kelimelere sığdırmaya çalıştığı utancını görünce, yalnızlık kavramı bildiğimiz anlamından farklı anlamlara bürünüverdi. Zorla getirildiği bu yeni kültürdeki kadınların vücut yapılarına, yani alışılan bedenlere hiç benzemeyen bu kadının gerçek adı Saartjie Baartman'dı. Ama artık adı değiştirilmiş ve Hotanto Venüs' ü olmuştu. Böyle uygun görmüştü üstün ırk! Güney Afrikalı bir kadındır Saartjie. Hotanto kabilesinin bir üyesidir ve o kabilenin diğer kadınları ile aynı vücut yapısına sahiptir. Genetik yapısından dolayı oldukça iri kalçalara sahip olan Saartije'nin bu farklılığı ona kendi toplumu içinde beğenilir olma özelliğini yüklemekteyken, kendisine yabancı olan bu kültürdeki üstün ırkın (!) değer yargılarına göre ucube olarak tanımlanmaktaydı ve o dönemin utanç gösterileri olan sirklerde sergilenen ucube şovlarının başrolündeydi.

Saartje ebeveynlerini küçük yaşta kaybetmiş kimsesiz bir yalıydı. Afrika'yı mesken tutan sömürgeciler tarafından köle olarak seçilen bu kadın, hayatını kurtaracağını söyleyenlere inanır ve onlarla birlikte İngiltere'ye gider. Güney Afrikalı Saartje özgürlüğünü doğduğu topraklarda bıraktığını bilemeden, hayvan eğiticileri tarafından eğilmek üzere sirkelere satılır. O, gerçek adı çoktan unutulmuş ve sirkelerde çıplak vücudu sergilenen Hotanto Venüsü' dür artık. Kendini üstün olarak tanımlayan beyaz adam, Afrikalı bu kadını aynı fiziksel özelliklere sahip olduğu topluluktan çekip almış ve onun gibi olmayan insanların arasında bir ucube olarak yaşamasına neden olmuştur. Kendi arzusu dışında şekillenen bu hayatı Saartje'nin yalnızlığının da başlangıcı olmuştur. Sırf fiziksel özellikleri farklı olduğu için çırılçıplak seyredilmeyi hak ettiği düşünülen, ruhsuz, utançtan azade kimliksiz ve hatta kişiliksiz olarak addedilen bir ucubedir o üstün ırkın gözünde ve kendisine yapılan insanlık dışı eziyetlerine katlanmak zorundadır.

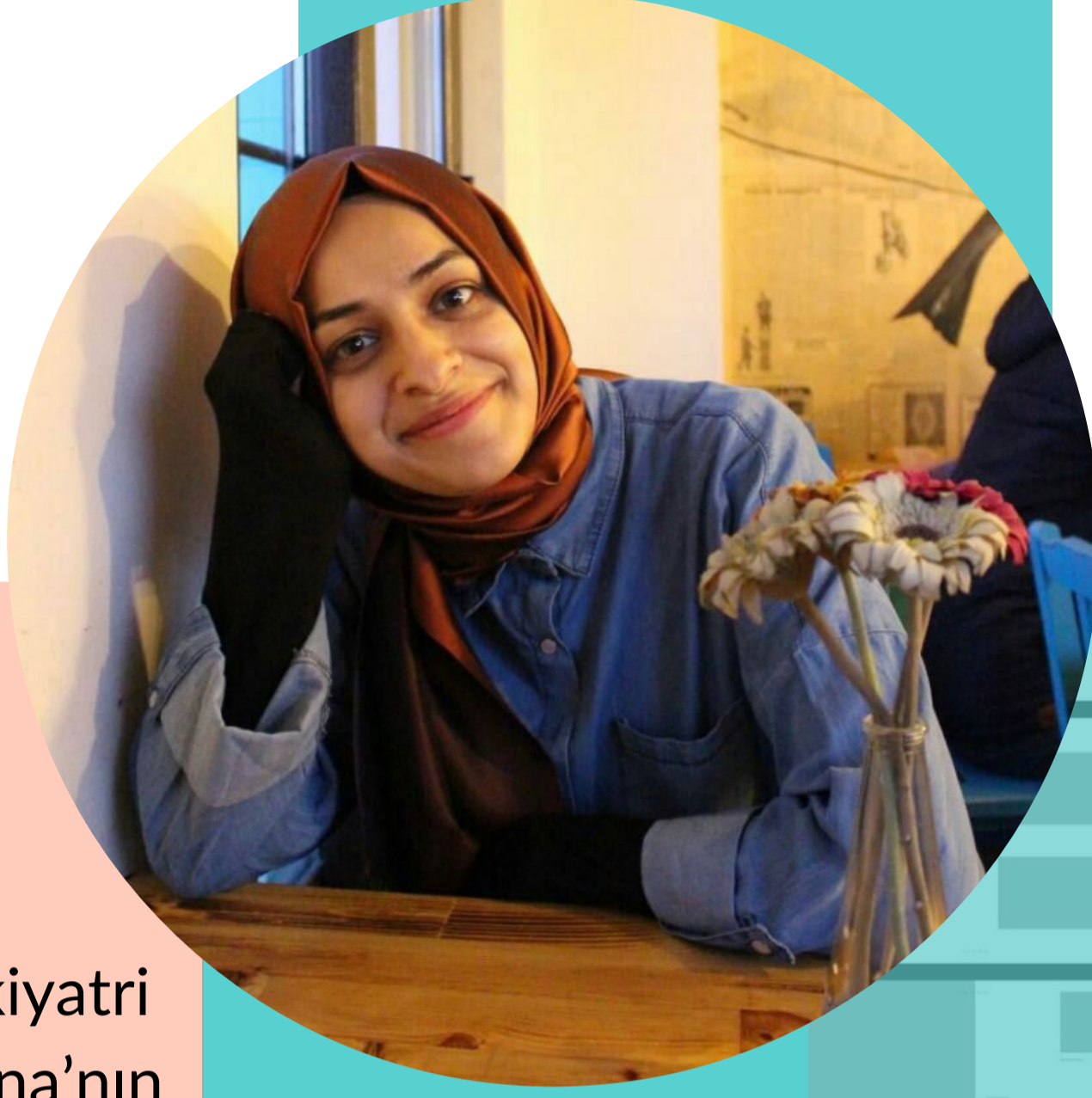
Bir süre sonra, beyaz adam ucube şovlarından sıkılır. Bu durum Hotonto'nun yalnızlığına son vermediği gibi şiddetini de arttırır. Fahişe olarak çalıştırılmaya başlayan Saartje, yalnızlığın en koyusundan kurtulmak için alkolün dostluğuna sığınır. Bu dostluk çok uzun sürmez ve yirmi beş yaşında hayata veda eder.

Ölüm bile onu yalnızlıktan ve çıplaklıktan kurtaramamıştır. Bedeni parçalanmış geniş kalçaları ve farklı üreme organları incelenmek üzere saklanmış, balmumu heykeli -tabi ki çıplak olarak- Paris'te ki İnsanlık Müzesinde, bin dokuz yüzü yılların sonuna kadar sergilenmiştir. İki bin iki yılına kadar süren yalnızlığı, bedeninin ait olduğu topraklara iade edilmesiyle son bulmuş mudur bilinmez.

Gördüğümüz kâbuslardan çığlıklarla uyandıığımızda elimizi tutacak kimse, sesindeki sihirle ninniler söyleyenimiz yoksa ve yalnızlığı tercih etmiyor, kendimizi yalnız hissediyorsak hayatımız kuş uçmaz kervan geçmez bir çöle dönmez mi? Aynen Çehov'un dediği gibi "Kendini yalnız hisseden kimse için her yer çöldür"

“

İÇİMİZE ÇIKACAĞIMIZ
YOLCULUĞUN TEK KOŞULU: RUHUN
YALNIZLIĞI

Ruhun Yalnızlığı, bir psikiyatri doktoru olan Eugenio Borgna'nın yalnızlığı daha çok ruhsal boyutta okura sunduğu bir eserdir. Yalnızlığın türlerini ve farklı birçok etkenle ilişkisini belki de hiç düşünmediğimiz bir derinlikte anlamamıza yardımcı olan bu eser, zaman zaman bizleri akademik bir kitap okuduğumuz hissine sürüklese de aslında pek fazla psikiyatri alanın terimlerine yer vermeden yalnızlık kavramının ruhu nasıl etkilediğini gayet anlaşılır bir dille ifade etmektedir.

Dayatılmış yalnızlık, manevi boyutta yalnızlık, kaygı ve dayanılmaz bir acı barındıran yalnızlık, kayıp hissiyle yaşanan yalnızlık, varoluşsal anlamda tercih edilen yalnızlık...

Kitabı okurken bazen farkında bile olmadan yaşadığımız yalnızlık durumunun ya da duygusunun aslında birçok türü olduğunu ve tüm bunların insan hayatını nasıl derinden etkilediğini fark ediyoruz.

cogito

EUGENIO
BORGNA

ruhun yalnızlığı

Çeviren: Meryem Mine Cilingiroğlu

Sevde Gül Kocalar

Ruhun Yalnızlığı- Eugenio Borgna

Inceleme

Öyle ki bu his, insanı bazen içsel yolculuğuna çıkarıp varoluşsal anlamda kendini bulmasını da sağlayabilir, kendini ve hayatın anlamını tamamen kaybedip intihara sürüklenmesine de neden olabilir.

Eserin temelinde yazar yalnızlığı yaratıcı yalnızlık ve tecrit yalnızlığı olarak ikiye ayırır. Yaratıcı yalnızlık için, bireyin köklerine uzanan yolculuğu, derinliği, üretmeyi, tefekkürü ve meditasyonu temsil ediyor diyebiliriz. Tecrit ise bireyin hastalıktan, sosyal ilişkilerden dışlanmasından, umutsuzluğundan veya kayıplarından ötürü içinde bulunduğu yalnızlık türü. Daha çok bir soyutlanma, yalıtılmışlık, anlamsızlık ve duyguların çölleşmesi halidir. Aslında yalnızlığı bu iki yola ayıran sapağın ortasındaki en önemli etken yazara göre acıdır. Çünkü insanın içindeki acı arttıkça dünyayla ilişkileri anlamsız hale gelir, kopar ve insan içsel bir yolculuğa çıkmaktan ziyade tamamen acıya odaklanır. Öyle ki ne geçmişten onu sağlam tutan bir güç ne de gelecek için umudu kalır. Zamanın döngüselligi yok olur ve birey şimdiki zamanda kaskatı olur. Yazara göre birey bu acıyla tamamen bir umutsuzluk batağına düşebilir ve onu o bataklıktan çıkarmak mümkün olmayabilir. Fakat ruhsal boyutta destek veren birilerinin varlığı ve yalnız olan bireye yaklaşma şekilleri bu acılı yalnızlığı tanımayı ve onu nasıl içsel bir yolculuğa dönüştürebileceği hakkında bireye güç verebilir. Elbette bu her birey için böyledir demek mümkün değil, çünkü her bireyin yalnızlığı yaşama şekli kendine hasır.

Ruhun Yalnızlığı kitabını okurken aslında yalnızlığın çok da kötü bir şey olmadığını fark ederiz. Çünkü kitabın geniş bir bölümünde yalnızlığın yararlarına değinilmiştir. Yalnızlık her ne kadar kendini dış dünyadan soyutlamak olarak algılansa da Borgna'ya göre aslında iletişimin temelidir. Çünkü insan yalnız kalıp iç dünyasına yönelmeden, kendisiyle tanışmadan dış dünyayla da sağlıklı bir iletişim kuramaz:

“Yalnızlığını koru. Olur da sana gerçek bir sevginin sunulduğu bir gün gelirse, içsel yalnızlığın ile dostluğun arasında bir karşıtlık olmayacaktır.” **

Eserde ilgi çekici bilgilerden biri de yalnızlığı yaşama şeklinin bireyin yaşına göre farklılık göstermesi. Özellikle ergenlik ve yaşlılık dönemleri, yalnızlığın etkileri göz önüne alındığında insanlar için kritik dönemler. Borgna'ya göre kişiler ergenlikte okulda ve ailede kabul görme, duygusal bağ kurma gibi gereksinimlere yüksek düzeyde ihtiyaç duyuyorlar. Bu gereksinimler karşılanmadığında ise yalnızlığı yoğun bir şekilde hissetmeye başlıyorlar. Aynı zamanda yaşamın anlamını da sorgulamaya ve sancılı süreçler yaşamaya başlayan ergen, eğer bu süreçte yetişkinlerden destek alamazsa acılı bir yalnızlığa yöneliyor.

Yaşlılar ise yazara göre daha farklı gerekçelerle yalnızlığa sürükleniyorlar. Yakınlarının kaybı, aktivitelerin kaybı, yaşamın sonuna yaklaşma hissiyle büyüyen umutsuzluk gibi nedenler de yaşlılıkta yalnızlığı tecrit şeklinde yaşamaya neden oluyor. Eugenio Borgna bu gibi durumlara örnek vermek amacıyla ara ara filmler, edebi eserler ve kendi hastaları kaynaklı vaka örnekleri de vererek meseleyi daha iyi anlamamıza yardımcı oluyor.

Eser her ne kadar bir psikiyatri uzmanı tarafından yazılmış olsa da yalnızlığın ruhsal yanını sadece bu alana özgü incelemiyor. Yalnızlığın şiirsel yanına da felsefi yanına da değiniyor ve bunu yaparken birçok şairin ve felsefecinin eserlerinden de alıntılar yaparak oldukça derin tahlillere yer veriyor. Nitekim yalnızlık gibi geniş bir konuyu anlamak için ona farklı açılardan bakmak gerekir. Şairler ve filozoflar da olaylara farklı açılardan bakmakta usta insanlar olduklarına göre bu konuda onlardan yardım almak oldukça mantıklı bir eylem. Eserde adı geçen birçok şair ve filozof bulunmakla beraber en çok ilgi çekenlerden biri Nietzsche'nin yalnızlığa dair bakış açısıdır. Nietzsche, insanları kendi yalnızlıklarına davet eder. Böylece herkes kendi yalnızlığında büyük insanların gümbürtüsünden, küçük insanların da iğnelerinden uzak kalabilir. Öyle ki sanatçılara ilham veren de aslında bu içsel yalnızlıktır. Şairler ise Borgna'nın kitapta şair Celan'dan alıntılacağı gibi bu içsel yalnızlığın son koruyucularıdır: “Şairler: Yalnızlığın son koruyucuları.” ***

Son olarak kitapta yer alan “Yitik Mutluluğun Arayışında” başlığı adı altında yalnızlık ve mutluluk arasındaki ilişkiye yer veren bölüme değinmeden geçemeyeceğim. Yazar Borgna’ya göre insanın hayattaki en büyük arzularından biri, acı ve hüzünden sıyrılıp mutluluğa ulaşmaktır. Hayatımızdaki bazı mutluluklar kişisel tatmin sağlayıcı ve etkisi kısa süren cinstenken (para, iş, ilaç, ...) bazı mutlulukların ise izleri kalıcıdır. İşte bu kalıcı mutluluklar acıdan, korkudan ve hüzünden sıyrılarak kazanılanlardır. Hatta yazarın bu durum için kullandığı çok güzel bir ifade var: “kalbin belleğine kazınmış mutluluklar”. İşte bu mutluluklar da ancak içsel yolculuğumuz ve bu yolculuk sayesinde çok derinlere saklanmış acılarla, kaygılarla yüzleşmemizle mümkündür. Bu yüzleşmenin ardından, sancılı bir doğum sonrası kucağa alınan bir bebek gibi ya da kışın ardından rengarenk çiçeklerle gelen bahar gibi, kendini gerçekleştirmiş bir birey yeniden doğar. Tabii eğer birey tecrit yalnızlığına mahkûm olursa bunun tam tersi de mümkündür: duygulardan soyutlanmış, umutsuzluk batağına saplanmış bir birey...

Kısacası yalnızlık her birimiz için yaşanılabilir bir deneyimdir. Ama acısıyla ama bize huzurlu gelen yanıyla. Bu ayrım psikolojiliteratüründe daha çok yalnızlık ve tek başınalık kavramları olarak yapılsa da Borgna’nun bunu okura sunuşu daha çok içsel yalnızlık ve tecrit yalnızlığı üzerine olmuş. Ulaşılan nokta için aynı denebilir. Yalnızlığın en acı noktasına gelindiğinde bile o kişi için destek sağlanırsa eğer, umut var demektir. Öyle ki o acı sayesinde tanır belki insan kendini. Sonuç olarak dış dünyayla iletişim kesilse dahi ruhun yalnızlığında bile insan aslında yalnız değildir. Kendisiyle tanışır.

*Borgna, E. (2014). Ruhun Yalnızlığı.Çev. M. Mine Çilingiroğlu). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

**S. Weil, Lombra e la grazia, Rusconi. Milano1985.

***P. Celan, Microliti, Zandonai, Rovereto 2010.

Tan Doğan

Zevzek
Ŗiir

tohum en geride
ruhu kıyâmet 'zaman'ın
ölüm boy ölçüşmez
gıpta edilecek 'el' yok
gönül-öte hayat
mâtem tutacak kimse kalmayacak
tanrı ağıt yakmaz
'boşluk' gözyaşı dökecek tek başına
su'yu kuru yokluğun
harf de çözülür
ağızdan kaçmış 'dil' mûcize
dişini göstermiş şeytan şakrak
masal ayna'ya kadar
dibe ipe inmek düş
kül gök'te dursa gül solmaz
sabır ister avuntu
tene hamal ter
'toz' en ağır
suç susar hatâ çırpınır
cennet yalan armağan
tarih cehennemi sürmektir
kendinden tiksizmez kusmuk
kazanan gün kay
beden gece değil
his pek derin dert
tortu en geride
ölerek ödeşilir ömürle

Büşra Canbaz

DENEME

Yalnızlığımı İsim Buldum

“Kaderim bu böyle yazılmış yazım, hiç kimsenin aşkında yoktur gözüm, bir yalnızlık şarkısı söyler sazım, ben yalnızım, yalnızım...” demiş Zeki Müren. Yıllar geçmiş üstünden ama acılar ortak. Kim bilir kaç şiire dize oldu yalnızlık. Kim bilir kaç kez bestelendi üç hece dokuz harf. Kaç ömür can çekişerek yok oldu böyle. Hangimiz hangisine şahit olduk? Hangimiz hangisine göz yumduk?

Gerçekten yalnız mıydık yoksa popüler kültürün acıdan beslendiği bir yalnızlık özenci miydi bizimkisi?

Yalnızlık kriterleri ne idi? Kaç kişi olursa hayatında yalnız olmazdın? Yüzüne gülümseyen kaç insan seni yarı yolda bırakmazdı? Seni omzunda taşıyabilecek dört kişi var mıydı hayatında? Gönül bağı insanları ne kadar bağlayabilirdi? Kafanda cevapsız sorular. Cevapsız bırakılmaya özen gösterilmiş sorular. Yalnızlık koca bir tiyatro. Yalnızım dedikçe yalnızlaştığımız gibi, yalnız değilim dedikçe de etrafında kimsenin kalmadığını izlediğin bir tiyatro. İnsana yalnızlığı, insansızlıkla anlatma sanatı. Hayatında ki herkes figüran. Annen, kardeşlerin, sevdiğin, dostların. Başrol sensin palavralarını da geçiyorum. Bu oyunda başrol yok. Sen bile figüransın hayatında. Tiyatroyu çığlık sesiyle başlatan bir figüran. Yahut bir sabah elindeki süpürge ile sahneyi temizleyen muhtaç kadını oynuyorsun hayatında. Akşamına ışıkları söndürüyor hayatının, kaz tüyü yastıklarda narin yataklarda uyumayı beklerken sevdiklerinle, yattığın yatak çivili bir kazık oluyor. Gözyaşlarıyla sulanmış yastığının iki yüzü de destek olmuyor sana.

Bir arkadaşın arıyor sabahına, “Biliyor musun? Senin hayatına çok imreniyorum.” diyor. Neden, diye sormanı beklemeden kendince nedenler sıralıyor sana. Zorlukları nasıl aştığını, üzüntünü nasıl bastırdığını, güçlü kalmanı, hayattaki başarılarını, hayatına eşlik eden insanları anlatıyor sana.

Böyle miymiş diyorsun kendi kendine? Sahiden, bu hayat bana mı ait? Kulağa ne hoş geliyor. Bunca güzellik varken benim yüreğimdeki çırpınışlar neden o zaman, diye soruyorsun kendine. Gözyaşlarını emanet ettiğin sabahlar geliyor aklına. Ezan sesine eşlik eden duaların. Bu bir şükürsüzlük mü yoksa inancını kaybediş mi? Hayatındaki her şeye, herkese...

Biliyor musun? Yalnız ölmekten çok korkuyorsun. Ellerinin titreyip, gözünün görmediği zamanlarda aç karnını doyurmaya çalışırken tüm sevdiklerinin seni sevdiklerini unutmasından çok korkuyorsun. Yarı yolda bırakmalarından değil de yola çıktığınızı hiç hatırlamamalarından. Kimsesizler mezarlığına gömülmeden. Başucuma sevdiğin papatyaların dikilmemesinden. Ruhuna dokunacak bir Fatiha olmamasından. İyi bilirdik diyen kimselerin sessizliklerinden. Adını bilen son kişinin ölmesinden. Bu dünyaya hiç gelmemiş gibi olmaktan.

Biliyor musun? En çok da aklını kaybetmekten korkuyorsun. Kalbinle baş başa kalmaktan. En kötü günün sonunda bile döndüğün evinin, yollarını kaybetmekten.

Sevdiklerinin adını hatırlayamamaktan. Fotoğraf albümlerine baktığında bir yabancı olmaktan çok korkuyorsun. Aklını kaybetmek demek, ruhunla yalnızlaşman demek. Yalnızlaşmaların en dipsizi. Ucu yok bucağı yok. Bir sabah uyandığında aynadakine yabancılaşmak... Kendini kimsesiz gibi yalnız hissetmek nasıl da tarif edilemez. Yaşamayan kimse açıklayamaz bu yazgıyı.

Ne çok korkuya ev sahibiymiş bu kalp. Bu çaresizliğin her biri bir çırpınış kadar yer kaplıyormuş yüreğinde. Bir rivayete göre yüreğimize açıklayamadığımız her duyguda ondan bir damla kan azalır mış. Bilmem, bu işin edebiyat kısmı belki de. Bilimsel olarak kalp hücrelerimizin daraldığına daha çok inanıyorsun sen. Çekilen o kalp sancularına bir isim koyalım artık. Her hastalığa sebep olarak stres dendiği gibi... Bu varoluş sancularına da bir isim biçelim. Sevda denilen aşk denilen yalnızlık, ölüm korkusu, gurbet, ayrılık, çaresizlik diye açıklanan her hissin bulunduğu tek nokta kalp sancısıymış meğer.

Tüm duygulara ev sahipliği yapan bir kalbin sancısı... Yalnızlığının ismi, kalp sancısı...

Nur Yüksel Öztürk

DENEME

Sahip Olduğın Tek Şey; Kendin

Hiç beklemediğin bir anda, hızla tüm düzenin değiştiğini hissettiğin oldu mu? Kaybettiğin birçok şeyin yasını tuttuğun zamanlar öfke, endişe, korku gibi duygulara yenik düştün, biliyorum. Bunlar bizi güvende tuttuğunu zannettiğimiz kontrol hissinin bir sonucu. Belirli dönemler birçok şeyin yasını tutuyoruz. Tamamen insani ve evrensel bir durum bu... Fiziksel ya da duygusal olarak hissettiğimiz yas, kaybetmiş olduğumu düşündüğümüz şeylerin sadece bir yansıması.

İçsel çatışmalar yaşadığımız o anlarda başvurabileceğimiz eylemler, deneyimler geliştirmek önemli. Çünkü insan düşüncelerinin bir sonucudur. Ne düşünüyorsak onu var ediyoruz. Eckhart Tolle der ki; "Mutsuzluğun birincil sebebi, içinde bulunulan durum değil, sizin bu durum hakkındaki düşüncelerinizdir." Bu yüzden düşüncelerimiz seçimlerimizin ifadesidir. Milyonlarca olasılık arasından bir düşünceyi seçmek, onu eyleme çevirmek diğer düşünceleri terketmektir. Bu terkediş aslında bize büyük bir sorumluluk yükler; kaderimizi belirleme ve onu yönetme sorumluluğu...

Bazı duygulara, düşüncelere öyle sıkı sıkıya tutunuruz ki aksinin var olduğuna inanmayız bile. Oysa ki gereksiz düşüncelerden kurtulmak, gereksiz eylemlerden kaçınmamıza neden olacaktır. Böylece yaşadığımız deneyimler değişecek ve hayatımıza farklı bir pencereden bakmayı öğreneceğiz. İlk başta bu süreç bir bilinmezlik gibi gelebilir. Çünkü düşünce biçimini değiştirmek, onu dizginlemek zorunda kalacaksın. Ama unutma, bizi şu ana getiren en önemli kaynağımız; içinde bulunduğumuz durum karşındaki düşüncelerimizdir.

İnsan her koşulda aklını kullanmayı seçmeli. Çünkü yaşam deneyimi bir belirsizliğe, beklenmişliğe bırakılmaz. Başarıyı beklemek, sevilmeyi beklemek, huzurlu olmayı beklemek kaderimizin bir parçası olmak zorunda değil. İnsanın kaderi nasıl kendine emanetse, mutluluğu, başarısı, huzuru da ona aittir.

Hayat, yaşadığımız zorluklar karşısında ayakta durabilmeyi içerir. Yaşadığımız, yasını tuttuğumuz o zorlu duyguları cesaret ve dürüstlikle karşımıza alıp, onlarla yüzleştüğümüzde bizi güçlendiren bir deneyim haline gelirler. Böylece o duyguları hayatımızın neresine koyacağımızı öğrendiğimiz o özgür alana ulaşmış oluyoruz.

Hatırla, geçmiş artık kontrol dışı. Huzura giden yol kendinden geçiyor. Mevcut olan koşulların sarsıldığını, kendine vermen gereken değeri farketdiğinde dert edilecek hiçbir şey olmadığını anlayacaksın. Sana acı veren şeyler senin onayından geçtiği için acı vermeye başlamıştır. O yüzden değiştirmen gereken şey düşüncelerin. Onları hafife alma. Mutsuzluğun nedeni bir zaman sonra hatırlamayacağın şeylere gereğinden fazla anlam yüklemenden kaynaklı.

Unutma, İnsan sahip olduğu tek bir şeyi kaybedebilir; kendini...

Hale Alkay

Gün Farketmez

Şiir

Odamın tavanındaki örümcek;
Belki günlerdir,
Aynı örümceği izleyip duruyorum.
Sahiden de

neydi bugün günlerden?

İnatla devam ettim düşünmeye.

Sonuç mu?

Bilmiyorum işte...

Sanki sonsuz bir "şu an" in içerisindeyim.
Günlerden bihaber ve sessiz bir oda,
İçerisinde ben ve bana ait olmayan hisler,
Karşıda asılı rafta okumadığım kitaplar,
Tabii aralarında,

Asla bitirmediğim defterin yaprakları,
Rengi sarıdan hallice,

biraz da ruhu ilgiye muhtaç...

Saatlerce sayfaların tozunu soludum durdum.

Sahi ne de iyi geldi hapşırımlarım...

Yazdım

yazdım

yazdım...

Unuttuklarımı yazdım,

Yazdıklarımı unuttum.

Hâlâ sonsuz bir "şu an" da mıyım?

Eğer öyleyse günlerden de cuma olsun.

Çocuklar tatilin mutluluğunu hissetsin.

Bu arada biri bana mı seslendi?

Eğer bir de beni sorduysa,

Bildiğim kadarıyla iyi gibiyim.

Odam ıssız;

gün fark etmez...

MODERN PROMETHEUS
MARY SHELLEY

İÇİMİZDEKİ FRANKESTEIN

Hepimizin içinde birer canavar var. Aynaya baktığımızda ya da yolda bir su birikintisine denk geldiğimizde selamlaştığımız, pencere kenarında oturup yola daldığımız bir anda fark ettiğimiz ama muhakkak sabahları dolmuşta şoföre para uzatırken dikiz aynasından göz göze geldiğimiz o canavar. Bir an gözlerimiz birleşir ve deriz: GÜNAYDIN canavar. İnsan kendine hiç canavar der mi? Diyebilir, bunun için birçok nedeni de olabilir. Hatta bir nedeni için “toplumla çok ortaklaşmazsa ve yalnız hissederse” de diyebiliriz.. Çünkü içindeki ses ona öyle seslenebilir.

Peki, o canavar var da, bana mı var? Yani ben her aynaya baktığımda kendime bakarken neden canavarmışım gibi hissediyorum ki? Neden ben büyük çoğunlukla uyumlu değilsem canavar oluyorum ki? Neden alt kültüre aitsem, beni öcü bilip, ellerinde orakla kovalıyorlar? Çünkü insan, doğası gereği anlamadığı şeyden korkar. Ateşin ilk keşfedildiği zamanlarda kim bilir ondan nasıl da korkuyorlardı. Anlamadıkları, anlamlandıramadıkları için ona ilk savaş açanlar, kuvvetle muhtemel ateşe saldırdı ve yandı. Diğerleri de uzaktan uzaktan bakmaya başladı. Zamanla birbirlerine alıştılar ve aslında orada bir canavar olmadığını anladılar. Çünkü bizim zihnimiz canavarı bir şeyleri anlamayınca yaratır.

Canavar, zihninin bilgicesi boş kalan karanlık ucu kapatmak için kullandığı ikinci ve korkudan beslenen şeydir. Canavar, zihninin anlamadığı alanda nefes alır. Gece uyurken odamızda asılı kıyafetlere bakıp onları canavar sanmamız gibi.

Frankenstein'dan evvel yine aslında yalnızlığı ve farklılığı anlatan bir masaldan bahsetmek istiyorum sizlere. Shel Silverstein'in hikayesi olan "Eksik Parça Büyük O ile Karşılaşıyor". Silverstein bu hikayede bizlere kendisini bir yerlere götürmesi için bekleyen bir üçgenin kısa öyküsünü anlatıyor. Üçgen oturuyor ve onun uyacağı ve beraber yuvarlanabilecekleri birini arıyor. Karşısına binbir türden şekil çıkıyor, kimisinin eksik parçası çok, kimisinin de az. En sonunda bir gün bir pizza dilimi kadar eksik olan daire çıkageliyor. Birbirlerine tam uyuyorlar ama ne olsa beğenirsiniz? Bizim eksik parçamız zamanla değişiyor ve büyüyor. Ve daire ile birbirilerine uymadıkları ortaya çıkıyor. Ve uyumsuz olduğunu hisseden, yalnız hisseden eksik parça günlerini hüznle geçiriyor. Ve o günlerin sonunda Büyük O geliyor. Kusursuz, hiçbir eksikliği olmayan. Eksik parçaya yuvarlanmak için kimseye ihtiyacı olmadığını, şekillerin değişeceğini, onun da yeterince yuvarlanarak kendi kusursuz şeklini alabileceğini ona anlatıyor. Böyle bitiyor hikaye. Eksik parça aslında kendini tam görürse yalnız olmanın ne kadar keyifli olduğunu öğreniyor hikayenin sonunda.

Bu hikaye bana Frankenstein'ın Canavar'ını ve arzuladığı gelinini hatırlatıyor. Frankenstein başta ne kadar kibar, kendi doğasını ne kadar da güzel bulurken, yaratıcısının onu terk etmesi ve sözlerini tutmamasıyla dakikasında değişiyor. Değişmek zorunda bırakılıyor. O eksik parçasını ararken daha da kırılıyor. Halbuki o Canavar'ın ihtiyacı olan şey sadece ona dostluk edecek bir Büyük O. Yani yaratıcısının ona gitmeden bu yalnızlığın ne kadar güzel olduğunu söylemesi. Ama söylemiyor işte, bizim canavarımız da giderek küskün ve yalnızlığın bir lanet olduğunu düşündüğü bir dünyaya itiliyor. Ve sislerin arasında kayboluyor.

Her okuduğumda hüznlendiğim "Frankenstein veya Modern Prometheus", Mary Shelley'nin yazdığı bir roman. Eser defalarca sinema ve tiyatroya uyarlandı. Hakkında yazılar yazıldı, ondan sonra gelen yazarlara örnek oldu, hatta hala oluyor. Bilgisayar oyunları hazırlandı. Varoluşsal sancıları okurla paylaşan Frankenstein, her şeyin dışında bir korku edebiyatı demirbaşı olarak bilinir. Ve tabii ki bilinenin aksine, Frankenstein, yaratığın adı değil, doktorun adıdır. Roman, toplum dışına itilenlerin acıklı öyküsünü bizlere anlatır. Hikayenin başındaki mektuplar denize açılmış karakterin yalnızlığına ortak eder bizi, Sonra o yalnızlık bir başkasıyla paylaşılır ve biz tüm roman boyunca her karakterin aslında ne kadar yalnız olduğu, bizlerin de onlardan çok da farklı olmadığımızla yüzleşiriz. Mary Shelley bu eserinde onu korkutan şeyleri birleştirip bize sunar aslında. Tek yaptığı ise, gece üstüne çöken karabasanları tasvir etmektir. Ama bu karabasanları birleştirir, üzerine biraz simya, elektrik atar ve çirkin evladı dünyaya gelir.

Victor Frankenstein, yaratıcı olma yani Tanrılaşma arzusunu, hatta belki de kadınlaşma arzusunu bu yaratığı yaratarak deneyimler. İnsanı yeniden yapacak ve ölümsüzlüğü bulacaktır. Cesetlerden parçaları toplar ve birleştirir, sonuç olarak ortaya 2,5 metrelik, kocaman çirkin bir evlat çıkar. Bu evladından korkan Frankenstein, babalığa ya da ebeveynliğe hazır olmadığını anlar ve evladını, ismini dahil koymadan, oracıkta terk eder. Canavar ise mutsuzdur, insanların onu dışlamasını anlamaz ve babasını arar. Bu arayışlarında ise yürek burkan bir sahne hem Canavarı hem de bizleri vurur.

Mutlu aile tablosu. Bir anda hepimiz küçük kibritçi kız gibi oluruz, o aile tablosunun bizde olma arzusu ve hayali kalplerimizi ısıtır. Ve olmayışı, bize yalnızlığı tokat gibi çarptırır. Neden olmaz ki? Neden farklıyız diye hemen dışlanırız ve içeriye alınmayız. Bu dışlanmayı en basitiyle bir yakan top oyununda bile hissedebilir bir çocuk.

Ortada bir seçim ve kümeleşme varsa birileri en son kalacak ve “seçilmedim” diye düşünecektir. Halbuki ne gerek var ki bu seçimlere? Bizler zaten başka büyük seçimler yapıyorken bir de neden böyle kör göze parmak şeklinde dışarıya bırakıyoruz ki?

Bu yalnızlıkla yüzleşen Canavar'ın kalbi daha da kabuk bağlar ve acımasızlaşır. Artık yaratıcısına erişmek için sert adımlar atmaya başlar ve yaratıcısının ondan kaçması ile ona zarar veren birine dönüşür. Aslında bunu hiç istemez Canavar. Ama kimsenin onu sevmemesi, herkesin ondan kaçması, onu terk etmesi Canavarı büyük bir öfke nöbetine sürükler. Halbuki Canavar'ın da tek ihtiyacı sevmektir. Aslında bu hikayenin de merhemi sevgidir.

Bu hikaye çocukluğumdan beri beni en çok tamamlayan, belki de aynı soruları benim adıma Mary Shelley 1818'de sormuş diye düşündüğüm bir hikaye. Ben 2000'lerde aynı “neden” sorularını düşünürken, karşıma bu kitap çıktığında, derin bir oh çekmişim. “Neyseki yalnız değilim”, dedim, Canavar var diye. Bir birey olarak, topluma uyumlu değilseniz, sanat uyumlandığınız bir dünya oluyor. Ne mutlu, sanatçılar var da bizler birbirimizi tanımadan bir topluluğun parçası oluyoruz.

Toplumda dışlananları birleştiren bir yanın dışında Frankenstein'in bir de Sanayi Devrimi ve zanaatkar açısından bir okuması yapılabilir. Zaten yazıldığı döneme bakıldığında da İngiltere'de tam olarak bu devrimin yapıldığı zamanlar olduğu anlaşılır. Aslında hikayenin bir de bu açıdan okuma yapsak gelişen teknoloji ile oluşmaya başlanan bu endüstrinin hem onu yaratan kapitalleri hem de halk yani işçi sınıfını korkutmasının da imgeleştirildiğini söyleyebiliriz. Bu açıdan da bakıldığında dönemin aslında önemli bir eleştirisi.

Romantik bir açıdan baktığımızda Frankenstein'in Canavarı bir kurban, hatta ona canavar denmesini bile hak etmiyor, ama endüstriyel bir açıdan bakınca da tam bir Canavar. Ama yine amacı kötülük değil, sadece halktan biri olmak. Bilimkurgunun ilk öncülerinden olup, gotik korku edebiyatında da kendine yer bulsa da Frankenstein'a ben korku diyemiyorum. Evet, anlatılan korkular var ama bunlar bizi korkutsun diye değil, yaratılan korkmasın diye var.

Frankenstein üzerine daha nice okuma yapılabilir ve bununla ilgili olarak hazırlanmış birçok güzel eser de vardır. Fakat ben şimdilik bu yazımda sadece yalnızlığı inceledim. Çünkü ben bu hikaye ile yalnızlığımı sevdim, dilerim bu hikayeye şimdiye kadar böyle bakmayan varsa, onlar da bunun sonucunda yalnızlıklarını severler.

Kaynak:

1- Vikipedi

2- Shelley, Mary. Frankenstein ya da Modern Prometheus, Çev. Duygu Akın. İstanbul, Can Yayınları, 2012

3- Brännström, Carina. An Analysis of the Theme of Alienation in Mary Shelley's Frankenstein, Student Thesis, Luleå University of Technology, Department of Language and Culture, 2006

4- Silverstein, Shel. Eksik Parça Büyük O ile Karşılaşıyor, Butik Yayınları, 2012

5- Donawerth, Jane. Frankenstein's Daughters: Women Writing Science Fiction, Syracuse University Press, 1997

Arda Can Buze | *Bulut*
Öykü

Tıpkı bunun gibi soğuk ve puslu bir kış sabahında büyük umutlarla dünyaya gelmişim...Tam kırk yıl önce. Şimdiyse karla karışık sulu sepken kırılmış cam parçacıkları gibi yüzümü çiziyor, oturduğum bu soğuk demirde, gecenin en koyu karanlığı laciverte dönmeye başlıyor, iliklerime kadar işleyen ayaz ve havadaki pusun ciğerlerimde bıraktığı nemli ama ferahlatıcı etkiyle o günden bugüne geçen zamanı düşünüyordum. Anılarım son sürat geçen bir arabanın farları gibi zihnimde kısa süreliğine aydınlanıp tekrar karanlığa bürünüyordu. Kopuk ve bağlamsız.

Her başarısız erkek gibi otuzlarımın sonlarında önce karım terk etti sonra patronum kovdu. Ya da tam tersi. Sırasını tam olarak hatırlayamıyorum. Aslında gerçek anlamda beceriksiz olduğumu kabullenebilmem uzun, zorlu ve acıklı bir deneyimdi. Günlük rutinelere prangalı, babası kadar başarılı olamamış çocuklara has sıkışmışlıkla artık olmayacağını idrak etmenin erken safhalarında vazgeçmeye karar verdim. Zaten benim tek becerebildiğim bu değil miydi? Karşılaştığım zorluklardan kaçmak. Sanki doğuştan kazandığım tek yetenek... Kimi sanata yatkındır, kimi spora... Bense bırakmaya yetenekliydim.

İlk işyerimde, herkesin birbirinin ayağını kaydırmaya çalıştığı o gayya kuyusunda müdürüm kendi beceriksizliğini üstüme yıkıp beni eski dönem kölelerinin aslanlara yem edildiği gibi patronun önüne attığında istifa eden ben değil miydim?

Babasının hiçbir öğüdünü dinlemeyip yine de karşılaştığı her olumsuzlukta verdiği her yanlış kararda neden engel olmadın diye kızıp tüm suçu üstüne yıkan başkası mıydı? Tabi ki hayır. Yaptığım hataların nedenini başkalarında aramayı birkaç yıl önce bıraktım. Bu hayatta verdiğim her kararın, seçtiğim her yolun şüphesiz yanlış olduğunu ve bunun sadece benim hatam olduğunun artık farkındayım.

Bu aydınlanışın omuzlarımdaki büyük yükü alacağını sanmam yine bir başka yanılgıydı. Tüm karanlığın sebebinin kendim olduğunu öğrenmek için cebimde kalan son paramı terapistte verince bu farkındalık hissettiğim baskıyı daha da arttırdı. Suçu başkalarında görmek sanırım zihnimin aşırı yüklenmesini engelleyen bir sigorta şalteriymiş. Bu şalter kapanıp tüm gerçeklerle yüzleştüğimde vazgeçmenin ilk adımlarını atmaya karar vermiştim. Elimi neye atsam kuruyor, asla toplumun başarı saydığı kriterlerin yanına bile yaklaşamıyordum. İşin kötüsü artık kendimi koruma şalterim kapalıydı ve niçin başarılı olamadığıma dair bahaneler üretemiyordum. Artık denemeye de isteğim kalmamış, kabullenmiştim bu durumu. Kabullenme evresinin ardından neden bir kez daha vazgeçmiyordum? Son ve mutlak bir vazgeçiş... Yapabilirdim. Zaten hep yarıda bırakmıyor muydum? Bir kez daha yapabilirdim.

Yarım saattir oturduğum demirin soğukluğu vücuduma geçti. Baldırlarım uyuşturdu. Rüzgar'ın etkisiyle aşağıdan akan pus adeta bir bulut gibiydi ve ben bu bulutun üzerinde yürümek üzereydim. Düşüncesi bile o kadar huzur verici ki... Sınırsız gökyüzü, ayaklarımın önüne serilmiş uçsuz bucaksız bir pamuk tarlası. Sanki o tarlada yeni doğan güneşe doğru yürüsem tüm dertlerimden kurtulacaktım. Ne yok olan hayallerim var ne de terk eden aşklarım. Şimdiyse yalnız ve hayalsiz beni davet eden bulutun karşısında neyi beklediğimi bilmeden oturuyordum.

Lacivert iyice güne dönmüş, hava aydınlanmıştı. Arkamdan geçen arabaların farları kapanmış, yerini kornalara bırakmıştı. Ayaklarımın altındaki bulut yavaş yavaş yavaş dağılırken, ben etrafımda olan bitene kayıtsız dünyanın tepesinde oturduğumu hissediyordum. Rüzgâr sertleştiğinde kollarımı iki yana kaldırıp kanatlanmayı beklerken;

“Dur yapma!” Üniformalı bir polis belki iki saattir bana bağıyor ama ben bir kez olsun cevap vermiyordum. Fakat bu sefer o kadar yüksek sesle bağırdı ki dönüp baktım.

“Lütfen yapma! Konuşalım, derdin neyse çözebiliriz. Anlat bize!”

Kaldırdığım ellerimle tekrar oturduğum korkuluğun küpeştesini tuttum. Boğazımı temizledim.

“Nereden başlayayım?”

“Nereden istersen” dedi. Beni o korkuluktan inmeye ikna edebileceğini zannederek...

“Peki” dedim.

“Tıpkı bunun gibi soğuk ve puslu bir kış sabahında büyük umutlarla dünyaya gelmişim...”

Bir Yalnızlık edası var bu gece havada,
Sessiz bir matem ezgisi kulaklarımda
Ve de çaresizlik soluduğum rüzgârda.
Şu kayan gökyüzünde, hanginizin umudu?
Hanginiz beklentilerinizi üşüyen rüzgârın omuzlarında aradınız?
Hanginiz sessiz çığlıklarla gökyüzünü aydınlattınız?
Bu gece gökyüzü olabildiğince renkli.
Her çeşit acıları barındırıyor yıldızların kuyruğunda,
Bütün hasretlikler bulutların kör noktasına gizlenmiş,
Özlem dolu şarkılar fısıldıyor kulaklara,
Gidenler, kaybedenler, aldatanlar, acı çekenler, düşleyenler, sevenler
Bekleyenler, bekleyenler ve yine bekleyenler var bu gece gökyüzünde...
Havada matem karası var
Hava soğuk
Hava acı
Hava yalnız
Hava çaresiz
Dumanını çıkardığı rüzgârın acısını saklıyor bağrında,
Büyüttüğü bulutun kederi binmiş omuzlarına.
Kucakladığı yıldızın umuduyla ayakta,
Ayın ışığını taşıyor yeryüzüne.
Ezgisini duyuyorum.
Yalnız değil!
Mavinin ışıltısı, beyazın dansı var!
Biz varız,
Sabaha kadar biz olacağız,
Sonsuza kadar biz yaşayacağız.
Birlikte,
Birkaç kişilik yalnızlıkla,
Çığlık çığlığa sessizlikte,
Sonsuzca

Reşide DEĞİRMİ

Saklımızdaki Vidar

Öykü

Pencereden caddede yürüyen insanlara bakıyordu. Kimsenin yüzünün bir diğerine benzemediğine, kafalarının şeklinden tut yüz ifadelerine kadar nasıl da farklı olduklarına. O kadar kalabalık bir caddeydi ki insanlar birbirlerine yol vermek zorunda kalıyorlardı. Nasıl oluyor da bedenlerimiz birbirine bu kadar yakınken ruhlarımız birbirine bu kadar uzak olabiliyor, diye düşündü. Aslında bu tür soruları çocukluğundan beri zaman zaman kendine sorardı fakat bir hafta önce gördüğü bir rüyadan sonra kafası tamamen bu sorularla dolmuştu. Bazen bir kenara çekilip yalnız başına saatlerce bu tür sorulara cevap arıyordu.

Rüyasında; dev ağaçların olduğu, yerden sarmaşıkların uzandığı, hendeklerle kaplı olan bir ormanda tek başına yürüyordu. Orman o kadar sessizdi ki ayak sesini, nefesini hatta içindeki sesi bile duymuyor, sadece güdüleriyle yol alıyordu. Ormanda ağaçlar dışında tek bir canlı yoktu, orman tamamen ölümün, boşluğun ve karanlığın içinde kalmıştı. Zaman ve mekânın olmadığı bir derinlikteydi. Bu karanlık, sessiz ormanı bir süre yürüdükten sonra ileride parıldayan bir ışık gördü. Işığa yaklaştıkça heyecanı artıyordu, ışık yerde, üzeri örtülerle kaplıydı. Teker teker örtüleri üzerinden aldı. Bu renkli örtüler o kadar eskiydi ki bazılarını kaldırırken elinde toz olup eriyorlardı. Kaç tane örtü kaldırdığını bilmiyor ama kaldırdıkça ışık daha da belirginleşiyordu. En son örtüyü kaldırdığında bir heykele rastladı, bu hem bir insana hem de bir yaratığa benzeyen bronz bir heykeldi. Her tarafı ışıldıyordu, onu yerden aldı, dikkatlice inceledi. İnsan uzuvlarına sahip olan bu heykelin elinde bir kılıç, kafasının arkasında kuş kanatlarına benzeyen boynuzları vardı. Heykelin gözlerine bakınca dehşete uğradı, heykelin gözleri canlıydı ve onunla konuştu. "Ben Vidar, yalnızlık tanrısı, ormanıma hoş geldin." Dediğini duydu ve korkunç bir çığlıkla uykusundan uyandı.

Birkaç gün boyunca rüyasında gördükleri hep aklına gelip onu huzursuz etti. Vidar'ın görüntüsü aklından hiç çıkmıyordu. Ne zaman rüyası aklına gelse tüm vücudunu bir titreme sarıyordu.

Pencereden caddede geçen insanların telaşesine, koşturmasına, bir yerlere yetişme çabasına dalmıştı. Tam bu esnada karşı binadan birinin bakışlarını üzerinde hissetti. Balkona çıkmış iki yaşlarındaki bir çocuk gözünü hiç kaçırmadan ona bakıyordu. Ne zaman birileri ona uzun bir süre baksa tedirgin olurdu. Bu çocuğun bakışları da onu huzursuz etmişti. Hemen pencereden ayrılıp perdeyi çekti.

Mutfaktan bir kahve alıp salona geçtiğinde salonun ortasında duran aynada kendini gördü. Göz çukurları derinleşmiş, yüzüne bir yorgunluk çökmüştü. Aynaya iyice yaklaşıp gözlerine bakmaya çalıştı, ne zaman gözlerine uzun bir süre baksa yüreğine bir acı yerleşir ve ağlamaya başlardı ama bu defa buna müsaade etmedi. Sanki o gözlerin ardında biri vardı da ona bir yabancıymış gibi bakıyordu. Sanki bir başkasının ruhunu, bilincini, varlığını kendi içinde taşıyormuş gibi geliyordu. Bir an göz bebeklerinin ortasında elinde kılıcıyla Vidar'ı gördü. Başı döndü, kâbustan uyandığında yaşadığı korku birden tüm bedenini sardı. Büyük bir cesaret göstererek tekrar göz bebeklerine baktı yine Vidar'ı gördü, kontrolsüz bir şekilde elindeki kahve fincanını aynaya fırlattı ve bağırmaya başladı. Bedeni yine o geceki gibi titredi, kesik kesik nefes almaya başladı, gözlerini açamadı, içindeki sesle kendine telkinde bulundu, Vidar'ın kılıcıyla ve konuşan gözleriyle orada olduğunu sanıyordu. "Hayır, buradan uzaklaşmam gerek, dışarıya çıkmam gerek" diye bağırıyordu. Hemen ayağa kalktı, bir arkadaşını aradı ve onunla acilen görüşmesi gerektiğini söyledi. Evde tek başına kalmaya cesaret edemedi. Üstüne bir mont alarak dışarıya attı kendini.

Dışarıya çıktığında biraz sakinleşmişti, açık havada yürümek ona iyi gelmişti. Biraz yürüdükten sonra balkonda gördüğü çocuğun annesiyle birlikte önünde yürüdüğünü gördü. Çocuk onu hissetmiş gibi arkasına dönüp ona bakmaya başladı. Çocuğun gözleri içinde Vidar'ı gördü. Hayır, bu doğru olamaz, halüsinasyon görüyorum, bunlar beynimin bana oynadığı bir oyun, diyerek hemen hızlı adımlarla onları geçti ve karşısına çıkan ilk sokağa saptı. Büyük bir caddeye çıkana kadar başını yerden kaldırmadı. İşte şimdi kalabalık bir caddede yürüyor ve kendini güvende hissediyordu. Ama sanki caddedeki tüm insanların bakışları üzerindediydi. Dönüp yüzlerine bakınca herkesin ona baktığını gördü ve hepsinin gözünde Vidar vardı, elinde kılıcıyla gözlerini dikmiş ona bakıyordu. Biraz daha baksa Vidar onunla konuşacaktı ama kimsenin gözlerine bakmadan yürümeye devam etti. Başı dönüyordu, kendini nereye atacağını, bu bakışlardan nasıl kurtulacağını bilemiyordu. Sesiz ve yalnız bir yere gitmek istedi, hemen karşı kaldırıma attı kendini ve arkadaşını bekledi. Biraz sonra arkadaşı geldi ve korkmuş küçük bir çocuk gibi ona sarıldı. Arkadaşının gözlerinde de Vidar'ı görünce çığlık attı. Neye uğradığına şaşırarak arkadaşını onu sakinleştirmeye çalıştı. Hemen bir yere oturttu. Arkadaşı, onu girdiği bu durumdan bir türlü çıkaramıyordu, en sonunda bir ambulans çağırdı ve hastaneye götürdü.

Sakinleştiricinin etkisi azalınca kendine geldi, odada bir hemşire vardı ve ona bakıyordu, göz göze gelince yine Vidar'ı görüp gözlerini kapattı. Yalnız kalmak istediğini, söyledi.

Artık biliyordu ki herkesin içindeydi Vidar. Belki de o hep buradaydı, belki de anne rahmine ilk düştüğümüz andan itibaren içimizdeydi, belki de hep kaçtığımız, yüzleşmekten korktuğumuz; üzerini eşyalarla, maddi hırslarla, mevkilerle, günlük telaşlarla, insanlarla örtmeye çalıştığımız o boşluğun ta kendisiydi, diye düşündü. Hastanenin penceresinden dışarıya baktı, insanların hastaları için acilin kapısında nasıl da kaygıyla beklediklerini gördü, üzgün, mutsuz ve yalnız insanları. Hepimiz birbirimize ne kadar da benziyoruz, dedi.

İsmail DEMİRTAŞ | *Kerpiç Ev*
Öykü

Toprağın üzerine dökülen çuval çuval saman artıkları sanki toprağı boğuyordu. Çamurcu Gazi imdadına yetişip de saman ile toprağı karıştırmasa toprak boğulacak, belki de böyle bir hayat yaşanmayacaktı. Sapla samanı, toprak ile alın terini karıştırıp yığın yapan Gazi; yığının üzerine bir de göbek deliğı açmıştı suyunu alsın diye. Bir kova su, bir kova daha derken toprak kusuncaya kadar su döktü. Suyu doyan toprak ile samanı bir oyana, bir bu yana, ha babam de babam karıştırdı durdu elinde umutlarının meşalesi gibi duran, boyundan uzun saplı küreğıyle. Kalıpçı Tollos İbrahim kendine has o bülbül sesi ile bağırdı:

- Gazi!.. Ula Gazi!..

Gazi'nin kulakları az duyduğundan ses yok...

- Ula Gazi!.. Eşekoğlususu!.. Sana deyyon...

- Haa!.. Ne deyyon emmi?

- Çamuru sakız gibi çiğne yoksa kalıp çamuru tutmaz, kalıbımı Kör Şükrü'nün buzağısı gibi ötürük yapma!..

- Tamam emmi sen heeçç korkma!..

Gazi, çamurun üzerinde yalın ayak, yoksulluğundan intikam alırcasına tepinir; sonra eline küreğini alıp bir o yana bir bu yana samanla sapsarı çamuru deyim yerindeyse dünya evine sokarak bir aile kıvamına getirirdi. Çamuru kıvama getirmede üstüne yoktu civarda. Kıvama gelen çamuru küreğininle yokladıkça ömrünün tüm acıları yok oluverirdi sanki. Çamur tavına gelince teskerecileri çağırır:

- Durmuş!.. Ulenn İramazan... Çamur hazır hele teskereyi çekin yanıma.

Durmuş ile Ramazan biri önde biri arkada, çamuru taşıyacak teskere ortalarında, iskeleye yanaşan bir kayık gibi Gazinin sol koluna yanaşırlar. Gazi,

- "Kalıbın dört gözü için sekiz kürek, bir de benden etti dokuz kürek, haydi çek arabayı!.." diyerek sayar dururdu.

Durmuş ve Ramazan teskere çeke çeke iyiyle kötüyü ayırmakta da ustalaşmışlardı. Onlar için bu dünyada teskeresi çekilip de kalıba dökülecek tek şey adaletin kendisiydi. Kalıbın her gözüne eşit ve düzgün dağıtılan bir adalet! Adaletin olmadığı bir düzende adaleti düşünmenin acısını mı yoksa zevkini mi tadıyorlardı? Kalıpçı Tollos'un limanına varıp teskereyi ters getirdiklerinde içlerine adaletsizliğin acısının düştüğünü biliyorlardı aslında.

Çamuru kalıbının gözlerinde gören Tollos İbrahim, çocuk gibi neşelenir.

“Ha yaşayın be gençler, bu kalıp size feda olsun!” der, bir elinde kalıp malası, diğer elinde su cilası, çamuru kalıbın gözlerine doldurduktan sonra “Haa Bismillaahh!” diyerek kalıbı çeker ve kerpiçleri, kalıbının karnından dünyaya getiriverirdi.

Kerpiçler, Tollos İbrahim'in eliyle yaşama ilk gözlerini açtıklarında insanları görür ve insanlardan ürker, tir tir titrerlerdi. Onu, bugün doğuran insanoğlunun bir gün ihanet edeceği korkusuyla nefes almaya çalışırlardı. Hangi fukaranın derdine derman, hangi zalimin önüne aşılmaz bir duvar olacağı düşüncesiyle kendini kurumaya bırakırlar; kurudukça çehreleri değişir, kemikleri sertleşir ve adeta gücü kuvveti yerinde birer delikanlı oluverirdi.

Kerpiçler kuruyup çehresini gösterdikçe Tollos Emmi, olmayan bıyıklarının altından kıs kıs gülerek eseriyle mutlu olur, kalıpçılığıyla gurur duyardı. Gurur duyması gereken asıl kişi Çamurcu Gazi, ağzında bir sigara “Çamurun nesiyle gurur duyacağım. Çamur, çamurdur.” der sadece alacağı gündeliği düşünürdü. Bilmiyordu bu düşünceyle bir ömür çamura kürek mahkûmu olacağını, evde hasta karısını çamurun tedavi edemeyeceğini. Bilemeyecekti elden ayaktan düştüğünde kapısında çalıştığı ağanın, ellerine su döktüğü beylerin ocağına derman olamayacaklarını. Hiçbir zaman bilememişti bu cehaletin, adaletsizliğin, ayakları altındaki çamurdan daha hızlı sıçrayıp insanlığı kirlettiğini. Ve bilemezdi ki bu cehaletin dünyasında, dünyasının karardığını.

Kerpicin ve sahibinin en büyük düşmanı zamansız yağın yağmurdu. Hele yağmur bir yağmaya görsün; eş dost, konu komşu kerpiç sağmaya koşar, yağmurun o ısrarlı ve tahrip edici balyoz gibi damlalarından kerpici ve ev sahibini kurtarırdı. Kerpiçler ne olduğunun şaşkınlığı içinde “Ellenmedik yerimiz, yoklanmadık köşemiz kalmadı; bu yolculuk nereye?” diye düşünerek heyecan içinde kimi eşek arabasına, kimi kağnyaya, kimi at arabasına yüklenir ömürlerinin ilk ve son beleş yolculuğa çıkarlardı. Arabalar zıpladıkça bir ileri bir geri, sağa sola sallanıp birbirlerine yaslanma gayretiyle yaşamlarındaki dayanışmanın ilk mücadelesini verirlerdi.

Taşların itinayla dizilip üst üste örüldüğü bir yere geldiklerini akşamın alacakaranlığında fark ettiler kerpiçler. Ve sabahın kızılığında sahipleri olduğunu tahmin ettikleri kişinin sabah içtiması yoklaması edasıyla kendilerini ikişer ikişer sayıp hesapladığından anladılar vaziyeti. Komşu Süleyman'ın sesiyle sayım aynı anda bitmişti

“Mehmet! Ustaları ayarladın mı?”

“Süleyman dayı, Gökçeyaka köyünden tuttum”

“Kimi tuttu?”

“İshakların Memed'e, Yaşar Usta'ya da Mutlu'ya da gittim. Biri çok para istedi diğeri de doluymuş. Bir Veli Dede boşmuş”

“Ah!.. O eski ustalardan köylümüz Hetemoğlu olacaktı, bunlara iş mi düşerdi?”

“Vallahi öyle emme ne dersin Süleyman dayı, bunların eline kaldık. Veli Dede, çok sıkışırsam Turist Memed Ali Usta'yı da çağırırım yanıma.” dedi.

“Bu yoklukta iki usta yevmiyesi vermesek de iyi ya! “

Kerpiçler anlamışlardı her şeyi. Güzel bir kerpiç evi dünyaya getirecekleri umuduyla güne merhaba demişlerdi. Sevinmişti hepsi, ne de olsa sahiplenecekleri bir yurtları olacaktı. Ortalıkta ayakaltında hayatları paramparça olmayacak, onun bunun ayakları altında ezilmeyecekler, vatanları bildiği duvarlarda dimdik duracaklardı.

Armut köyünden Tıkır Hasan, Kayaköy'de bey kapılarında çalışmanın verdiği yürek yorgunluğu ve elinde ekmek teknesi olan eski küreği ile sabahın horoz ötme vaktinde çamuru karmaya başlarken Veli Dede savaşa gelir gibi keseri, malası ipi, ibiği yırtık şapkasıyla tam teçhizat taş temelini üstüne şakül iplerini çekmeye başlamıştı bile.

Tıkır Hasan, amele oluşunun verdiği yürek ezikliği içindeki temiz kalbi ve okuma yazma bilmeyişinin saf duygularıyla "Hem okudum hem de yazdım, yalan dünya senden bezdim," türküsünü söyler ardından da ciğerini yerinden söküp atarcasına " Ooofff!" çekişi ile Veli Dede'yi hem hüzünlendirir hem de gırgır damarını harekete geçirirdi. Veli Dede olanca neşesiyle,

"Yaşşaa bee Tıkır!.. Ulen bir de okuryazar olsaydın var ya kesin Sovyet başkanı olurdun sen." der, kerpice malasıyla bir çamur daha vururdu. Bu övgü ve gırgır arası bir düşünceyle adının lakabı gibi öyle bir "Tııkkkııırrr!.. Tııkkkııırrr!.." gülerdi ki Tıkır Hasan kerpiçler bile titrerdi.

Kerpicingin üstüne çamuru vurdukça alttaki kerpicingin elleri, üsttekinin belinden kavrayarak sıkı sıkı bağlanmanın tadı ile yükseltiyorlardı geleceklerini. Veli Dede duvarını ördükçe kerpiçlerin de kader ağlarını örüyordu sanki. Duvarlar yükselip pencere ve kapı yerleri belirdikçe kerpiç evin de suratı görünmeye başlardı. Yüzü cemali Akçaköy'e merhaba dedikçe sıra, saçını saçağını taramaya gelirdi.

Gemiş Gediği'nden, Kücardı'ndan ardıç tomrukları getirilir; karşılıklı iki pardı ustasının elinden sıra sıra pardılar, çıkar duvar üstünde ki merteklere döşenirdi. Damda fare yuvalanmasın ve tabana toprak dökülmesin diye Çamurlama'dan kofalar kazılır, pardı üstüne serilir, kofa baş kaldırıp isyan etmesin diye de tepesine toprakla bastırılırdı. Yağmur yağdığında dam akmasın diye de Yarıköy yanlarından gerek toprağı getirilir, dam üstüne serilir, yuğgu ile sıkıştırılarak kerpiç evin saçı saçağı taramış olurdu.

Penceresi, kapısı, bacasıyla duvarları ak toprakla sıvanıp sanki gelinlik giydirilmiş gibi süslenen, ürkek ama bir o kadar da mutlu, heyecanından yüreği duracak bir gelin gibiydi kerpiç ev. Ev halkı ayağına basıp merhaba dediklerinde omuzlarındaki yükün ağırlığını hissedirdi. Aile olmuşlar, sırdaş olmuşlardı. Bu yük hiç de hafif bir yük değildi onun için.

Düğünlerde, bayramlarda kapısını penceresini açar; güler yüzünü dosta düşmana gösterir; içerisinde yaşanan kavgada, gamda, tasada kapısını penceresini kapatır hane halkıyla yaşadığı hüznü duygularını dışarıya sır vermez, hüznelerini duvar kovuklarında saklardı. Sırdaştı, dosttu, candı, kardeşti kerpiç evler.

Kim bilir, kaç geline kapı açtı; kaç çocuğu dünyaya getirip bağrına bastı, ev halkından kaçını kapısından sessiz hıçkırıklarla mezarlarına uğurladı?

Kim bilir, kaç kuşu saçağında yuvalandırıp yavrularını uçurttu; kaç börtü böceği avuçlarında saklayarak bu dünyanın yılanından, kurdundan, çakalından ve zalimlerin kılıcından dünyanın bitmek bilmez kötülüklerinden korudu?

Kimleri yazdı, kimleri çizdi duvarında sıvalı ak topraklı sayfalarına. Ah!.. Bir dili olsa da konuşsa duvar kovuğundaki hüznelerin, saçağındaki kuş yuvalarının, tahta kapısının önündeki hasret eşiklerinin, penceresini yalayan sevda yellerinin.

Yaşanan cıvıl cıvıl bir hayatın içinden çıkıp böyle yapyalnız, metruk bir halde kalmanın zorluğunu içine gömmüştü. Aslında yalnız da değildi. Karşısındaki yer ev, yolun kenarındaki hane evde yalnızdı. Yanı başındaki evde de yalnız başına ihtiyarca bir nene oturmaktaydı. Ocağı tüter ışığı yanardı ama kendi gibi yaşattığı nenesinin de umudu kalmamıştı artık hayattan. Hüznüydü kerpiç evler, ama bir gün kapılarının açılacağı umuduyla güneşe, yağmura ve rutubete karşı kendilerini korumaya devam ediyorlardı.

Ben eve yaklaştıkça hüznün ile sevinci bir arada yaşadığını hissettim kerpiç evin. Penceresine vuran güneş canlanmaya, kapısının asma kilidi sallanmaya başlamıştı. Bende farklı bir duygu içinde değildim, yüzüm gülümsüyor ama yüreğim burkuluyordu. Yıllarca rahmetli nenemle oturup dertleştiğimiz kapı yanındaki taş sedire oturdum. Nenemi yanımda hissettim. “Oğlum, zaman gelecek bu kapılar kapanacak. Nereye gidersen git, nerde olursan ol, unutma emi bu kapının kolunu, kurutma avlusundaki otunu.” deyişi dün gibi aklımda halen. Komşu Süleyman dedemin “Kezban gelin, bir gün bu damlar göçecek, bu dut ağaçları kuruyacak, bizlerin bile bir ayağı çukurda toprak paçamızı tutmuş çeker durdur bağrına.” diyerek yaptığı komşu sohbetleri kulağımda çınlayıverdi. Haklı olduklarını söylercesine saçağından bir taşı daha düşürüverdi kerpiç ev.

Nenemim taş sedirinden kalkıp sallanan asma kilidi çevirip kapının kolunu tuttum ki, ananın ocaktaki kızartmasının, nenemin kara dığandaki zerdalili etinin, komşu Emine halamın katmerinin, Sultan teyzemin bükmesinin, Şındıllı Emine nenenin salçalı yumurtasının kokusu ciğerlerimi dolduruverdi. Kokladım yutkundum, yutkundum kokladım açamadım kapıyı ve tekrar taş oturdum. Gözlerimin buğusunun, başımın dönmesinin geçmesini beklerken, “Bizler dünyanın her neresinde olursak olalım, kulağımız hep bu komşu seslerinde, burnumuz hep bu kokularda olacak. Unutulduk sanmayın. Kapınızdan çıkan her yürek, bu asma kilidin ‘tıkk’ sesinin verdiği köy özlemini gözyaşları ile söndürüyorlar. Unutulduk sanmayın sakın. Siz kapınızdan uçurduğunuz her yürekte yaşıyorsunuz.” diye mırıldanarak içimden kalktım. Göz yaşarımla beslediğim hasretimin anahtarı ile kilidi ‘tıkk’ sesiyle açıp, sevinçle kapı kolunu çevirip, kerpiç evin kapısını sonuna kadar açtım hasretliğin kokusu çıksın diye...

Albert Camus

"Fakat herkes bilir ki hayat, yaşanmak zahmetine değmeyen bir şeydir. Aslında otuz ya da yetmiş yaşında ölmenin önemli olmadığını bilmez değilim; çünkü her iki durumda da gayet doğal olarak başka erkeklerle başka kadınlar yine yaşayacaklar ve bu, binlerce yıl devam edecektir. Sözün kısası bundan daha açık bir şey yoktu. Şimdi ya da yirmi yıl sonra olsun, ölecek olan hep bendim."